

Herr Westman: På grund af erhållet oppdrag utaf Herr Landshöfding Munthe, får jag å hans vägnar anhålla, att honom måtte beviljas 14 dagars ledighet från riksdagsgörömlen, räknad från den 5 i denna månad.

Med anledning här af beviljade Kammaren Herr Munthe ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från den 5 dennes.

Kammaren åtskiljdes kl. 11 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 5 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 3 dennes och protokollet för den 21 sistlidne April f. m.

Upplästes och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 41, angående förändring af Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 26 Oktober 1866, rörande vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker;

N:o 42, angående tullbevillningen; och

N:o 43, angående stämpelpappersafgiften.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Memorial N:o 91, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Utlåtande N:o 69, öfver Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om Tullverkets aflönings- och utgiftsstaten för år 1870.

Herr Brummer: Friherre C. O. Silfverskiöld har anmodat mig att hos Kammaren anhålla, det han i anseende till sorgliga familjeförhållanden måtte erhålla ledighet från riksdagsgörömlen intill riksdagens slut.

Bifölls.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 12, angående väckt motion om ändring i Riksdags-ordningens bestämmelser om vilkoren för valrätt till Riksdagens Andra Kammar; och

N:o 13, i anledning af väckt motion om tillägg till 87 § Regeerings-formen.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående vissa grunder för förvaltning af Statens jernvägstrafik och särskildt för den dervid anställda personals aflönning m. m.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 76, i anledning af väckt fråga om förändring af uppvärmnings- och luftvexlingsanstalerna i Kamrarnes sessionsrum.

Friherre von Schwyerin: Till Utskottets Betänkande finnes fogad en promemoria af Öfverdirektören Styffe. Denna kan jag visserligen ej bedöma, men hvad jag kan intyga är, att man omöjligen kan stå ut med den närvarande uppvärmningen och ventilationen i vårt sessionsrum. Å den plats, hvarest jag sitter, råder, under det att temperaturen är uppe i 19 grader, ett sådant drag att det skulle kunna sätta i rörelse stora skepp. Man kan väl ej fordra, att vi skola riskera lifvet för vårt representantkall, och jag tror ej att vi äro skyldiga att tjena till experimentalfält för nya inrättningar. På Riddar-

huset var helt annorlunda; der var jemn värme och intet drag. Jag anser en snar förbättring oundgängligen nödvändig och yrkar därför bifall till Utskottets framställning.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 77, i anledning af väckt motion om afskrifning af återstående oguldna beloppet af det för Ljungaåns sänkning beviljade låneunderstöd.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om anstånd med amorteringen för år 1868 af det för sänkning af Madaån i Åsheda socken af Kronobergs län beviljade lån.

Grefve Mörner, Carl Göran: Till Kongl. Maj:t inkom sistlidne höst en ansökan från åtskilliga hemmasegare i Åsheda socken om anstånd med inbetalningen å ett dem beviljadt sjösänkingslån. Vid ansökningen fanns fogadt utdrag af ett protokoll, hållet vid kommunalstämma med nämnda socken, utvisande att kommunalstämman enhälligt vitsordat behovet af det begärda anståndet; och har Konungens Befallningshafvande i anledning af ansökningen anfört att, enär genom den sistlidna år i Åsheda och omkringliggande socknar inträffade missväxt sökandena, likasom öfriga jordbrukare i trakten, ej allenast blifvit bragta i stor penningeförlägenhet, utan jemväl nödgats deltaga i betydliga lån för den fattigare befolkningens inom kommunen understödjande, den sökta lindringen i afseende å ifrågasvarande amortering vore för dem högst behöflig. I följd häraf har Kongl. Maj:t hemställt, det sökandena måtte erhålla den ändring i villkoren för tillgodonjutande af ifrågasvarande låneunderstöd, att amorteringstiden framflyttades ett år, så att densamma skulle börja först med innevarande år. Stats-Utskottet har emellertid afstyrkt denna hemställan, hufvudsakligen af det skäl att de, som erhålla dylika understöd, borde tillhållas att noggrannt fullgöra sina för lånebeloppens återbetalning ingångna förbindelser. Härvid har jag icke kunnat undgå att märka den olika behandling, som vid särskilda tillfällen vederfarits dylika ansökningar; här inkom nyligen från ett af landets rikaste län, der flertalet af våra större magnater hafva sina egendommar, en ansökan från ett jernvägsbolag att få framflyttad skyldigheten att fullgöra åtagna förbindelser, enär det industriela företaget icke lemnat påräknad vinst, och denna ansökning tillstyrktes af Utskottet; samtidigt inkom en likartad anhållan från ett af våra fattigaste län, och denna afstyrktes. Man behöfver blott komma in i detta län, för att se huru till och med ljungen förtvinar, huru åbygdnaderna vittna om det största betryck, och vi känna alla huru detta

län hemsökts af en missväxt, så svår att ej blott hela landet måst gifva frivilliga sammanskott, utan äfven Staten fått lemna betydliga understöd. Särskildt inom den socken, hvarom nu är fråga, hafva de förmögnare jordegarna, i stället för att nedlägga sina kapital på egna industriella företag, måst förskottera öfver 100,000 R:dr för inköp af spannmål för de nödlidande. Vid sådant förhållande synes mig Utskottet hafva mätt med olika mått, med mått som ej varit bestämdt af billighet och människokärlek. Jag yrkar därför afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Friherre Funck: Mot det nu föredragna Betänkandet finnes icke någon reservation anmäld, och Utskottets beslut fattades äfven enhälligt. I de sällsynta fall, der Riksdagen medgifvit någon lindring eller eftergift i sådana låneunderstöd, som det ifrågavarande, hafva skälen dertill alltid varit att något i sjelfva företaget — såsom att arbetet blifvit dyrare än beräknadt varit, eller ej uppfyllt det afsedda ändamålet, eller att olyckor inträffat, som fördröjt arbetet — vållat att låntagarna ej af understödet haft den nytta, de förväntat. Så var förhållandet, när 1867 års Riksdag efterskänkte det till sänkning af Tjurken med flere sjöar i Jönköpings län beviljade lån, så ock med eftergiften vid följande riksdag af lånet till sjön Wäsans sänkning. Deremot har icke det skäl, som här anförts till grund för ansökningsen, någonsin vunnit afseende. Vid 1867 års riksdag inkommo Kukkola byamän med anhållan att i anseende till dem öfvergången svår missväxt, vinna eftergift af ett lån å 15,000 R:dr, men denna anhållan afslögs. Det är visserligen sannt, att man bör behjerta sådana omständigheter, som missväxt och dylikt, när frågan gäller dessa fattiga menigheter, den förre talaren omnämnt, men i detta fall angår frågan endast ett obetydligt företag, hvori ej finnas mera än tre delägare, deraf två kunna anses som större possessionater. Hela affären gäller endast 1,164 R:dr och afser dessutom icke eftergift, utan blott anstånd med betalningen af detta belopp, och när nu, på sätt Utskottet inhemtat, taxeringsvärdet å de egendomar, för hvilka dessa tre ingått i företaget, uppgår till 61,000 R:dr, synes hela frågan angå en sådan småsak, att Utskottet ej kunnat annat än förundra sig öfver att man velat dermed besvara Kongl. Maj:it och Riksdagen. Vore ställningen verkligen så förtviffad, att de tre delegarna ej kunde upplåna den ringa summa, hvarom fråga är, vore det ju så godt att efterskänka hela lånet.

Med anledning af förre talarens anmärkning, om den olika behandling Utskottet skulle hafva underkastat denna fråga och en likartad ansöknings från ett jernvägsbolag i Skåne, torde jag få erinra, att Utskottets tillstyrkan af anstånd i sistnämnda fall ingalunda bestämts af någon önskan att bereda detta bolag någon fördel — något som bolaget, enligt min åsigt åtminstone, ej heller komme att skörda af beviljandet — utan endast af nödvändigheten att betrygga Staten för en ännu större förlust. Från detta prejudikat kan således ej hemtas något skäl till ändring i Utskottets nu afgifna framställning, och då jag i öfrigt hoppas, det Kammaren behagade finna, att det ej förefinnes

finnes någon enda bevekande omständighet, som talar för bifall till ansöknigen. kan jag ej annat än yrka, det Utskottets förslag måtte varda af Kammaren godkändt.

Herr Montgomery-Cederhjelms: Det är egentligen två skäl, som tala för bifall till Stats-Utskottets förslag. Det ena, att låntagarna redan under fem års tid fått innehafva lånesumman räntefritt, i följd hvaraf och då företaget blef snart fullbordadt, det torde kunna antagas att låntagarna redan skördat ej obetydlig fördel å detsamma. Det andra skälet har redan blifvit framställt af den nästföregående talaren och det är att här icke är fråga att bereda någon lindring åt en mängd mindre hemmansegare, för hvilka möjligen en sådan utbetalning som den ifrågavarande kunde vara förenad med svårighet, utan att eftergiften skulle komma tillgodo endast tre jordegare, af hvilka två kunna anses såsom större possessionater. Vid sådant förhållande torde den åskade lindringen för dem icke vara af så väsentlig betydenhet att man borde genom ett bifall till ansöknigen uppmuntra andra till försök att erhålla ändring i sina med Staten ingångna kontrakt. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner: Den föregående talaren sökte en anledning till afslag i den omständighet, att den åskade lindringen vore af ringa betydenhet. Jag medger att det är en skillnad mellan att uppskjuta en inbetalning af 120.000 R:dr och en af 1,100 R:dr, men huruvida det därför är större skäl att bevilja det förra än det sednare, beror på hvars och ens sätt att se saken. En annan talare åberopade exemplet med Kukkola byamäns ansökning; de begärde emellertid att få hela lånet efterskänkt, hvaremot här endast är fråga om ett års anstånd med inbetalningen af en amortering. Såsom ett skäl för afslag har man äfven anført, att låntagarna redan under fem år innehaft lånesumman räntefritt, och att de under tiden borde hafva skördat någon vinst af företaget. Vi veta emellertid att Småland icke allenast under sista året lidit af komplett missväxt, utan att der ock under de tvänne nästföregående åren blifvit svaga skördar, och då företaget väl ej kunnat lemna behållning genast, utan först sedan åtskilliga afdikningar och dylikt verkstälts, torde man med allt skäl kunna antaga att låntagarnes vinst till dato varit ytterst ringa. Man har ock åberopat att här icke vore fråga om att understödja det nödlidande folket, utan endast några större jordegare, men, mine Herrar, då de ifrågavarande jordegarna fått till den grad anstränga sig, att de nödgats åtaga sig en stor del af understödet till de nödlidande inom socknen, vill det synas mig som ett sådant handlingssätt förtjenade något behjertande af Staten. Invändningen att amorteringen är så ringa i förhållande till taxeringsvärdet å sökandenas fastigheter torde ej betyda något. Taxeringsvärdet är 61,000 R:dr, och hela lånet utgör 14,000 R:dr, således omkring en fjerdedel af taxeringsvärdet; att förutom dryga kronoutskylder samt betydliga undsättningsbelopp få betäna ränta å en fjerdedel af sitt kapital kan väl ej

anses såsom en småsak. Jag vidblifver mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Odelberg: En värd talare, sjelf ledamot af Stats-Utskottet, yttrade nyss att i detta fall förekomma inga bevekande omständigheter, hvilka kunna föranleda till bifall af Kongl. Maj:ts Proposition. Jag torde då få hänvisa till hvad vi alla känna, eller att nöden inom den provins, från hvilken ansökningen utgått, under loppet af detta år antagit särdeles stora dimensioner, och till det af Konungens Befallningshafvande vitsordade förhållandet att, i följd af berörda nöd, sökandena ej allenast blifvit bragta i stor penningeförlägenhet, utan jemväl nödgats deltaga i betydliga lån för den fattigare befolkningens inom kommunen understödjande. När således de tre jordegare, hvilka här äro i fråga, varit nödsakade att anskaffa uppehälle ej blott åt sig sjelfva och underhafvande än äfven för den öfriga befolkningen inom orten, synes väl detta vara ett talande skäl att bifalla Kongl. Maj:ts Proposition, hvilken afser, icke att efterskänka Kronans fordran, utan endast att lemna ett års uppskof med den fastställda annuiteten. Staten blir ju icke lidande genom detta uppskof, då i allt fall hela länet kommer att gäldas; fastän sista annuiteten kommer att inbetalas ett år senare än bestämdt varit. Jag anhåller derföre om proposition å bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr von Ehrenheim: Den ledamot af Stats-Utskottet, hvilken här först yttrade sig mot bifall till Kongl. Maj:ts Proposition, förklarade, att sådana eftergifter som den ifrågavarande icke beviljats vid andra tillfällen, än då det varit något i sjelfva företaget, som föranledt ökade utgifter, uppskof och dylikt samt derigenom vållat att de, hvilka erhållit lån, blifvit satta ur tillfälle att i samma grad som eljest varit beräknadt, draga fördel af detsamma. Det må vara att sådana ansökningar stundom blifvit godkända och äfven förtjent att godkännas, men för mig synes det som en så fullkomligt oförvälad anledning att icke kunna fullgöra åtagna förbindelser som upprepade missväxter äfvenledes är förtjent att behjertas, ty, mine Herrar, det är icke möjligt och är icke heller förhållandet, att det betryck, hvarmed den ifrågavarande trakten kämpar, är föranledt af endast ett års missväxt. Flera års svaga skördar måste hafva framkallat detta betryck, ty eljest skulle väl den fattigare befolkningens ställning kunnat vara svår, men jordegarnes förmåga att understödja och hjälpa sig sjelfva skulle ej hafva varit så ringa som den verkligen är. Om icke häri ligger en tillfällighet, som icke kunnat förutses och sålunda förtjenar behjertande, vet jag icke hvar man skall finna giltiga skäl för eftergift. Då Staten med betydliga uppoffringar åt de nödlidande lemnat dels bidrag, dels lån till höga belopp, så synes mig att en eftergift så ringa som den ifrågavarande, hvilken icke består i något annat än ett anstånd med en inbetalning och således endast kan förorsaka Staten en obetydlig ränteförlust, förtjenar allt afseende, och jag instämmer derföre med de talare, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts Proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Stats-Utskottets förevarande Utlåtande och dels att Kammaren, med afslag derå, skulle bifalla Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utlåtandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till den ifrågavarande Kongl. Propositionen, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvarefter och sedan proposition på bifall till Utlåtandet förnyats samt med många ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets Utlåtande N:o 78, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i fråga om anstånd med amorteringen för år 1868 af det för sänkning af Madaån i Åsheda socken af Kronobergs län beviljade lån, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren detta Utlåtande och bifaller Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga Proposition.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 43;

Nej — 33.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 1 och 3 dennes bordlagda Utlåtande N:o 79, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående befrielse för Kommendörkaptenen af andra klassen vid Kongl. Flottan C. J. F. Kafle från honom ålagd ersättningsskyldighet, i följd af ångkorvetten Orädds förolyckande på engelska kusten.

Grefve Hamilton, Henning: Jag anhåller att i Kammarens protokoll få nedlägga min reservation emot det beslut, Kammaren i sista plenum fattade, angående beviljandet af ett låneunderstöd af 400,000 R:dr för anläggning af en järnväg emellan Billesholm och lämplig punkt på Landskrona—Helsingborgs-banan. Jag erkänner visserligen sakens vikt och skulle, om frågan varit vederbörligen utredd och om Kongl. Maj:t i den afgifvit Proposition, måhända varit villig att lemna mitt bifall dertill; men i alla händelser skulle jag icke kunnat biträda det beslut, som Kammaren nu fattat, emedan jag

anser det vara af den beskaffenhet, att antingen bolaget icke kan deraf draga någon nytta eller ock att svårigheter uppstå vid beslutets tolkande. Såvida Fullmäktige i Riksgälds-kontoret skola kunna för Statens räkning upptaga lån, med hvilket förestående utgifter måste bestridas, är nödvändigt, att de hafva fria händer att taga detta lån temporärt eller fonderadt. Nu har Kammaren behagat besluta, att bolaget skall erhålla ett låneunderstöd af 400,000 R:dr emot den ränta och amortering, som af Riksgälds-kontoret vid nästa låns upptagande kan betingas. Blir detta ett temporärt lån, förfallet till betalning på viss dag efter några få år, så hemställer jag, om bolaget kan vara hjälpt med att erhålla ett låneunderstöd af 400,000 R:dr med återbetalningsskyldighet på viss dag t. ex. 1875 eller 1876? Skulle åter Fullmäktige besluta sig för ett fonderadt lån, är klart, att ett sådant lån icke kan upptagas till endast det belopp, som under nästa år anses behöfligt, ehuru Fullmäktige icke utsläppa obligationer till större belopp än under året erfordras. I detta fall hade det varit alldeles oundgängligt att på förhand bestämma, hvilka räntor bolaget skall betala, ty den *verkliga* ränta, som för ett fonderadt lån kommer att utgå, kan icke bestämmas förr, än alla obligationerna äro sålda. Vi hafva nemligen sett, huru allmänna hypothecksbanken, som har ett dylikt lån, för hvilket obligationer tid efter annan blifvit utsläppta, började att 1868 utgifva obligationer med en kurs af 88 procent, och 1869 i Januari såldes de till 93 procent. Om detta skulle blifva förhållandet med Riksgälds-kontorets obligationer, vet jag ingen utväg för Fullmäktige att göra upp saken med bolaget, ty det kan icke vara rätt att bolaget betalar den ränta, som bestämmes efter kursen å de första obligationer, som säljas, lika litet, som det kunde vara billigt, om man uppsköt att bestämma räntan till dess man visste, huru mycket bolaget till följd af Kammarens beslut skulle betala.

Då jag således anser beslutet överkställbart, har jag icke kunnat i detsamma deltaga och får härmed mot detsamma afgifva min reservation.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att han hade den sorgliga pligten att inför Kammaren tillkännagifva, att, enligt ankommet läkarebetyg, Kammarens ledamot, Friherre Nils August Silfverskiöld den 1 dennes afidit till följd af lunginflammation; hvarefter Herr Grefven och Talmannen hemställde, att, jemlikt 28 § Riksdags-ordningen, underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anmälan om den sålunda uppkomna ledigheten i Kammaren, skulle aflåtas; hvilket bifölls.

Föredrogs ånyo Bevillnings-Utskottets den 28 och 30 sistl. April bordlagda Betänkande N:o 15, i anledning af väckta motioner om

särskild beskattning å sockertillverkningen af hvitbetor eller andra organiska ämnen.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att detta Betänkande skulle punktvis företagas till afgörande.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr Berlin: Då de olika momenterna af Utskottets Utlåtande hafva det sammanhang med hvarandra, att det blir svårt, om icke omöjligt, att yttra sig öfver ett utan att vidröra de andra, får jag med anledning häraf anhålla, att det må vara tillåtet att yttra sig på en gång öfver alla punkterna af detsamma.

Friherre Sprengtporten: Det förefaller äfven mig något omöjligt att afgöra första punkten, som innehåller, att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet skall åläggas särskild beskattning i förhållande till införseltullen å utländskt råsocker, utan att på samma gång taga i betraktande den efterföljande punkten, hvilken innebär väsendtliga undantag från denna bestämmelse.

Jag instämmer därför med den förste värde talaren i anhållan, att, om också Betänkandet föredrages punktvis, det må vara tillåtet att på en gång beröra samtliga punkter i detsamma.

Herr Odelberg: Då första punkten innehåller, att man bör beskatta tillverkningen af hvitbetssocker, och de andra, huru man skall beskatta denna tillverkning, och följaktligen, om den första punkten afslås, all diskussion om de följande blir öfverflödigt, synes mig detta vara ett tillräckligt skäl för att föredraga Betänkandet punktvis, hvarom jag för min del har äran anhålla.

Herr Schartau: Jag för min del instämmer i den förste talarens anhållan, att det må vara tillåtet att på en gång yttra sig öfver alla punkterna i Betänkandet.

Sedan öfverläggningen angående sättet för Betänkandets föredragning härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende derå hade yrkats, dels att Betänkandet skulle i dess helhet föredragas och dels att föredragningen deraf måtte ske punktvis; hvarefter Herr Grefven och Talmannen framställde proposition derå, att Betänkandet i dess helhet skulle föredragas, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Till följd häraf föredrogos nu i ett sammanhang:

De å sidan 12 i Betänkandet förekommande fyra särskilda punkter.

Herr von Geijer: Vid Utlåtandet finnes fogad en af mig jemte tvänne andra ledamöter af Bevillnings-Utskottet afgifven reservation.

Vi dela i hufvudsak Utskottets åsigter rörande beskattningen å hvitbetssockertillverkningen; men vi finna det betänkligt, att, på sätt Utskottet föreslagit, Riksdagen fattar beslut om detaljerade bestämmelser i afseende å sagda beskattning för en lång följd af år. Dylika bestämmelser, gifna så långt på förhand, hafva synt oss i sig sjelfva vanskliga nog, och dertill oförenliga med hvad grundlagen stadgar om Representationens rätt att om bevillningar besluta.

Det förslag reservationen uppställer torde deremot icke kunna sägas stå i strid mot grundlagen, enär det går ut på endast att Representationen skulle godkänna vissa grunder för sockerfabrikationens af hvitbetor beskattning.

Med högsta grad af sannolikhet kunde väl antagas att i enlighet med dessa grunder, sedan de en gång blifvit inför Regeringen af Representationen uttalade, komme skatt att påläggas hvitbetssockerfabrikationen; — dermed vore ock det hinder för denna fabrikations fortkomst, som nu förefinnes i den fullkomliga osäkerheten om huru med beskattningen deraf kommer att förhållas, till det mesta undanröjdt.

Beträffande sättet att tillvägagå vid införande af beskattning å hvitbetssockerfabrikationen, har jag ansett, att tvänne alternativer kunde ifrågakomma; nemligen skattefrihet under en rundt tilltagen tid t. ex. 1874 eller 1875 och derefter full skatt, eller ock progressiv beskattning nu genast. Mot förra alternativet kan anmärkas, att en så lång skattefrihet nog mycket minskade skatteinkomsterna och möjligen vore en farlig lockelse för kapitalisterna att i för stor utsträckning placera sina penningar i förlager till hvitbetssockerfabrikationen; det andra alternativet åter har en olägenhet deruti, att under den tid skatten är liten, kommer kontrollkostnaden att äta upp skatteinkomsten; men denna olägenhet anser jag vara af mindre betydighet.

Progressiv beskattning nu genast är hvad jag helst önskat. Men jag har ansett mig böra eftergifva för landtmännens fordringar i detta fall, och därför biträdt den mening reservationen uppställer, nemligen skattefrihet till 1873 och derefter progressiv beskattning.

Jag får anhålla om bifall till det förslag reservationen innehåller, men tillika förklara att jag nogsamt inser att detsamma möjligen kan vara i behof af vissa förbättringar, som jag ock har anledning förmoda komma att här i Kammaren blifva föreslagna.

Grefve Posse: Om vi taga i betraktande våra statsutgifter, så väl de ordinarie som de extra, hvilka utgöra 44 millioner, Militär- och Indelningsverket 5 millioner, presternas löner 8 millioner, summa närmare 60 millioner, och om dertill lägges våra kommunalutgifter, så tror jag ej man skall komma långt ifrån sanningen, om man påstår att våra skatter uppgå till samma belopp som vår export, hvilken kan beräknas till ungefär hundra millioner riksdaler. Är detta faktiskt, så torde det ej kunna påstås vara djerft, när jag säger, att vi äro ganska hårdt beskattade. Är detta åter en sanning, så är det ock klart, att man bör göra något för att lösa de svårigheter, som derutaf måste uppstå, och vi dagligen se uppstå, ty vi befinna oss

sannerligen i en ganska svår belägenhet. Två sätt att lösa frågan finnas. Det ena är att minska statsutgifterna och det andra att öka landets förmåga att bära dem. Hvad beträffar det första alternativet, så tror jag ej det finnes någon förhoppning om att åtminstone snart tillvägabringa någon minskning i Statens utgifter. Jag hyser derföre den åsigten, att man bör söka öka landets förmåga att bära bördorna; och det förslag, som nu är i fråga, är af den beskaffenhet, att det ej i ringa mån skulle bereda tillfälle dertill. Jag skall här försöka att gifva skäl. Det är bekant, att inom landet årligen förbrukas omkring fyrtio millioner skålpund socker, som till största delen hemtas utifrån. Om man nu kunde komma derhän, att vårt behof af socker kunde inom landet produceras, så tror jag, att landet deraf skulle draga en betydlig fördel. För att producera 40 millioner skålpund socker erfordras 20,000 tunnland jord, då på hvarje tunnland kan produceras omkring 300 centner hvitbetor, lågt beräknadt, hvaraf en produkt efter 7 procent uppstår af fyrtio millioner skålpund socker. Visserligen äro 20,000 tunnland icke så särdeles stor areal; och man skulle kunna påstå att vår nationalförmögenhet derigenom icke blefve så synnerligen ökad. Men för att producera hvitbetor på 20,000 tunnland, erfordras minst 100,000 tunnland väl skött jord, enär hvitbetor icke kunna odlas på mer än $\frac{1}{2}$ del af jorden i sender. Tänker jag mig nu 20,000 tunnland, besådda med hvitbetor, så måste jag samtidigt tänka mig 100,000 tunnland jord i den mest uppdrifna kultur, ty det fordras en vida bättre beredd jord, för att derpå odla hvitbetor, än t. ex. hafre eller hvilket annat sädeslag som helst. Den jord, som till oförmälda kultur blifvit beredd, kan icke beräknas hafva ett mindre värde än 500 R:dr tunnlandet. I andra länder uppskattas värdet vida högre, i trakten af Magdeburg ända till 1,000 R:dr tunnlandet. 100,000 tunnland jord skulle sålunda erhålla ett värde af minst femtio millioner riksdaler, och i sitt närvarande skick kan den ej sägas vara värd mer än 20 millioner efter 200 R:dr per tunnlandet. Det är således klart, att, om hvitbetsodlingen blefve utsträckt inom landet, så att vårt behof af socker kunde inomlands produceras, skulle nationalförmögenheten ökas med minst tretio millioner riksdaler. Denna siffra är så lågt tagen, att den nödvändigt måste erkännas, och torde i verkligheten blifva vida högre. Jag frågar nu hvar och en, om det ej är skäl uti att omfatta en industri, som på ett sådant sätt kan öka vår nationalförmögenhet. Härvid möta dock åtskilliga omständigheter, som böra tagas i betraktande. Först att man icke bör med någon afgift belägga en gryende industri, som vid sin uppkomst har många svårigheter att bekämpa. Häremot anmärkes, att man icke kan underlåta det, emedan Staten då skulle förlora omkring tre millioner af de påräknade inkomsterna. Ja, mine Herrar, den åsigten att man, för att bereda Staten inkomster, skall beskatta en särskild industrigren, är verkligen så ny och egeudomlig, att jag ej rätt kan fatta den. Man säger, att denna åsigt kommer från frihandelslägret, men som jag sjelf är frihandlare, så måste jag protestera deremot, ty kommer den från en frihandlare, så är det från en frihandlare "med modifikation". Som man vet, är sanningen af två slag, den enkla sanningen och

“sanningen med modifikation“; och är måhända samma förhållande med frihandeln. Jag påstår det icke vara någon hållbar åsigt att, genom att lägga accis på ifrågavarande industri, söka att hålla Statens finanser uppe. Jag ber Herrarne dessutom bemärka, att i och med detsamma hvitbetsodlingen blir allmän inom landet, densamma kommer att inverka på landtbruket i allmänhet och i väsendtlig mån höja jordens produktionsförmåga. För att åstadkomma en jemkning emellan de båda olika meningarne, synes mig Utskottet hafva valt en lycklig medelväg. Jag tror derföre, att den, som önskar att hvitbetsodlingen skall blomstra inom vårt land, gör väl uti att hålla sig till Utskottets förslag; och för min del får jag vördsammast yrka bifall till detsamma.

Herr Grefven och Tahnannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 eftermiddagen.

Herr Arrhenius: Såsom motionär i frågan anser jag mig pligtig att yttra några ord rörande det ifrågavarande Betänkandet. Jag har såväl vid denna som näst föregående riksdag väckt förslag derom, att åtskilliga frihetsår måtte beviljas de hvitbetssockerfabriker, som i vårt land komma att anläggas. Jag har gifvit skäl härför i min motion, och under den diskussion, som vid föregående riksdagar i Kammaren hållits rörande detta ämne, har saken blifvit så mångsidigt behandlad och utredd, att jag nu ej anser mig behöfva blifva mångordig. Det är klart att, derest en industri, sådan som den ifrågavarande, skall kunna uppblomstra, är första vilkoret, att råämne skall vara att inom landet tillgå i tillräcklig mängd. Och för att tillfälle skall kunna beredas att skapa det erforderliga materialet, hafva frihetsår blifvit föreslagna och af Utskottet äfven tillstyrkta. Jag vet ganska väl, och för Kammaren är det ej heller obekant, att åtskilliga finnas, som ej anse frihetsår behöfliga. Jag ber att i anledning häraf få erinra, att den föreställning man i allmänhet hyser om lättheten att få ifrågavarande fabriker till stånd, är alldeles oriktig. Utom det att det fordras betydliga kapitaler för att ordna fabriker och anskaffa de dyrbara apparaterna, så fordras oundgängligen att vår jordbrukskultur skall vara kommen derhän, att hvitbetor kunna i tillräcklig mängd produceras. Man har påstått, att detta skulle vara lätt, och vi hafva uti en af gårdagens större tidningar sett en artikel införd, under en välbekant signatur, hvilken artikel sökt ådagalägga lättheten att anskaffa hvitbetor genom att anföra exempel af ett nyligen inrättadt bolag för bedrifvande af hvitbetssockerfabrikation i Stockholm. Den värde insändaren säger, att det är faktiskt bevisadt, att man med den största lätthet kan få hvilket behof af sockerbetor som helst fylldt och att man kan få vida mer än man behöfver. Denna uppgift har dock ett väsendtligt fel, nemligen det att vara oriktig. När ifrågavarande bolag inrättades, utfärdades kungörelse om uppköp af hvitbetor, och man satte priset 20 öre högre än som betalas i Skåne, endast för att locka personer att under året egna sig åt odlingen af denna rotfrukt. Många anmälde sig visserligen, men sunman uppgick dock icke till mer än något öfver två

hundra tunnland; men sedan allmänheten blifvit upplyst om hvad som erfordras för att bringa jorden i kultur, och hvilken tid åtginge innan den kunde blifva gifvande, så inskränkte sig, när kontrakterna härom skulle undertecknas, alltsammans slutligen till 80 tunnland. Detta är således hvad det i Stockholm befintliga bolaget, enligt upplysningar som jag i dag på morgonen erhållit, nu för tillfället och tills dato kan hafva att påräkna. Vi veta att jorden måste djupt bearbetas och starkt gödas samt genom föregående omsorgsfull kultur rensas från ogräs, innan hon kan bära en gifvande hvitbetsskörd. Såsom känt är, är en hvitbetsskörd af 300 centner på tunnlandet ej dålig. Om vi nu antaga, att den omförmälda jorden, som, enligt afslutade kontrakter, skall för året användas till odling af hvitbetor att förarbetas vid den nya afsedda fabriken i Stockholm, skulle lemna en sådan skörd, så skulle bolaget erhålla 24,000 centner betor. Herrarne känna, att vid måttliga fabriker upparbetas omkring 1,000 centner på dagen. Det skulle således blifva möjligt för bolaget att drifva fabriken tre veckor eller möjligen inpå den fjerde. Dessa förhållanden äro så ofördelaktiga, att ett fabriksbolag under förenämnda omständigheter ej kan sägas hafva till en början synnerligen mycket att hoppas; och, som vi veta, pågår fabrikationen af hvitbetssocker i utlandet omkring 5 månader på året. Jag nämnde detta för att genom åberopande af ett faktiskt exempel visa, att det ej går så lätt, som man föreställer sig, att i vårt land framkalla en hvitbetskultur. Dertill fordras, utom hvad jag nyss hade äran anföra, att folket skall hunnit vänja sig vid denna kultur. Man vet att man under de första åren ej kan påräkna så goda skördar, som då jorden blifvit väl upparbetad och befriad från ogräs. Det lider ej heller något tyfvel, att för hvarje fabrik, som uppstår, förefinnas många svårigheter, deribland den väsendtliga, att kunna tillförsäkra sig nödiga rudimaterier; och förr än dessa svårigheter blifvit öfvervunna, kan man ej våga att belägga fabriken med någon större skatt.

Det är med stor tillfredsställelse jag funnit, att Utskottet vid denna riksdag gått tillmötes de önskningsar, som jag i detta fall uttalat. Jag hade visserligen önskat, att frihetsåren hade blifvit några flera, t. ex. fem för hvarje fabrik, och att en viss tid skulle bestämmas, inom hvilken de fabriker, som komme att uppstå, finge bereda sig på den blifvande beskattningen. Utskottet har i sitt Betänkande likväl gifvit goda skäl för det förslag, det framlagt, hvarför jag icke vill motsätta mig detsamma. Jag anser mig dock böra erinra, att jag icke kan dela de farhågor, som Utskottet angifvit mot mitt förslag att framgent under en viss tidrymd lemna frihetsår åt blifvande hvitbetssockerfabriker. Man vet nemligen, att, om fabrikanterna utan farhåga skola kunna se den närmaste tiden an, så måste de uppgöra kontrakt med omkringliggande jordegare, hvarigenom dessa förbinda sig att under de närmaste tolf eller femton åren odla hvitbetor på en viss areal, och såsom delegare i fabriken af eget intresse bidraga till att anskaffa det behöfliga råämnet. På detta sätt och efter upprättande af dylika kontrakter samt genom att intaga jordbrukare och hvitbetsodlare såsom delegare i bolagen, behöfde de äldre af dessa ej befara något intrång af yngre sådane — hvadan det af mig fram-

ställda förslaget ej bort väcka betänkligheter rörande dess tillämpning. Den erforderliga tiden torde måhända ej vara större, än den Utskottet medgifvit. Dock må jag säga, att önskvärdt varit om fyra år blifvit föreslagna. Det löpande året vill jag icke inberäkna, ty dels har tiden så långt framskridit, att någon hvitbetsodling ej derunder kan komma i fråga, dels ock afser ej statsregleringen detta år. Då Utskottet likväl, på sätt som skett, gått de af mig uttalade önskingar till mötes och genom bestämmelserna i afseende å beskattningens successiva förhöjning utjemnat de svårigheter, som komma att uppstå genom frihetsårens inskränkta antal, så är jag ganska tacksam för hvad som blifvit tillstyrkt och vill gerna antaga förslaget, åtminstone intill dess något bättre blifvit framlagdt.

Herr Odelberg: Jag kan ej neka till, att jag med största förvåning hörde till hvilken konklusion den förste talaren kom, efter att i premisserna hafva ordat så mycket om upphjelpandet af landets näringar. Att dessa skulle kunna befrämjas genom att pålägga dem skatter, finner åtminstone jag för min del högst problematiskt. Jag kan ej heller underlåta att uttrycka min förvåning deröfver, att den första representanten för vårt landtbruk här i landet, Landtbruksakademiens sekreterare, förklarade sig nöjd med att, på sätt Utskottet föreslagit, en gren af jordbruket underkastades en särskild beskattning. För min del och såsom landtbrukare kan jag alldeles icke gå in derpå.

Vi hafva för närvarande en betydlig hvitbetssockerfabrik här i landet. Denna fabrik har bestått i flera år, som jag tror, i tjuguo och under denna tid har den icke förmått att framkalla i sin närhet så mycken odling af hvitbetor, att den ens förtjenar nämnas. Den har, efter hvad jag hört, nödgats till öfverpris betala en del af de i trakten odlade hvitbetorna, för att komma i åtnjutande deraf. Denna fabrik har ej heller kunnat framkalla några medtäffare i andra trakter oaktadt näringen hitintills varit fullkomligt fri, och ehuru penningeställningen varit jemförelsevis fördelaktig. Nu, under det ställningen i landet är allt annat än god, hvilket bevisas deraf, att tusentals arbetare i veckan emigrera, nu fruktar man att landet skall så öfversvämmas af hvitbetsfabriker, att Statens inkomster deraf skola lida ett ofantligt afbräck. Och för att förekomma denna olägenhet, vill man lägga skatt på de förmätne medtäffarne här i landet med West-Indiens och Brasiliens sockerproducenter. Jag för min del hyser ej den sanguiniska förhoppning, att hvitbetsodling så hastigt inom Sverige skall komma till stånd. Jag önskar det visserligen lifligt, och jag anser att man för att ernå detta mål borde göra om än aldrig så stora uppoftningar; och jag får derför i landtbrukets intresse på det kraftigaste protestera mot hvarje åtgärd, som på förhand kan förqväfva uppkomsten af denna näring i vårt land. Jag gör det i landtbrukets intresse, emedan jag är öfvertygad, att hvitbetsodlingens utspridande skulle i högsta mätto verka fördelaktigt på vårt jordbruk i allmänhet. Man har exempel på att i de länder, der denna näring upplomstrat, den verkat högst fördelaktigt på jordbruket, dels till följe af den sorgfälliga bearbetning af jorden, hvartill den gifvit an-

ledning, och dels derigenom, att den mera tydligt ådagalagt behovet att omsorgsfullt gödsla jorden.

Utskottet har i sitt Betänkande uppdragit en historik öfver införandet af beskattning på hvitbetsindustrin i Preussen och Frankrike; och jag anhåller att med några ord få komplettera, hvad Utskottet anfört. Det var, såsom Utskottet ganska riktigt anmärkte, år 1840 som en beskattning i Preussen infördes till ett belopp af $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ silbergroschen per centner af förarbetade hvitbetor. Denna beskattning höjdes under loppet af åren till 1858 till $7\frac{1}{2}$ silbergroschen. Om man nu antager afkastningen af hvitbetorna uppgå till 8 procent, så utgör beskattningen efter svensk mynt- och vikt-beräkning $7\frac{1}{10}$ öre per svenskt skålpund.

Utskottet har emellertid ej anmärkt att, då denna beskattning först infördes i Preussen, så hade hvitbetsindustrin der redan genomgått sina läroår. Förr än detta var händelsen, vågade man icke beskatta denna industri. Lika var förhållandet i Frankrike. Der infördes beskattningen år 1838, sedan hvitbetsindustrin existerat i 26 år från 1812, då ett kejsarligt dekret påbjöd dess införande, och det anslogs en million francs till näringens uppmuntran. År 1835 hade den så utvecklats sig, att under sistnämnda år i Frankrike producerades 40 millioner kilogrammer socker, motsvarande ett hundra millioner svenska skålpund. Så gestaltade sig förhållandena, då man i Frankrike tänkte på en beskattning; och säkerligen skulle en sådan icke hafva kommit i fråga, om icke franska intressen här stått emot franska. Det låg då en tull af 50 till 60 francs per 100 kilogrammer af det socker, som från kolonierna infördes till Frankrike, och att de franska kolonisterna skulle så eftersättas för moderlandets innevånare ansåg man i så hög grad orättvist, att beskattningen infördes.

Hvad är nu orsaken dertill, att man hos oss för tredje gången så ifrigt yrkar på denna beskattnings införande? Bland andra har uppgifvits, att det är nödvändigt, på det Staten ej skall gå miste om en betydlig inkomst. För min del tror jag detta endast vara en försvändning, och att egentliga orsaken är den, att man anser att den fabrik, som för närvarande finnes, åtnjuter alltför stora fördelar. Låtom oss undersöka detta något närmare. Ehuru jag ej känner till detaljerna af sockerbruksfabrikationen, så vet jag dock att detta bolag i Landskrona, som dels odlar hvitbetor, dels af dem tillverkar råsocker och dels drifver socker-raffinaderi, aldrig lemnat högre utdelning än 9 procent, men många år mindre. Jag hemställer nu, om 9 procent kan anses för hög procent på en så vidlyftig industri. Hvad nu minskningen af Statens inkomster beträffar, så medgifver jag, att under nuvarande förhållanden det skulle vara ganska vådliga om någon af Statens inkomstkällor utsinades. Men omständigheterna kunna verkligen vara sådana, att man underkastar sig ett litet ondt för att vinna något godt; och jag anser för min del det vara *ett stort godt*, om vi inom landet kunde producera vårt behof af socker, äfven om vi skulle nödgas att gifva Staten någon ersättning för den förlust, den komme att lida genom minskade tullinkomster. Vi veta alla, att importen till Sverige ej kan betäckas af hvad vi exportera, eller att hvad vi förbruka af utländska produkter vida öfverstiger i

värde de produkter, vi försända till utlandet. Följden är, att vi år ifrån år skuldsätta oss och vårt land. Socker-importen ensam kan ej uppskattas till mindre än femton millioner årligen. Om nu den behöfliga kvantiteten socker kunde produceras inom landet, om de Svenska jordbrukarne och fabrikanterne finge stoppa dessa 15 millioner i sina fickor; jag hemställer om icke det vore värdt någon uppoffring. Jag tror dessutom ej, att Staten derföre skulle gå i mistning om de millioner sockertullen inbringar, ty genom den uppdrifna produktionen skulle en riklig ersättning för Statsverket kunna beredas. Jag tror dessutom ej, att det ligger någon konsekvens i dessa yttranden om minskning i Statens inkomster, ty då det för närvarande ej finnes mer än en enda fabrik inom landet, läser den väl ej hafva kunnat göra statskassan något egentligt afbräck. Hvarföre beskattar man då ej tobaksfabrikationen, som i flera delar af landet bedrifves i ganska stor skala, och tillskyndar Staten en ej obetydlig minskning i tullinkomsterna? Hvarföre väljer man just en ny uppspirande industri till experimentalfält för den hotande accis-beskattningen?

Såväl i afgifna motioner som samtalsvis har jag hört ordas om naturliga och onaturliga näringar. Man säger att de näringar äro naturliga, som kunna bära sig utan skydd; och hvad de öfriga beträffar, har det blifvit ett statsekonomiskt axiom, att man ju förr dess heldre bör göra sig af med dem. För min del kan jag ej gå in på, att dessa ofta upprepade fraser äro rigtiga. Jag tror ej på några andra onaturliga näringar än dem, som äro stridande mot lag och sunda förnuftet, alla andra näringar måste anses naturliga inom hvilket land som helst, der de kunna uppkomma. Det är ett historiskt faktum, att åtskilliga näringar och synnerligast hvitbetsindustrin till en början erhållit skydd i alla länder, der de för närvarande blomstra; och det inom länder som stå långt före vårt fädernesland uti klimatiskt hänseende, i kapitalstyrka och uti industriell företagsamhet. Hvitbetsindustrin tarfvar framför mängen annan skydd, derför att dess ordnande möter större svårigheter än mängen annan industri, synnerligast hvad beträffar anskaffandet af de råämnen, som skola bearbetas.

Jag har haft den fördelen att sammanträffa med en tysk hvitbetsodlare och fabrikant från Braunschweig, hvilken är föreståndare för en större fabrik, der äfven tillverkas redskap och materialier till hvitbetssockertillverkningen; och af denne man har jag erhållit åtskilliga upplysningar rörande denna industris tillstånd inom Tyskland, hvilka ej äro utan intresse, och som jag derföre anhåller få meddela Kammaren. I Tyskland anser man oklokt att anlägga en fabrik, som afverkar mindre än 1,000 centner om dagen. Man anser den liten. och fabriker finnas, som afverka ända till 2,000 centner om dagen. Den tid, då tillverkningen eger rum, under den så kallade campagnen, utgörande 120 till 150 dagar, fortgår fabrikationen natt och dag. Den vanliga skörden, sådan den under vanliga år erhålles, uppgår till i medeltal 130 centner per morgen, motsvarande 300 centner per svenskt tunnland. Öfverflödigt är att här omnämna, att, såsom bekant är, man icke år ifrån år odlar hvitbetor på samma jord. Det är antaget, att i allmänhet 2½ å 3 år böra förflyta, innan man ånyo sätter hvitbetor på samma mark. För att årligen kunna odla

100 tunnland med hvitbetor. behöfves således 250 å 300 tunnland i hög kultur varande jord. Om jag antager, att en fabrik af minsta sorten i Tyskland, hvilken vore stor här i landet, afverkade 1,000 centner hvitbetor på 120 dagar, så erfordrades för fabriken 120,000 centner hvitbetor såsom råämne. För att producera dessa, måste man disponera 400 tunnland, som buro hvitbetor för hvarje år, och för att årligen kunna odla en sådan areal, erfordrades 1,000 tunnland. Det rörelsekapital som erfordras för att drifva denna odling, är äfven ganska betydligt, och endast gödslingskostnaden uppgår till ett särdeles högt belopp.

Enligt nu uppgjorda kalkyl skulle en fabrik af 1,000 centners daglig tillverkning kunna lemna under 120 dagar en million två hundra tusen skålpund råsocker; och för att landets behof af denna vara skulle kunna tillfredsställas, erfordrades 40 sådana fabriker. Jag hemställer nu, om en industri af denna vigt, som för sin uppkomst fordrar så stora kostnader och ansträngningar, bör på något sätt beskattas, eller genom några af lagstiftningen åstadkomna svårigheter hindras i sin utveckling, utan om man ej fastheldre bör söka att så mycket som möjligt underlätta dess fortkomst.

För det närvarande vill jag inskränka mig till dessa reflektioner och åtnöja mig med att hafva lemnat dessa upplysningar, men förbehåller mig att främdeles, sedan diskussionen fortgått, få framställa de yrkanden, hvartill jag kan finna mig befogad.

Herr Dickson, Charles: Jag hade visserligen ansett fördelaktigare, om diskussionen blifvit inskränkt till hvarje punkt särskildt, helst den första punkten innefattar sjelfva principen, och de följande afse endast en tillämpning deraf, eller lämpligaste sättet att åstadkomma beskattning. Då Kammararen emellertid beslutat att på en gång företaga ärendet i dess helhet, så måste jag väl föga mig deruti, men anhåller dock att först få vidröra första punkten.

Jag har dervid till en början att anmärka en brist i formen, då deri omnämnes sockertillverkning af endast hvitbetor, men icke af andra organiska ämnen. Man vet dock att många sådana finnas, hvilka innehålla mycket stärkelse, som kan bringas i jäsning och hvaraf man således kan erhålla socker. Jag ingaf också vid riksdagens början ett förslag om läggande af skatt ej blott på sockertillverkningen af hvitbetor, utan äfven å denna tillverkning af andra organiska ämnen. Nu rörer emellertid första momentet blott och bart sockerfabrikationen af hvitbetor och intet hinder förefinnes således, att fabriker anläggas, grundade på andra rudimaterier än hvitbetor. Jag anser dertfore att 1:sta punkten bort gifvas en sådan lydelse, att den afsett ej blott fabriker grundade på hvitbetor såsom råämnen utan äfven alla andra sockerfabriker med inhemska rudimaterier.

Jag vill nu öfvergå till sjelfva hufvudfrågan och dervid först fästa mig vid den föregående talarens yttrande om olämpligheten att beskatta en uppblomstrande och inhemsk näring.

Jag vill då först säga, att det alldeles icke är någon beskattning, som jag eller någon annan vill pålägga en inhemsk näring.

Jag föreställer mig dock, att det Svenska folket, då det åtagit sig att betala en skatt af tio öre för hvarje skålpund socker, som det förbrukar, haft för afsigt, att dessa penningar skulle komma Staten till godo och att ej större eller mindre delar deraf skulle gå till inhemska fabrikanter. Detta är att sätta saken på sin naturliga punkt. Låt bli att beskatta hvitbetssockertillverkningen, men tag då äfven bort skatten på det utländska råsockret. Finnes verkligen någon person så djerf, att han skulle vilja föreslå en premie af tio öre för hvarje skålpund inom landet tillverkad råsocker? Derföre att man ej skulle kunna gå in på ett sådant förslag, kan man väl ej anses hysa någon motvilja för en inom landet uppkommen industri, som hvar och en måste helsa med glädje, såvida den med fördel hos oss kan drifvas. I första rummet vill jag derföre protestera emot, att någon beskattning här är i fråga. Densamme värde talaren yttrade sig om det märkvärdiga deruti, att denna fråga nu för tredje gången återkommer. Detta bevisar emellertid, att förslaget måste vara fotadt på en riktig grund, efter det, ehuru afslaget, år från år kan återkomma. Detta bevisar ej blott, huru saken nu står, utan antyder äfven, hvad framtiden i detta fall bär uti sitt sköte. Icke är det meningen att på något sätt qväfva en uppblomstrande industri. Afsigten är, såsom nyss nämndes, att sätta frågan på dess rätta punkt, då det alltid är bättre att stänga i bäcken än i ån, och ingen kan veta, hvilka svårigheter det möter i en framtid, då ett vidsträckt och mäktigt fabriksintresse hunnit utbilda sig.

Det har blifvit yttradt af föregående talaren, huru viktigt det skulle vara för jordbruket, om hvitbetsodlingen kom i flor, och att för densammas bedrifvande skulle fordras 40,000 tunnland väl uppodlad jord, att användas i cirkulation. Men om vi, för att sätta 40,000 tunnland i kultivering, skulle nödgas släppa till fyra millioner riksdaler om året, det vill säga hundra riksdaler för hvarje tunnland, och jordens värde dock ej blir större än femhundra riksdaler tunnlandet, så tror jag detta verkligen vara bortkastade penningar. Det har sagts, att det skulle lända till så stor fördel för landet, om vi kunde sjelfva producera vårt behof af socker och sirap, och att fjorton till femton millioner riksdaler skulle årligen bibehållas inom landet, i stället för att utgå till utländingen. Detta är visserligen en god sak, och ingen skulle heldre än jag se att det med någon fördel låte sig göra, men om vi för produktionen af de erforderliga fyratio millioner skålpund socker, och för att slippa till utländingen gifva dessa femton millioner riksdaler årligen, skola betala ut fyra och en half millioner, så anser jag dock, och de fleste med mig, att detta vore en ganska dålig rikshushållning. Dessa fyratiotusen tunnland, hvarpå hvitbetor skulle odlas, äro ju i allt fall endast en försvinnande del af den Svenska jorden. Och finge man äfven dessa 40,000 tunnland uppodlade på ett för hvitbetskulturen lämpligt sätt, så skulle väl hvitbetsproducenterne deraf draga fördel, men på bekostnad af det öfriga landet. Och en industri, som ej länder detsamma i dess helhet till gagn, anser jag ej vara skäl att favorisera.

För öfrigt odlas ju hvitbetor inom landet för flera andra ändamål än tillverkning utaf socker, de användas äfven till bränvinsbrän-

ning, och största delen torde åtgå dertill. Hvarföre nu skydda de hvitbetor, hvaraf skall göras socker och ej dem, af hvilka man skall göra brännvin? Man tänke sig en stor egendom, der hvitbetor odlas, belägen emellan en hvitbetssockerfabrik på den ena sidan och ett större bränneri på den andra. Sockerfabriken betalar ej ett enda öre mer för de hvitbetor den inköper och använder; snarare tror jag att, om någon skilnad skulle komma i fråga, bränneriet skulle vara i tillfälle att betala ett högre pris, till följd af den biprodukt, dranken, som brännvinsbränningsindustrien lemnar. Må man därför icke beskylla dem, som ifrå för införandet af en afgift å hvitbetssockerfabrikationen, att vara ogunstiga mot den inhemska industrien, då de endast önska komma derhän, att densamma blir fotad på en riktig grund. Jag älskar mitt fädernesland så högt, som trots någon, men önskar dock ej, att dess industri skall tillväxa på sätt eller genom medel, som jag i grund och botten är öfvertygad om ej stå tillsammans med sunda statsekonomiska principer. Ty jag är öfvertygad om, att hvarje näring, som är af den natur, att den icke utan konstladt skydd kan bära sig, icke är gagnelig för landet. Den kan visserligen gagna den enskilde industridkaren, men ej landet i dess helhet. Jag vill dock ej gå så långt, att jag skulle säga, att man nu genast borde borttaga allt skydd. Våra näringar i allmänhet böra vårdas och omhuldas, och jag vill ej lemna en näring, som kan blifva till verkligt gagn, alldeles åt sitt öde, men icke vill jag för all framtid tillerkänna den några förmåner framför andra näringar.

Jag tror, att Utskottet i sitt förslag har, i afseende på frihetsåren och de terminer inom hvilka skatterna skulle ökas, gått för långt, och att man bort kunna göra en betydlig inskränkning. En inskränkning i tiden hade verkligen bort kunna åstadkommas, synnerligast då man tager i betraktande, att frågan varit å bane alltsedan år 1866, då tullen endast var åtta öre, och att den derefter tillkomna förhöjningen af två öre beredt fabrikationen en ytterligare fördel. Med hänsyn till de fördelaktiga omständigheter, som för närvarande förefinnas, anser jag att frihetsåren icke bort utsträckas längre än till och med år 1870. Vidare har Utskottet föreslagit fyra terminer med tre år i hvarje, inom loppet af hvilka beskattningen skulle successivt höjas. Fabrikationen kommer till följd deraf att äfven fortfarande åtnjuta en högst betydlig premie. Jag skulle därför önska, och hade tänkt att framställa det förslaget, att terminerna skulle inskränkas från tre till två år, och i stället för år 1885, som Utskottet föreslagit, år 1878 skulle blifva den tidpunkt, då skatten skulle uppgå till fyra femtedelar. Jag vill visserligen icke säga, att man bör stadna dervid, och att man ej vidare bör besluta något i förväg, men i så fall förenar jag mig med Utskottet, att man för det närvarande gerna kan stadna härvid, och låta framtiden bedöma, hvad utsigter fabrikationen kan hafva inom landet. Emellertid skulle det kunna föranleda till någon orättvisa, om icke hvarje fabrik kunde komma i åtnjutande af samma fördel i afseende å frihetsåren, då de alla torde hafva samma svårighet att bekämpa, innan de kunna komma till stånd. Jag får därför hemställa om den förändring af 2:dra mom., att tillverkningen blir skattefri till 1 Juli 1870, att från nämnda

tid ålägges skatt motsvarande $\frac{1}{5}$ intill 1 Juli 1872, sedan $\frac{2}{5}$ till 1 Juli 1874, $\frac{3}{5}$ till 1 Juli 1876, och $\frac{4}{5}$ till samma tid 1878, allt af tullen å råsocker mörkare än N:o 18.

Herr Schartau: För min del hör jag till deras antal, som anse det för Sverige vara af stor vigt, om man här kunde införa en så vidsträckt odling af hvitbetor, att man derigenom sattes i tillfälle att anlägga talrika fabriker för sockerberedning. Jag hör ock till dem, som tro att det med den saken icke går så lätt, som mången kanhända inbillar sig, och att det derföre är nödvändigt, såvida man vill vinna sitt mål, att finna sig i den gamla metoden att lemna någon uppmuntran, något skydd, ehuru jag vet att detta är ett hatadt ord — för en sådan näring. Frågan är nu blott huru detta skall gå till. Utskottet har i det afseendet framlagt ett förslag och, jag erkänner det, ett ganska välmenande förslag, men det kan vara en ganska stor skillnad emellan att mena väl och göra väl. Då man nu önskat att sjelfva denna sak, långt ifrån att förhindras, tvärtom måtte på allt sätt uppmuntras och befordras, anser jag det vara nödvändigt att något i det afseendet bestämmes. Jag skiljer mig från Herr Odelberg deruti, att jag icke tror det vara skäl, sedan frågor om betsockerfabrikationens beskattande börjat vid hvarje riksdag väckas, att nu förklara sig absolut emot allt försök till beskattning af betodling eller betsockerfabrikation, utan fastheldre att det vore nyttigt, om man kunde på *ett betryggande* sätt lemna bestämmelser i det hänseendet, så att just genom tryggheten någon uppmuntran gafs åt försöket att införa denna näring i landet.

Utskottet har i sin första punkt föreslagit att dekretera att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet skall åläggas särskild beskattning i förhållande till införseltullen å utländskt råsocker. I min tanke hade det varit nyttigt, om denna punkt lösryckts och afgjorts före de följande punkterna, emedan hufvudsaken är, att kunna till lif uppkalla hvitbetssockerindustrien, och förslaget om denna industri beskattande har tillkommit med afseende å Statens behof af inkomster.

Hvad andra punkten beträffar, som är af synnerlig vigt, så kan man hafva olika tankar om huru länge den frihet bör ega rum, som der blifvit bestämd. Jag tror att tiden är alldeles för kort, om man verkligen önskar framkalla hvitbetsodlingar i den stora skala, som kan vara erforderlig. Man känner från andra länder att mångfaldiga år gått förbi, innan denna kultur uppnått någon egentlig höjd, och vi veta äfven, att uti Tyskland vid pass 20 år åtgått, innan denna produktion nått någon stor betydhet. Det är äfven allmänt känt, att den tillverkning, som i vårt eget land under många år bedrifvits, icke lemnat någon stor inkomst åt sina delegare. Detta synes icke tala för eller göra det särdeles inbjudande att nedlägga sina kapitaler och sin möda på ett sådant företag. Men äfven häraf kan man sluta till att det till en början behöfs att uppmuntra och befordra denna näring. Vill man icke det, utan anser man att Sveriges jord kan bättre användas och att det icke gör något, om Sverige njuter socker från utlandet eller af egen produktion, ja, då är det en annan

annan sak; men om man ställer sig på den ståndpunkt, att man anser det vara nyttigt, att Sverige inom sig själf skall kunna tillverka sitt behof af socker, så kan detta på längden icke gå till på annat sätt, än att man en gång griper sig an på allvar, ty om man såsom hittills under flera riksdagar behandlar frågan, så kommer man icke långt. Under sådana förhållanden, kan man icke tänka sig att någon klok och eftertänksam person skall nedlägga sina kapitaler i ett företag, som är underkastadt en till den grad oviss framtid. Det är därför angeläget att en gång borttaga denna ovisshet. Utskottet har i 2:dra punkten föreslagit jemte frihetsåren, som jag anser för få, att en bestämd skatt sedermera skall vidtaga och successivt höjas med $\frac{1}{3}$ del af den bestämda tullen på kolonialsocker hvart tredje år, och i parenteser antydt att den skulle befalas med 2 öre, 4 öre, 6 öre, 8 öre o. s. v. Jag antar att det icke är meningen att införa dessa parenteser i beslutet, ty om så vore skulle Riksdagen blifva förhindrad att höja eller sänka tullen på utländskt råsocker, och detta vore väl hvarken lämpligt eller nyttigt. Ty den dag kan komma, då Staten kan finna sig vara i behof utaf en högre tull på denna vara, äfvensom det kan hända att samma tull skulle kunna modifieras.

Hvad den tredje punkten angår, så har Utskottet deruti lemnat ett förslag, som jag har all anledning att tro icke vara riktigt lyckligt. Utskottet har försökt införa samma skattesystem, som tillämpas i Belgien, eller efter den s. k. hvitbetssaften. Om denna beskattningssystem har jag haft tillfälle att inhemta pålitliga upplysningar, gående ut derpå att detta sätt vore det sämsta af alla, men att det tyska beskattningssystemet, som äfven Utskottet i sina motiver omnämmt såsom i flera afseenden utmärkt, vore det bästa. Der utgår nemligen skatten af själfva betan i sitt råa tillstånd.

För det fjerde föreslår Utskottet att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utfärdande af en allmän författning i denna syftning. Detta är visst godt och väl, men jag får lof att säga att jag icke anser denna åtgärd särdeles betryggande, ty då detta icke är annat än en författning, som Riksdagen beslutar, och Riksdagen eger rätt att ändra sina föregående beslut, så kan man vid en annan riksdag gå in till Kongl. Maj:t med begäran om en ny författning på samma sätt, som nu årligen sker t. ex. med banko- och riksgäldsreglementena. Jag tror att, om man skall finna något, som jag anser vara nödvändigt, d. v. s. att först uppmuntra näringen och sedan lemna densamma trygghet att denna uppmuntran icke så snart skall borttagas, så måste man underställa Kongl. Maj:t sitt beslut i denna fråga ungefär på samma sätt, som Riksdagen Ständer gingo till väga då fråga var om att städerna skulle få ersättning af Staten för den borttagna tolagen. En rubbning i det beslut, som då fattades, kan icke ega rum med mindre än Kongl. Maj:t dertill gifver sitt bifall. Jag får säga att detta förefaller mig vara en ganska nyttig försigtighetsåtgärd. För icke länge sedan väcktes en motion med syftning att göra en rubbning i hvad rörande tolagsersättningen var beslutadt, ehuru denna motion af Riksdagen själf för den gången afslogs. Man kan sålunda icke lita på att, om framdeles, sedan betsockerodlingen visat sig uppblomstrat, förslag väcktes, att de förmåner, som blifvit

beviljade denna industri, skulle borttagas, en tillfällig majoritet kunde tycka att en högre skatt än dittills väl kunde påläggas. Om således, såsom man kanske kan hafva skäl att hoppas, betsockerfabrikationen här i landet skulle blifva förmånlig, så kan ingen göra sig säker på, att ju icke det vackra resultatet skulle kunna blifva en svår frestelse för Riksdagen, om denna egde allena bestämma den afgift, som skulle betalas för denna näring. Derföre är det jag tror, att man bör söka en trygghet i det afseendet och ställa så till, att det som beslutas icke blir gällande, med mindre det äfven får helgd genom Konungens sanktion. För att komma derhän är det nödvändigt, att, i stället för att nu besluta på sätt Utskottet föreslagit, antaga en skrifvelse till Kongl. Maj:t, som innehåller de hufvudpunkter, man anser vara af vigt; men som detta icke lämpligen kan ske, utan en ny förberedelse i Utskottet, så får jag anhålla om en återremiss af Betänkandet. Jag vet väl att ett sådant yrkande vid riksdagens sena timma icke mottages särdeles väl, men jag tror icke att man på annat sätt kan finna det rätta och bästa.

Grefve Mörner, Carl Görän: Det Betänkande, hvarmed Beviljnings-Utskottet denna gång framkommit, innefattar ett stort framsteg, om man jemför det med de Betänkanden, som vid föregående riksdagar afgifvits. Det innefattar ett erkännande af vigten att få denna angelägenhet ordnad, äfvensom en önskan att för denna började industri bereda någon skattefrihet. Ehuru jag sålunda för min del erkänner förtjensten hos detta förslag, tror jag likväl att försigtigheten bjuder oss att icke obetingadt antaga detsamma. Jag har ur två synpunkter betänkligheter i detta hänseende, nemligen dels att den föreslagna frihetstiden är beräknad för kort, och dels att bestämmelserna om beskattningen kanske äro nog bestämda för det närvarande, ty jag vet icke om detta kan vara rätt lämpligt i frågan, och det är osäkert om ett sådant beslut kan grundlagsenligt fattas. Jag har redan förut uttalat mina betänkligheter i denna fråga och jag kan icke annat än vidhålla denna min åsigt.

Jag tror icke att det vore så alldeles försigtigt att så snart våga sig på en beskattning å denna tillverkning, och jag tror äfven att den föreslagna beskattningsskalan icke är riktigt lämplig för att få denna näring i gång. Det är nogsam bekant att införandet af raffinadt socker under en ganska lång tid var belagdt med absolut förbud. Då ett sådant förbällande egt rum för en förädlingsrörelse, så vore det icke för mycket, om man för åstadkommande af sjelfva råvaran och för att framkalla denna viktiga industri beviljade en temligen lång frihetstid. Jag anser således för min del, att man bör bestämma en så lång frihetstid, att den kan locka kapitalstarka män att göra något för den ifrågasatta näringens uppkomst och förkofran. De Herrar, som anse att man bör undanröjja svårigheterna genom att afslå alla bestämmelser hafva, det vågar jag tro, icke tagit i tillräckligt noggrant öfvervägande det hämmande inflytande, som ovissheten för hvarje näring innebär. Den talare, som sist yttrade sig, har redan fäst uppmärksamheten härpå, och jag tror äfven att hvar och en slutligen måste erkänna rättigheten af denna åsigt. Utan någon säkerhet

vågar ingen sina kapitaler på nya företag, och någon säkerhet finnes icke heller så länge anspråken på beskattning af denna näring årligen återkomma. Jag skulle därför hufvudsakligen vilja biträda motionärens framställning, som Utskottet vidare bestämt, men jag önskade likväl att 1:sta punkten måtte något annorlunda redigeras.

Jag önskade att Riksdagen ville bestämdt besluta detta och vidare att beslutet anmälades hos Kongl. Maj:t för erhållande af hans fastställelse. Bestämmande af frihetsår har hittills ansetts tillhöra den ekonomiska lagstiftningen, då sådana beviljats för nybyggen och andra äfven fabriksmässiga företag. Detta står äfven i fullkomlig öfverensstämmelse med 60 och 61 § af Regeringsformen, deri det är Kongl. Maj:t förbjudet att förhöja någon af Riksdagen beviljad tull, men som dock tillägger Kongl. Maj:t rätt att nedsätta tullen. Jag tror sålunda att vi i fullkomlig öfverensstämmelse med grundlagens bud kunna och böra göra en sådan framställning. Vidare ville jag hemställa att man, utan att bestämma något om den skatt, som härvid skulle komma i fråga, måtte hos Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t täcktes före nämnda tids förlopp låta utarbета och framlägga förslag, icke blott om de grunder, hvarefter skatten borde utgå, utan äfven om de reglementariska föreskrifter, som för tillämpningen vore erforderliga. Jag skulle jemväl vilja hafva i skrifvelsen uttaladt, att grunderna för beskattningen borde vara uppgjorda med billigt afseende på den ståndpunkt hvitbetssockertillverkningen har hos oss. Skulle denna industri vid den tiden hafva vunnit en större utsträckning, så komme man måhända icke att stadna vid de två öre, som här är i fråga att börja beskattningen med, men det kunde dock äfven hända, att man måste bestämma skatten lägre, och jag tror därför att det för närvarande är alldeles omöjligt med visshet förutsätta hvilken beskattning, som då kan vara lämplig. Derför är det ock skäl att nu icke uttala annat än allmänna omdömen. Riksdagen har då sin rätt förbehållen att efter noggrann pröfning af omständigheterna afgöra frågan.

Det förslag, hvarpå jag anhåller om proposition, lyder sålunda: "*dels* att Riksdagen ville besluta, att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet icke skall åläggas särskild beskattning förrän efter utgången af år 1875; och

dels att Riksdagen ville, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes om detta beslut utfärda nådig Kungörelse, tillika i underdånighet hemställa, det Kongl. Maj:t behagade före nämnda tids förlopp låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag, ej allenast till de, med billigt afseende på den ståndpunkt hvitbetssockertillverkningen då kan hafva uppnått, lämpade grunder, hvarefter skatt må utgöras, utan ock till de reglementariska föreskrifter, hvilka i och för tillämpning af och kontroll öfver den nämnda beskattningen finnas erforderliga".

Friherre Sprengtporten: Lika med de talare, som förut yttrat sig, inser jag den stora nytta i ekonomiskt hänseende, som skulle tillskyndas Sverige, om hvitbetskulturen här kunde få fast fot. Jag har dock icke kunnat fatta att, om man vill befördra ett sådant framsteg för vårt jordbruk, sättet skulle vara att beskatta produkten. Om det är en sanning att produktion är rikedom, och att det måste

ligga i hvarje lands intresse att befordra det allmänna välförhållandet, synes deraf ock böra följa att af all beskattning ingen i principiellt hänseende är mera förkastlig, än en sådan som går ut på att genom skatter hindra uppblomstringen af en vinstgivande näring. Jag måste likvisst erkänna att det finnes en viss konsekvens emellan det förslag, som blifvit framställt af Utskottet, och det skattesystem, som vunnit burskap hos oss, ty då Staten har så inskränkt sina utvägar, att genom tullarne bereda sig inkomster, som skedd, så är det klart, att man lätt skall falla på den tanken att, genom produktionsskatter, skydda de få artiklar, som gifva någon inkomst, från faran af den konkurrens, som kunde uppstå genom uppkomsten af en inhemsk industri, som ledde till en minskning i importen af denna artikel. Jag fruktar ock, att man här sökt göra gällande en sådan åsigt; men intet vittnar mera ofördelaktigt för ett statshushållningssystem, än då Staten behöfver skydda sina inkomster genom skatt å den inhemska produktionen. Den tid kan dock möjligen komma, då nödvändigheten tvingar oss att vidtaga denna origtiga åtgärd. Jag antager dock, att man nu mycket väl kan ge sig tid att låta näringen utveckla sig, utan att genast pålägga den någon skatt. Den tid för åtnjutande af skattefrihet, som Utskottet föreslagit, är ock alldeles för kort för ändamålet.

Det har blifvit af en värd talare frågadt, hvarföre man icke skulle beskatta socker, som blifvit tillverkad af hvitbetor, när man beskattar brännvinet, som är en annan produktion deraf; men jag får upplysa den värde talaren om att en sådan beskattning särskildt för hvitbetsbrännvin icke eger rum, hvilket dock icke hindrar att ju brännvin, tillverkad af hvad materia som helst, beskattas.

Hvad nu särskildt angår den konstitutionella sidan af frågan, som här är utaf stor betydighet, så får jag tillkännagifva, att jag icke anser Riksdagen berättigad att besluta om en accis eller bevilling — här är icke fråga om annat — som icke skulle taga sin början förrän efter 3 å 4 år och sedan fortgå i graderad skala under en längre följd af år. Det har visserligen af en värd talare blifvit yttradt, att så sker i afseende å åtskilliga ordinarie skatter; men aldrig har det väl varit fråga om att i bevillningsfrågor bestämman en skatt att gälla för längre tid än för det året, som följer efter den riksdag, som beslutat skatten, och utöfver denna gräns har Riksdagen enligt grundlagen icke rätt, hvarken att befria från eller pålägga skatt.

Jag anser det förslag, som Utskottet här afgifvit, för närvarande icke påkalla någon åtgärd, emedan det framkommit för tidigt, hvarigenom det motverkar det syfte, som förklarats vara afsigten dermed, nemligen att gagna jordbruket. På dessa skäl får jag derföre yrka afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Bennich: Diskussionen öfver denna fråga har redan ådagalagt huru svårt det är att tillfredsställa så vidt skilda meningar, som dem, hvilka inom Kammaren äro rådande. Å ena sidan klagas man öfver att Utskottet alltför litet sett den inhemska industrien till godo; å andra sidan förebrår man Utskottet, att det föreslagit en alltför lång frihetstid. Å ena sidan, säger man, beredes icke

uppmuntran för denna industri genom att nu lagstifta, på sätt Utskottet föreslagit, å andra sidan erkännes äfven af fienderna till grundsatserna af förslaget, att det är alldeles nödvändigt att så lagstifta för att uppmuntra denna näring. Utskottet har dock varit lyckligt i det hänseendet att motsägelserna kommit från så vidt skilda håll, ty jag drar deraf a priori den slutsats, att Utskottet träffat en lycklig medelväg. Jag får meddela Kammaren att Utskottets förslag utgått från en kompromiss af inom Utskottet vidt skilda åsichter. Äfven der motsatte man sig å ena sidan all beskattning å denna näring, men ansåg å andra sidan den föreslagna frihetstiden vara alltför lång.

Man har mot Utskottets förslag anmärkt, att den konstitutionella rätten skulle utgöra ett hinder för att besluta en sådan författning, som deri föreslagits, och man har sålunda af formella skäl velat förqväfva förslaget. Det var icke för Utskottet obekant, att Riksdagen i detta hänseende omöjligen kunde hafva rätt att afskärå en blifvande Riksdags beslutanderätt i bevillningsfrågor, men Utskottet har måst förutsätta och har äfven förutsatt, att hvarje Riksdag må vara berättigad att för sin del besluta om hvad den anser vara för framtiden nyttigt. Det skulle vara en olycka, som vore förknippad med det nya representationssättet, att allt ordnande af landets angelägenheter skulle vara inskränkt till ett år om sender, hvarigenom all planmesighet tillintetgjordes. Utskottet har trott att hvarje Riksdag eger för sig uppgöra planer för framtiden, att man må kunna påräkna att derest dessa planer befinnas giltiga, kommande Riksdagar skola respektera och bifalla dem, samt att det ligger stor vigt uppå att sådana lagar, som afse en framtid, och som måste affattas för en längre tid kunna emanera, äfven om en kommande Riksdag har en konstitutionell rätt att förändra dem.

I afseende på detaljerna af förslaget har blifvit anmärkt vid I:sta punkten, att ett tillägg borde göras, emedan socker kan tillverkas, icke blott af hvitbetor utan äfven af andra organiska ämnen. Man hade väckt motion derom, men då man ännu icke kommit att drifva någon industri för tillverkning af socker på andra ämnen än dels rörsocker och dels hvitbetor, så ansåg Utskottet att tidpunkten att bestämma om beskattning af de andra ämnena icke kunde inträda förr, än en så beskaffad industri möjligen hade utsigt att uppstå. Att lagstifta i förväg för något obekant hade man inom Utskottet icke anledning till, och jag tror icke heller att ett så beskaffadt tillägg, som härutinnan föreslagits, är erforderligt.

I afseende på skattefrihetstiden och den progressiva beskattningen, som Utskottet i andra punkten föreslagit, har, såsom jag redan nämnt, blifvit yrkadt å ena sidan att frihetstiden måtte utsträckas och å andra sidan en inskränkning deraf. Det kan till äfventyrs hafva lika goda skäl för sig att bestämma 1872 som 1873 eller 1874, men jag tror att, då man tager i betraktande att Utskottet i sammanhang med förslaget om vissa frihetsår ställt förslaget om en sedermera småningom stigande beskattning, så att i sjelfva verket ett premium 15 år fram i tiden härigenom tillförsäkras den inhemska industrien, så har man, så vidt möjligt är, sett denna industris framtid

till.godo. Det är visserligen sannt, såsom en talare anmärkte, att hvitbetsodlingen och hvitbetssockertillverkningen hade både i Tyskland och Frankrike egt tillvaro en längre tid innan beskattning derpå infördes — äfven hos oss har denna odling och tillverkning existerat i omkring 15 år — men man synes alldeles förgäta att det är ungefär 30 år sedan denna beskattning infördes i Frankrike likasom i Tyskland, att all den erfarenhet, all den utveckling af jordbruket, som under dessa 30 åren kunnat tillvägabringas inom och utom landet, äfven i viss mån tillgodogjorts oss, och att vi numera icke stå på sämre ståndpunkt i afseende på jordbruket än man gjorde i Tyskland eller Frankrike för några och trettio år sedan. Det vore att rikta en alltför svår förebräelse mot våra jordbrukare och våra anstalter för jordbrukets förkofran, om man tillvitade oss att vi stå mer än 30 år efter dessa andra länder. Både landets odling, om hvilken man har en så rik erfarenhet och fabrikerne, om hvilka äfven en sådan erfarenhet finnes, äro så bekanta, att man inom Sverige visserligen icke behöfver samma långa förberedelse, som man i Tyskland och Frankrike måste underkasta sig innan beskattningen der bifölls. Om det vore en fördel för industrien att, såsom en ärad talare snedt öfver yrkadt, bestämma frihetstiden något längre än Utskottet föreslagit, men icke bestämma någon grund för den progressiva beskattningen, så skulle möjligen många sluta sig till hans förslag, men industriidkarne sjelfve hafva förklarat, och detta ligger i sakens natur, att det för dem är mera betryggande att på förhand känna huru beskattningen kommer att ordnas inom de 15 åren, än att få två frihetsår mera än Utskottet föreslagit och derefter bli blottställda för att få en beskattning motsvarande tullafgiften på råsocker. Jag tror att Bevillnings-Utskottet här har fäst långt mera afseende på industriens kraf, än man i allmänhet kunnat vänta sig af detta frihandeln omfattande Utskott. Sjelfva detta yrkande på en längre frihetstid, som icke är bestämdt af några beskattningsgrunder för kommande tider, hvilat på en förutsättning, som, hvad det konstitutionela beträffar, är lika litet betryggande som Utskottets förslag. Skulle man afslå förslaget om ordnandet af denna angelägenhet på grund deraf att nuvarande Riksdag icke eger att besluta annat än för nästa år, så kan man lika litet antaga det ena, som det andra förslaget.

En talare har åberopat i afseende på 3:dje punkten en tysk fabrikants och odlares åsigt derom att det belgiska beskattningssystemet, som Utskottet föreslagit, vore det sämsta, och att det rätta systemet skulle vara det tyska eller, såsom andra säga, det franska. Utskottet har noga examinerat de tre systemerna, och Utskottet har jemväl haft den lyckan att bland sina ledamöter få räkna den inom vårt land sakkunnigaste i frågan, föreståndaren för den enda i Sverige befintliga hvitbetssockerfabrik. Denna ledamot af Andra Kamraren och Bevillnings-Utskottet har på goda grunder, om hvilkas förträfflighet alla Utskottets ledamöter öfvertygades, förklarat, att det belgiska systemet vore det aldri bästa, på en gång enkelt i sin tillämpning och betryggande. Det tyska systemet har, utom det felet att fabrikationen får skatta för en sockerhalt, som betorna i allmänhet icke har, äfven den olägenheten att fabrikanterne utöfva de

mest stränga och hinderliga kontroller på hvitbetsodlarna, derigenom att de rata alla sådana betor, som icke befinnas innehålla en tillräckligt lönande sockerhalt. Det franska systemet, som beskattar den fullfärdiga varan, medför för jordbrukarna ingen nytta, och då det dessutom är förknippadt med många småaktiga kontroller, så tror jag icke att någon fabrikant, om han kan undgå det systemet, frivilligt underkastar sig detsamma. Man har gjort försök att införa detta system i Belgien, men det har befunnits så stridande mot Statens och fabrikantens fördel, att man måste efter kort tid öfvergifva det och jag vågar tro att den belgiske finansministern, som yttrat sig i denna fråga, hvilket yttrande finnes återgifvet i Betänkandet, må kunna tillmätas lika godt vitsord, som den tyske hvitbetsodlare, hvilken här blifvit återopad.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid med att vidare bemöta åtskilliga mindre anmärkningar i ena eller andra hänseendet, utan hemställer blott att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Berlin: Om man betraktar den på råsocker hvilande finstullen såsom en konsumtionsskatt — hvilken den väl ock egentligen är — så blir den beskattning af den inhemska hvitbetssockerfabrikationen, hvarom här är fråga, ingenting annat än en återfordran å Statens sida af denna konsumtionsskatt, som eljest skulle tillfalla fabrikanten; och den befrielse och lindring uti denna så kallade beskattning, som af Utskottet blifvit föreslagen, är ingenting annat än ett premium, som tilldelas fabrikanten. Konsumenten får betala för sitt socker lika mycket som förut och dessutom deltaga i utgörandet af detta premium.

Tänka vi oss att ingen tull vore satt å sockret och fabrikanten till följd deraf icke hade någon produktionsskatt att erlægga, så blefve hans ställning alldeles densamma som då tullen finnes och fabrikanten erlade en mot densamma svarande afgift till Staten; ty i sednare fallet måste han lika så väl som raffinadören höja sitt pris på sockret efter tullens belopp. Att nu föreslå dels frihet dels lindring uti produktionsskatten är detsamma som att erkänna att ingen produktion af betsocker kunde inom vårt land ega rum utan premiet, såvida sockertullen vore borta; men jag vågar betvifla att Utskottet skulle hafva i detta fall tillfrott sig föreslå Riksdagen att under 3—4 år erlægga till betsockerfabrikanten 100,000 R:dr för hvarje million skålpund råsocker han producerade, 80,000 R:dr under påföljande tre år, 60,000 R:dr under nästa tre år och så vidare. Så mycket betyda två olika namn på samma sak.

Här är således egentligen fråga om att medelst premier uppmuntra en ny industri, som påstås vara för jordbrukaren af stor nytta. Jag hyser starka tvifvel om ändamålsenligheten af dylika åtgärder i allmänhet; men att vidtaga den på det sätt och i den utsträckning Utskottet föreslagit anser jag så betänkligt, att jag icke kan med min röst biträda Utskottets förslag.

Hvad först angår friären, måste mot dem med allt skäl anmärkas dels att genom dem en oskäligt stor och ingalunda behöflig vinst lemnas åt redan anlagda och i full gång varande hvitbetssockerfa-

briker; dels ock att äfven de fabriker, hvilka skulle komma att anläggas efter den 1 Juli 1873, icke äro i mindre behof af friår än de dessförinnan anlagda. Dessa friår skola ock locka till flera fabrikers anläggande, än som är förenligt med industriens organiska utveckling, och följderna deraf blifver lätt att, då tiden för produktions-skattens erläggande inträder, dessa fabriker måste inställa sin verksamhet till föga fromma för de jordbrukare, som ställt sitt bruk på betproduktion. Såvida friår skola medgifvas, synes mig tvänne sådana vara nog, och att hvarje fabrik af dem komme i åtnjutande.

Såsom skäl för den under hela nio påföljande år successifft höjda så kallade skatten, innan densamma hinner till fyra femtedelar af råsockertullen, anför Utskottet andra länders exempel och meddelar en ganska förtjenstfull historik öfver sockerindustriens utveckling derstädes. Men Utskottet har icke anfört något om förhållandena under denna industris första uppkomst och orsakerna till den endast successifft förhöjda beskattningen. I dessa länder uppstod tillverkningen af hvitbetssocker under kontinentalsystemet och de oerhördt stegrade sockerpriserna tilläto fabrikanten att arbeta med stor vinst, oaktadt arbetsmetoden var så ofullkomlig att knappt hälften af betans sockerhalt kunde tillgodogöras. Redan straxt efter kontinental-spärrningens upphäfvande och det utländska sockrets deraf beroende prissänkning, började betsockerfabrikanternes ställning blifva ganska svår; men då man i Preussen för tullinkomsternas skull och i Frankrike hufvudsakligen för att se kolonierna till godo efter långvariga strider beslöt beskattning af hvitbetssockret, hade fabrikanterna samtliga varit ruinerade, om man icke för att rädda de många i dylika fabriker nedlagda millioner vidtagit åtgärden att först sätta skatten låg och sedan småningom höja densamma, allt eftersom fabrikanterna derigenom tvingades att förbättra sina maskiner och sina metoder. Oaktadt detta förfarande förlorade många fabrikanter hela sin egendom; men de, som blefvo egare af deras fabriker, äfvensom de, som bestått krisen, hafva småningom så förbättrat fabrikationen, att man nu erhåller dubbelt mera socker ur betan än förr. I en helt annan ställning befinner sig denna fabrikation nu i vårt land, der man vill göra den allmännare. Hvar och en, som disponerar tillräckligt kapital, kan utan svårighet erhålla de bästa maskiner och kunniga personer för fabrikanternas anläggande och bedrivande efter bästa metod. Det är således icke förbättringen i fabrikationen, utan produktionen af hvitbetor, som genom friären och den långsamt höjda skatten skall hos oss uppmuntras. Men jag hemställer till Eder, mine Herrar, huruvida, på sätt Utskottet föreslagit, dertill skola erfordras 12 premieår, i fall hvitbetsodlingen medför så stora förmåner som man försäkrar; vill jordbrukaren icke förr göra sig af dem delaktig, må han skylla sig sjelf.

Enligt min åsigt borde beskattningen inträda med sitt fulla belopp, så snart friären förflutit; och detta belopp torde af många orsaker icke kunna eller böra sättas högre än 0,8 af råsockertullen. Jag anser ock för fabrikanten säkrare och fördelaktigare, om skatten från början utgår med sitt högsta belopp, än om en successiv höjning nu beslutas, hvilken af en kommande Riksdag kan höjas; i förra

fallet kan han med säkerhet göra sina beräkningar, i det sednare är han utsatt för stora förluster och för de svårigheter, som blifva en följd af den nedsättning han alltid måste göra uti inköpspriset för betorna.

Den från Belgien lånade och af Utskottet föreslagna metoden för bestämmandet af mängden af det socker, för hvilken skatt skall erläggas, är ganska otillförlitlig och kan lätt medföra högre skatt än rättvist är. Ingen fabrikant skulle af den utpressade saftens egentliga vikt vilja för egen rättelse beräkna betornas sockerhalt. Saftens egentliga vikt beror nemligen icke allenast af dess sockerhalt, utan ock i lika grad af dess halt af salter; och dessas mängd varierar betydligt och stiger eller faller icke proportionellt med sockermängden, snarare tvärtom. Genom den föreslagna metoden betages äfven fabrikanten rättigheten att förarbeta hvitbetorna efter den metod han behagar, och metoder finnas, enligt hvilka ingen utpräsnings af saften verkställes. Den i Preussen använda metoden att beräkna skatten efter betornas vikt är lättare utförd och medför större säkerhet; visserligen variera betorna i sockerhalt, men detta beror till en god del på den varietet som odlas, och fabrikanten kan vid inköpet rätta priset efter betans sålunda kända beskaffenhet.

Ifrågavarande punkt innehåller utomdess en eller annan oegentlighet, att icke säga origtighet, på hvars ådagaläggande jag icke anser nödigt att nu ingå. Riksdagen borde icke inlåta sig på sådana detaljerade bestämmingar, som här förekomma. Säkrastr synes vara att hos Kongl. Maj:t anhålla om dylika ämnens utredning.

Under många år har jag hört och läst om hvitbetsodlingens utomordentligt välgorande inflytande på jordbruket och den stora vinst jordbrukaren deraf kan hemta. Det oaktadt har jag i detta afseende stora betänkligheter. Det har förefallit mig oförklarligt att, om hvitbetsodlingen är så fördelaktig som man säger, densamma likväl icke bedrivs i de länder, der jordbruket står så högt som i England, Skottland och Danmark. Måhända tänka dessa länders jordbrukare så, att den goda jord som bär hvitbetor under tiden icke bär säd, och att en sädesskörd på sådan jord inbringar lika mycken vinst eller mera, om Staten icke betalar premium för hvitbetorna; måhända tro dessa länders lagstiftare att, om, till följd af hvitbetsodlingen, de penningar stadna inom landet, som eljest skulle utföras för socker, så inflyter så mycket mindre för exporterad säd, eller så måste dessa penningar till och med kunna komma att utföras för inköpt säd. För egen del känner jag huru stor den mängd är af viktiga näringssalter hvitbetan upptager ur jorden; jag känner ock huru mycket det kostar att ersätta dessa salter genom inköp af mineralisk gödsel samt den hos vår jordbrukande befolkning rådande obenägenheten för en dylik åtgärd; och jag befarar för den skull högeligen att det skall komma att gå på samma sätt med hvitbetsodlingen som med skogshushållningen: man skall taga några skördar så länge friären sätta fabrikanten i stånd att betala någorlunda högt pris för betorna; men när denna tid är ute, lönar sig deras odling icke — och jorden är utsugen. Under nuvarande förhållanden betalas en centner betor med 80 öre; men låt vara att den under friären betalas med 1 R.dr.

Medelskörden på ett tunnland uppgifves vara 300 centner och bruttoinkomsten blir således 300 R:dr. Men efter friårens utgång kan fabrikanter, som af 100 skålpund betor får 8 skålpund socker, ej betala mer än 84 öre pr centner, hvilket gör 252 R:dr, efter 3 års förlopp 68 öre svarande mot 204 R:dr, och efter ytterligare 3 år endast 52 öre svarande mot 156 R:dr, samt, då skatten uppnått sitt maximum eller fyra femtedelar af nuvarande sockertull, 36 öre svarande mot 108 R:drs bruttoinkomst af tunnlandet. Om från dessa belopp afräknas de dryga utgifterna för frön, gödsling, rensning och transport, torde behållningens ringhet nog förmå odlaren att återgå till sädes- och foderodling, så vida jorden är så underhållen, att detta låter sig göra.

Af de skäl jag nu anfört kan jag icke för min del biträda Utskottets förslag. Jag har visserligen i min hand ett annat, men vill icke öka förslagens antal förr än jag längre fram hunnit erfara huruvida något annat kan komma att framläggas, i hvilket jag kan instämma.

Herr Hasselrot: Från min ståndpunkt kan jag icke obetingadt gilla hvad Utskottet här föreslagit. Det förekommer mig besynnerligt att, då andra rika länder gjort uppoffringar för denna näring, vi icke skulle vilja göra något derför, utan snarare, genom att beskatta näringen, nedgöra densamma. Det ligger en stor sanning i den kalkyl, som uppställdes af en representant från Skaraborgs län. Följden af denna närings uppkomst skulle icke allenast blifva att vi skulle slippa att importera så mycket socker som nu, utan äfven landbrukets uppblomstrande. Man kan visserligen säga att vår jord icke väl egnar sig till hvitbetsodling, men ett faktum är, att Skånes jord är särdeles passande dertill, likasom å Fahlbygden 80,000 tunnland kunna gifva goda skördar deraf. Vi hafva således tillräcklig jord, som kan användas till hvitbetsodling, och det har derjemte blifvit utrönt, att hvitbetorna här i norden gifva högre sockerhalt än de utländska. Det vore derföre särdeles väl om denna näring blefve af Staten tagen under armarna och beskyddad. Man har invändt här emot, att Staten icke kan hafva råd att offra de tre å fyra millioner, som sockertullen inbringa och som skulle försvinna eller betydligt förminska om denna näring till något betydligare grad utvecklades. Efter min uppfattning är dock för Staten vinsten af denna närings uppblomstrande större än inkomsten af sockertullen.

Ur dessa synpunkter skulle jag helst se och önska att denna näring blefve skattefri, men då jag väl inser att man icke kan stadna dervid, utan att beskattning förr eller sednare måste ega rum, så, och då jag icke tror att Grefve Mörners förslag kan vinna Kammarrens bifall, har jag ingen annan utväg, än att biträda Utskottets förslag, om bifall hvartill jag alltså anhåller.

Herr Hallenborg: Det kan måhända synas att redan tillräckligt många talare uppträdt i denna fråga; men då jag icke vill att Bevillnings-Utskottets vice ordförande skall vara den ende, som till besvarande upptagit de mot detta Betänkande gjorda anmärkningar, så har jag ansett mig pliktig att äfven yttra några ord.

Vid sista riksdagen föreslog Bevillnings-Utskottet med anledning af äfven då väckta motioner i detta ämne, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om en undersökning genom särskilda sakkunnige personer, i hvad mån och på hvad sätt den inhemska hvitbetsockertillverkningen borde underkastas särskild beskattning. Detta förslag bifölls af Första Kammaren, men förkastades deremot af Andra Kammaren. Vid detta förhållande har Utskottet icke ansett det vara skäl att i år änyo framkomma med samma hemställan, som sålunda förlidet år afslogs, utan har Utskottet sökt att med biträde af sakkunnige personer, och efter inhemtande af flera vetenskapsmäns yttranden, själf framlägga ett förslag i denna fråga, hvars snara lösning man numera allmänt erkänner vara af största vikt, icke minst ur synpunkten af jordbrukets eget välförstådda intresse. Då sålunda en föregående talare, jag vet icke med hvad rätt, uppträd i jordbrukets namn med en protest mot det af Utskottet framlagda beskattningsförslaget, så ber jag att precis på samma grund få yrka antagande af detta förslag, enär man först derigenom att den inhemska hvitbetssockertillverkningen ställes på en naturlig grundval kan blifva i tillfälle att se, om denna näring kan bära sig här i landet och om den sålunda kan härstädes påräkna ett fortfarande bestånd.

Emot Utskottets förslag hafva åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda. Jag ber att till en början få upptaga till besvarande de af dessa anmärkningar, som framställdes af den nyssnämnde talaren. Han yttrade bland annat, att förslaget skulle hafva tillkommit på grund af en öfverdrifven fruktan att landet skulle komma att öfversvämmas af hvitbetssockerfabriker och till följd deraf Staten gå i mistning af sin inkomst å sockertullen. De motiv, som föranledt Utskottet att framlägga detta förslag, hafva emellertid varit af en helt annan beskaffenhet. Utskottet har nemligen genom detta förslag just velat befordra utvecklingen af en industri, som ännu knappast kan sägas hafva kommit till lif här i landet — den bedrifves nemligen för närvarande endast af Landskrona-fabriken och af en obetydlig fabrik i Calmar — och hvilken näring icke kan komma till verkligt lif, innan frågan om densammas beskattning blifvit afgjord, så att de personer, som vilja anlägga dylika fabriker kunna veta hvad de hafva att rätta sig efter. Ty om man icke nu bestämmer en viss termin från hvilken beskattningen skall taga sin början, så måste man i alla fall i en snar framtid pålägga en dylik beskattning, och man skulle då gifva anledning till den klagan att man först uppmuntrat denna näring och sedermera på en gång gifvit densamma dödsstöten. Det är just för att förhindra detta, som Utskottet ansett sig böra föreslå att man redan nu borde vidtaga en sådan åtgärd, att de personer, som kunna i den närmaste framtiden komma att anlägga dylika fabriker, icke måtte få anledning att säga, att man uppmuntrat dem genom löften, som sedermera icke blifvit uppfyllda.

Det har frågats, hvarföre man särskildt skulle lägga an på att beskatta hvitbetssockertillverkningen och hvarföre man icke lika väl borde beskatta tobaksproduktionen. Härpå ber jag att få svara, att det torde vara ganska få, som icke i principen anse, att jemväl sistnämnda produktion borde beskattas, ehuru man är tvehogsen om den

metod, som dervid bör följas. Det är nemligen mycket lätt att beskatta hvitbetssockertillverkningen, men deremot mycket svårt att beskatta tobaksproduktionen. För öfrigt bör härvid ytterligare iakttagas, att den jord, å hvilken tobak odlas, genom denna odling stigit betydligt i pris, ehuru jordens verkliga värde icke derigenom i något afseende ökats; och man skulle sålunda, genom att lägga accis på tobaken, störande inverka på de personers affärsställning, som köpt dylik jord till högre pris. Hvad åter beträffar hvitbetssockertillverkningen, så är det egentligen Landskrona-fabriken som för närvarande här i landet bedriver denna produktion, och disponenten för denna fabrik har inom Utskottet, i hvars förhandlingar han såsom ledamot deltagit, förklaradt att han finner det af Utskottet nu framlagda beskattningsförslaget vara mera liberalt, än man med fog kunnat hoppas och begära. Han deltog till och med sjelf i det af Utskottets afdelning först fattade beslutet att föreslå endast två frihetsår, hvarigenom han ansåg en tillräcklig fördel vara hvitbetssockertillverkningen beredd. Man kan sålunda icke säga att Utskottet nu framlagt ett förslag, som är egadt att förtrycka den redan existerande näringen.

För min del tror jag att det varit rättare att icke ifrågasätta någon progressiv beskattning, men att deremot medgifva några flera frihetsår, ty ju kortare den tid är, hvarunder det nu uppgjorda systemet skall bestå, ju sannolikare är det också att de löften, som det samma innebär, skola blifva honorerade. Tryggheten i afseende å dessa löftens uppfyllelse hvilat nemligen uteslutande på moraliska garantier. Man har visserligen ifrågasatt, att Riksdagen borde anhålla om Kongl. Maj:ts sanktion å det beslut, som nu kan komma att fattas; men detta förslag torde vara mera välment än lämpligt. Kongl. Maj:t kan nemligen ej genom en sådan sanktion ingripa i kommande Riksdagars beskattningsrätt, och det sanktionerade beslutet skulle sålunda sakna all bindande kraft för framtiden. Jag hade derföre trott att det varit lämpligare att medgifva full frihet under t. ex. 5 år än att uppgöra ett progressivt beskattningssystem för en tidrymd af 14 å 15 år, ty jag måste erkänna att jag hyser föga förtroende till kommande Riksdagars benägenhet att vidhålla detta system; och om man fruktar att, efter de fem frihetsårens förlopp, beskattning skulle komma att åsättas till lika belopp med tullen å råsocker, så har man ju alldeles samma anledning att befara att detta skall komma att inträffa, äfven om man nu beslutar sig för det ifrågasatta progressiva beskattningssystemet. Jag ansåg mig också böra inom Utskottet föreslå beviljande af 5 frihetsår; men detta förslag lyckades icke vinna bifall. Det hade likväl till följd att man genom ömsesidiga medgifvanden kom derhän, att Utskottets majoritet förenade sig om det nu framlagda förslaget angående beviljande af 3 frihetsår.

Man har sagt, att tre års accisfrihet ej skulle vara tillräcklig. Dervid bör likväl ihågkommas, att den accis, som blifvit föreslagen för de tre åren 1873—1876, inskränker sig till endast en femtedel af tullen å råsocker, och att äfven detta är ungefär detsamma som accisfrihet.

I afseende å beskattningsmetoden har det varit mig angenämt att höra, att en af de talare, som här uppträdt, förordade den i Tyskland brukliga metoden att beskatta sjelfva betan. Afven jag skulle varit mest benägen för detta beskattningssätt, men inom Utskottet hyste man betänkligheter deremot, hufvudsakligen af det skäl, att man fruktade att jordbruksintressets representanter inom Riksdagen skulle blifva ännu ifrigare i sitt motstånd mot hela beskattningsförslaget, om man ifrågasatte en sådan metod för skattens uttagande, att densamma skulle hafva till följd att lägga en särskild afgift på hvarje qvadratfot jord, som användes till hvitbetsodling. Man trodde sålunda, att den af Utskottet nu föreslagna belgiska beskattningsmetoden skulle röna minsta motståndet.

Jag vill icke längre uppehålla Herrarnes tid, utan inskränker mig till att instämma med Herr Bennich i yrkandet om bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn: Jag tillhör dem, som anse att, då vi hafva en konsumtionsskatt å socker, så kräfver både Statens intresse och rättvisan mot de inom landet befintliga fabriker för förädling af utländskt råsocker, att hvitbetssockertillverkningen blir underkastad beskattning. Det är mig derföre kärt att finna, att man nu kommit till den ståndpunkt, att man temligen allmänt synes erkänna att en sådan beskattning bör påläggas och att frågan derom bör snart afgöras. Men vid genomläsandet af detta Betänkande, hvars syfte jag sålunda gillar och hvars i många hänseenden förtjenstfulla utredning jag villigt erkänner, har jag likväl kommit till det resultat, att lika önskligt som det är att denna beskattningsfråga snart blir löst, lika önskligt är det ock, att man vid dess afgörande väl besinnar sig, och att man ej bygger systemet för beskattningen på sådana grunder, att derigenom enskilda industridkare sättas i tillfälle att rikta sig på det allmännas bekostnad; och ur sådan synpunkt tror jag att, om äfven en ytterligare utredning af frågan skulle föranleda något dröjsmål, så är det bättre att underkasta sig denna olägenhet, än att genom det nu framlagda förslagets antagande inslå på en väg, som efter mitt förmenande är i flera hänseenden illa vald.

Utskottet säger, att "afgiften å den inhemska sockertillverkningen har ansetts böra fastställas i visst förhållande till eller viss procent af tullsatsen å råsocker, på det tullagstiftningen utan hinder af denna tillverkningsafgift måtte kunna ordnas efter som förbrukningens och statsverkets behof kräfva". Det är naturligt att beskattningen å hvitbetssockertillverkningen bör stå i förhållande till tullen å utländskt socker och att sålunda beloppet af denna tull bör tagas i betraktande vid bestämmandet af skatten å hvitbetssockertillverkningen, äfvensom att sistnämnda skatt bör förändras, i händelse sockertullen framdeles skulle nedsättas eller förhöjas; men af detta axiom, som hvar och en kan förstå, följer ingalunda att skatten alltid bör utgöra en viss procent af tullen. Den förra bör till den senare stå i ett aritmetiskt, men icke i ett geometriskt förhållande. Skilnaden emellan importtullen och tillverkningssocker skatten är nemligen grundad på det antagande, att den inhemska sockertillverkningen behöfver skyddet af en viss premie för

att kunna bestå i konkurrensen med importen från utlandet. Men om nu både tullen och skatten framdeles höjas eller sänkas i en geometrisk proportion sins emellan, så blir denna premie antingen större eller mindre, än som från början varit afsedt och ansetts behöfligt. Om man t. ex. anser att den inhemska sockertillverkningen behöfver skyddas genom en premie af 4 öre per skålpund, så bör denna siffra fortfarande vidhållas och icke höjas eller sänkas endast därför att tullsatsen å det utländska sockret höjes eller sänkes. I annat fall utlägger man en fälla för fabrikanterne af hvitbetssocker; ty det kunde ju eljest lätt hända att importtullen å socker framdeles blefve förminskad till hälften eller en tredjedel af hvad den för närvarande utgör, och då skulle, enligt Utskottets förslag, äfven den premie, som man velat tillförsäkra den inhemska sockertillverkningen, förminskas till hälften eller tredjedelen af hvad som ursprungligen blifvit förespegladt.

I andra punkten föreslår Utskottet att skyddet af den progressiva beskattningen skall komma att omfatta en tidrymd af 16 år. Utom de konstitutionela betänkligheter, som kunna framställas mot detta sätt att söka ingripa i kommande Riksdagars beskattningsrätt, hyser jag äfven andra, nemligen att de bestämmelser, som sålunda skulle gälla för denna långa tidrymd äro af den natur, att det är i hög grad osäkert, huruvida icke de förhållanden, som betingat desamma, kunna inom få år vara betydligt förändrade. Det är ju möjligt att de fabriker, som uppstå, finna sig icke kunna komma ut med sin tillverkning, såvida skatten förhöjes i den nu ifrågasatta progressionen, och dessa fabrikers egare kunna då komma fram med det anspråk, att Staten, som lockat dem in i dessa företag, också borde ega skyldighet att sätta dem i stånd att komma ut med desamma. Vi binda oss sålunda till ett maximum, men vi binda ej på samma gång fabrikanterne vid någon skyldighet att ej framdeles inkomma till Riksdagen med framställningar om nedsättning af beskattningen. Det är visserligen sannt att fabrikanterne dervid löpa den risk, att Riksdagen ej skall vilja erkänna att den misstagit sig. Men å andra sidan löper Staten en vida större risk. Ty Staten har iklädt sig moraliska garantier i afseende å vidhållandet af det en gång fastställda maximum, och på samma gång är Staten utsatt för möjligheten att nödgas nedsätta detta maximum. Jag vet ej hvad som tvingar oss att fatta ett beslut, som försätter både Staten och sockerfabrikanterne i denna osäkra belägenhet. Är det möjligt att bestämma en rättvis grund för beskattningen af den inhemska sockerproduktionen i förhållande till importtullen å socker — och detta tror jag verkligen är möjligt — så bör man, både i Statens och den ifrågavarande näringens eget intresse, genast tillämpa denna grund och icke inlåta sig på ett progressivt beskattningssystem, som måste hafva till följd ett fortfarande osäkerhetstillstånd. Vill man uppmuntra den inhemska produktionen genom beviljande af några års fullständig skattefrihet, så må det så vara. Jag anser visserligen för min del att detta skulle innebära en orättvisa mot de redan inom landet befintliga fabrikena för förädling af utländskt råsocker. Men en sådan åtgärd vore i alla händelser mindre vådlig, än fastställandet af det progressiva beskatt-

ningssystem, som Utskottet nu föreslagit. Ty om det efter några år visar sig, att den inhemska näringen kan bestå äfven med ett mindre skydd, än som man genom den progressiva beskattningen velat tillförsäkra densamma, så skulle vidhållandet under den allmänna rättskänslan, mot Statens intresse och mot de Svenska sockerraffinadörernas fullkomligt befogade anspråk att icke blifva från lagstiftningens sida alltför mycket och orättvist missgynnade. Man har hittills nästan alldeles uraktlåtitt att vid den nu förevarande frågans bedömmande också taga något i betraktande sistnämnde industriidkares rätt och fördel. För min del anser jag det vara Statens oeftergifliga skyldighet, att, vid uppmuntrandet af en näring, som ännu knappast kommit till lif här i landet, icke helt och hållet lemna ursigte en annan redan existerande närings intressen. Kunna vi väl vara förvissade, att icke den nu föreslagna beskattningsåtgärden skall komma att synnerligen menligt inverka på ifrågavarande redan befintliga näring? Utskottet säger sjelft att "det skydd, hvitbetssockertillverkningen inom tyska tullföreningens stater åtnjuter, har sålunda visat sig tillräckligt att nästan fullständigt tillintetgöra all möjlighet för det utländska sockret att konkurrera". I hvilken ställning skola ej då de Svenske sockerraffinadörerne blifva försatte genom det jemförelsevis vida större skydd, som man här i landet vill förläna den inhemska hvitbetssockertillverkningen? Kunna vi väl billigtvis dekretera det nu ifrågavarande progressiva beskattningssystemet, utan att först undersöka hvad inverkan detsamma skall komma att utföva på våra raffinadörer? Den enklaste rättvisa synes mig fordra att vi ej genom godtyckliga lagstiftningsåtgärder alltför ensidigt ingripa i vilkoren för de inhemska näringarnes inbördes täflan.

I tredje punkten har Utskottet föreslagit ett bestämdt sätt för skattens uttagande. Under den diskussion, som här egt rum, hafva emellertid sakkunnige personer yttrat sig till förmån för en helt annan beskattningsmetod, nemligen den i Tyskland brukliga, och äfven den Utskottsledamot, som nu sednast hade ordet, förklarade sig föredraga sistnämnda metod, ehuru han trodde densamma vara stridande mot en bland jordbrukarne rådande fördom och att af sådant skäl dess införande skulle komma att röna motstånd. För min del anser jag emellertid att jemväl denna viktiga fråga borde närmare undersökas, innan Riksdagen i afseende derå fattar sitt beslut, och jag motsätter mig med bestämdhet, att vi redan nu skola för en tidrymd af 16 år antaga, vare sig den af Utskottet föreslagna beskattningsmetoden, eller den i Tyskland brukliga; ty huru är det väl möjligt, att i detta ögonblick bestämma att om 16 år eller 10 eller 5 år 100 kannor hvitbetsaft eller 1 centner hvitbetor skola gifva precis så och så många skålpund socker? Detta förhållande kan komma att undergå förändringar och kommer sannolikt också att göra det. Utskottet omtalar sjelft, att man i Tyskland kommit till den erfarenhet, att den sockerquantitet, som erhålles af ett centner betor, kan vexla ganska betydligt efter lokala och andra förhållanden, och att man i Belgien sedan 1864 beräknar 1,500 grammes socker per hectolitre saft i stället för 1,200, som förut beräknades. Detta visar ju, att, i den mån vetenskapen gått

framåt, har man kommit till ökad förmåga att af samma qvantitet råämne erhålla en större sockerqvantitet. Vore det väl då klokt att för en tidrymd af 16 år binda sig vid antagandet af ett visst förhållande mellan råämnet och den förädlade produkten, när man kan vara viss att hädanefter lika litet som hittills uppfinningarne skola komma att stå stilla och att sålunda det nu antagna förhållandet kan vara inom kort betydligt förändradt? Jag tror att äfven denna del af frågan kunde tåla vid en närmare undersökning.

Man har sagt att Utskottets förslag utgör en kompromiss. Men emellan hvilka? Jo, emellan de olika åsikter, som blifvit uttalade inom Utskottet. Jag tror emellertid att detta förslag borde, för att vara förtjent af godkännande, utgöra en kompromiss emellan alla de viktiga intressen och anspråk som deraf beröras, och hvilka hafva rätt att blifva föremål för Statens behjertande. Om vår tullagstiftning befunne sig antingen på den rena frihandeln eller ock på den rena protektionismens ståndpunkt, så skulle det vara temligen likgiltigt, hvilket beskattningssystem som i nu förevarande hänseende antoges. Men då vi ännu befinna oss på öfvergången från protektionism till frihandel, och då vi sålunda ännu äro sysselsatte att reglera våra tullförhållanden, så synes det mig att vi väl böra akta oss att för en lång tid fastställa ett visst beskattningssystem i detta fall och att vi framför allt böra noga pröfva i stället för att gissningsvis antaga de grunder, på hvilka detsamma bygges. Det torde sålunda vara behöfligt, att frågan blir närmare utredd, innan vi antaga detta förslag, mot hvilket tvifvelsutana stora betänktigheter kunna framställas. Några års dröjsmål kan ju föga betyda. Under tiden hinner saken avancera derhän, att man kan blifva i tillfälle att se, å ena sidan huruvida näringen kan tåla den progressiva beskattning, som nu blifvit ifrågasatt, och å andra sidan om man behöfver medgifva några ytterligare frihetsår för att lemna den tid att ordna sig. Men att nu, då meningarne i afseende å denna beskattningsfråga ännu äro så delade, fastställa alla de detaljerade bestämmelser, som i detta förslag finnas upptagna, detta skulle, efter mitt förmenande, vara i hög grad vådligt. Jag anser sålunda att Riksdagen bör för närvarande inskränka sig till att besluta, att beskattning framdeles skall påläggas denna näring och att hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning af frågan i hvad mån och på hvad sätt denna beskattning bör verkställas. Vi undvika derigenom att för en längre tid binda oss vid ett i detalj utfördt beskattningssystem — en åtgärd, som efter min uppfattning vore både inkonstitutionel och för Staten skadlig, på samma gång vi derigenom i alla händelser icke kunna förhindra kommande Riksdagar att i detta fall handla och besluta eftersom dem bäst syntes.

Grefve Hamilton, Henning: Då denna fråga under loppet af flera år återkommit vid hvarje riksdag och dessutom ofta varit föremål för diskussion, så kan naturligtvis icke mycket nytt vara att i afseende derå säga. Likväl kan jag icke underlåta att uttala den mening, att endast den väg, på hvilken vi inkommit med hänseende

seende till tull-lagstiftningen kan berättiga påläggandet af den nuifrågarande beskattningen å en inhemsk näring. Men då vi nu befinna oss på den punkt att en sådan beskattning måhända måste anses nödvändig och då den påyrkas äfven af personer, som intressera sig för utvecklingen af den inhemska hvitbetssockertillverkningen, så kan jag för min del icke hysa några synnerliga betänkligheter mot vidtagande af åtminstone förberedande åtgärder för att komma till det resultat, som sålunda från flera håll anses önskvärdt.

I afseende å Utskottets förslag har redan en föregående talare framställt samma anmärkning, som jag ännade göra, eller att detta förslag icke är antagligt af det skäl, att det afser att Riksdagen skall fatta beslut i en fråga, i hvilken Riksdagen visserligen har beslutanderätt, men dock icke bör fatta sådana beslut, som icke kunna få gällande kraft. Om nemligen Riksdagen nu skulle besluta en beskattningsåtgärd, som omfattade en tidrymd af många år, så är det otvifvelaktigt, att hvarje kommande Riksdag skulle kunna ändra eller alldeles upphäfva detta beslut, och äfven om det icke är antagligt att så kommer att ske, så finnes det åtminstone mycken sannolikhet för att under de senare åren af den tidrymd Utskottets förslag omfattar, både Statens och den inhemska sockerfabrikationens eget intresse skulle komma att påkalla frånträdandet af den åsigt, som blifvit lagd till grund för nämnda förslag. Man kan naturligtvis icke på förhand beräkna i hvad mån det nu föreslagna beskattningssystemet skall kunna framkalla en hvitbetssockerindustri i landet och derpå beror hela frågans betydelse; ty om detta system blir lika overksammat för framkallandet af en sådan industri, som den hittills gällande skattefriheten visat sig vara, så är det naturligtvis alldeles likgiltigt hvilken beskattning vi än besluta, enär densamma i sådant fall icke kommer att utöfva något inflytande, vare sig på Statsverkets, eller på jordbrukets, eller på den redan existerande sockerförädlingsindustriens intressen.

Utom denna anmärkning, har jag att emot Utskottets förslag invända, dels att detsamma framlägger under formen af ett beslut hvad som egentligen borde vara endast uttalandet af en åsigt, och dels att det allför bestämdt uttalar i hvad mån och på hvad sätt beskattningen skall ökas sedan den en gång inträdt. Det är emellertid svårt att fatta huru vi, utan fara för misstag, skola kunna på förhand bestämma att så och så många år härefter den eller den beskattningsnormen skall blifva fullt rättvis och lämplig. I likhet med den föregående talaren anser äfven jag, att man i detta hänseende ingenting kan afgöra, innan fabrikationen ännu hunnit inom landet utveckla sig och erfarenheten sålunda hunnit lemna någon ledning för bedömandet af dessa förhållanden, äfvensom att det lämpligaste är att näringen lemnas några flera frihetsår, men att deremot, då beskattningen en gång börjar, densamma genast pålægges till sådant belopp, att den sedermera må kunna oförändradt bibehållas en längre tid. Jag önskade således, att Riksdagen vid det beslut, som nu kan komma att fattas, måtte undvika alla sådana detaljbestämmelser, hvilka, just därför att de sannolikt icke kunna vidhållas, äro egnade att fortfarande lemna frågan i ett ganska sväfvande tillstånd.

I öfverensstämmelse med dessa åsikter ber jag få framställa följande förslag till beslut, nemligen:

“Riksdagen förklarar sig anse tillverkningen af hvitbetssocker inom landet böra åläggas en särskild beskattning, som likväl icke bör vidtaga före den 1 Juli 1873, och beslutar Riksdagen: att, med anmälan om denna sin åsigt, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande i hvad mån ett behörigt afseende å Statens inkomster må göra en i förhållande till gällande tullsats å utländskt råsocker beräknad särskild beskattning å tillverkning af hvitbetssocker nödvändig, samt låta utarbета och för den år 1872 sammanträdande Riksdagen framlägga förslag såväl angående grunderna för sådan skatts utgörande som ock till reglementariska stadganden, hvilka i och för tillämpning af och kontroll öfver densamma finnas erforderliga“.

Genom att antaga detta förslag skall Riksdagen hafva de facto beviljat de jemväl af Utskottet ifrågasatta tvänne frihetsåren; ty då Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhållit, att han måtte efter förutgången utredning till 1872 års Riksdag afgifva nådigt förslag i hvad mån och på hvad sätt beskattning skall påläggas, så bör denna omständighet innebära tillräcklig anledning att afböja de motioner i ämnet, som möjligen dessförinnan kunna komma att hos Riksdagen väckas, och några farhågor att näringen skall redan före 1873 åläggas beskattning behöfva sålunda icke uppstå. Det är nemligen påtagligt att Riksdagen, sedan den funnit sig böra hos Kongl. Maj:t anhålla om en fullständig utredning af frågan, skall, innan den fattar något afgörande beslut i afseende å densamma, vilja åtminstone afvakta svaret på nyssberörda anhållan.

Grefve Mörner: Sedan jag förra gången hade ordet, hafva åtskilliga betänkligheter blifvit uttalade mot den del af mitt förslag, som afser att Riksdagen skall anhålla om Kongl. Maj:ts stadfästelse å möjligen blifvande beslut om beviljande af vissa års skattefrihet åt den inhemska hvitbetssockertillverkningen. Med anledning deraf ber jag få nämna att, efter mitt förmenande, en sådan åtgärd ej skulle vara stridande emot hittills brukliga former, ty man har förut i ett ungefärligen liknande fall tillvägagått på samma sätt. Genom Kongl. Maj:ts nådiga privilegium för Göta kanalbolag af den 11 April 1810, blef nemligen den till kanalarbetet nödiga mark till bolaget öfverlemnad under everdelig skattefrihet, och då under senare tider fråga väckts om beskattning af denna mark, har Kongl. Maj:t förklarat nyssberörda beslut fortfarande ega gällande kraft. Då det för öfrigt ofta inträffar, att skattefrihet under vissa år beviljas åt nyanlagda masugnar, nybyggen etc., så kan jag icke finna hvarför man ej på samma grund skulle ega rätt att bevilja vissa frihetsår åt den näring, som nu är i fråga. Jag tror sålunda att, om Riksdagen nu beslutar att skattefrihet skall för nämnda näring åtnjutas ända till slutet af år 1875 och om Riksdagen derjemte ingår till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan att Kongl. Maj:t täcktes om beslutet låta utfärda nådig kungörelse, så ligger uti denna åtgärd all erforderlig trygghet att det sålunda fattade beslutet icke skall af kommande

Riksdagar förändras. I öfrigt vill jag medgifva den modifikation af mitt förslag, att senare delen af dess 2:dra moment må utgå.

Grefve Posse: En af vårt lands vetenskapsmän har nyss här yttrat betänkligheter i afseende å fördelarne för landet af hvitbetssockerindustriens utveckling. Jag böjer mig djupt för vetenskapen, men jag böjer mig ändå djupare för den praktiska erfarenheten. Det kan nemligen ofta hända, att den teoretiska vetenskapen utsätter sig för att blifva vederlagd af erfarenheten, och detta tror jag särskildt är förhållandet i nu förevarande fall. Herr Berlins yttrande att hvitbetsodlingen minskar sädesproduktionen gaf mig nemligen anledning att sända in ett bud till ledamoten af Andra Kammaren, Herr Tranchell, med begäran att han måtte upplysa mig, huruvida nyssnämnda påstående bekräftades genom den erfarenhet, som vunnits å den af honom skötta egendomen Säbyholm, hvarest länge producerats en större årlig kvantitet hvitbetor för sockerfabriken i Landskrona; och jag erhöi då det svar, att årliga sädesproduktionen vid Säbyholm under början af 1850-talet utgjorde endast 1,800 tunnor, men att densamma, efter det hvitbetsodlingen å egendomen pågått under en tid af 23 år, numera stigit till 4,500 tunnor allt på samma areal. Detta är ett factum, som jag tror vara egnadt att fullständigt vederlägga Herr Berlins vetenskapliga resonnementer. Det visar nemligen att hvitbetssockertillverkningen, på samma gång den bidrager att direkt höja landets välmåga genom minskade utgifter för sockerimporten, äfven har till medelbar följd att förhöja spanmålsproduktionen.

Samme talare anförde äfven ett annat skäl för sin åsigt om denna industris ringa gagnelighet för jordbruket, nemligen att den icke skulle vara bedrifven i Skottland, England och Danmark, hvarest likväl jordbruket står på en hög ståndpunkt. Härvid ber jag få erinra, att dessa länders jordbruk befinner sig på en så hög ståndpunkt, just till följe deraf att stora kapital blifvit nedlagda på detsamma, hvilket deremot icke är förhållandet i vårt land. Men här hafva vi just nu personer med stora kapital och som vilja nedlägga desamma på hvitbetssockerindustriens utveckling, d. v. s. på ett sätt hvarigenom dessa kapital komma jordbruket till godo; och då vårt jordbruk just behöfver kapital för att uppblomstra, så tror jag man ej kan säga, att hvad som göres för uppmuntrande af hvitbetssockerindustrien icke måste blifva till väsendtligt gagn äfven för jordbruket.

Hvad beträffar en af de föregående talarnes yttrande, att Utskottets förslag skulle alltför mycket sväfvä i luften, så undrar jag just huruvida icke det af honom framställda förslaget, att nu medgifva några frihetsår och sedan låta beskattningsfrågan utveckla sig efter omständigheterna, kan anses vara ännu mera sväfvande i luften. För min del vidhåller jag fortfarande mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag och jag styrkes deri företrädesvis af det skäl, som Herr Bennich nyss anförde, eller att den omständighet, att de olika åsigtterna och intressena förenat sig om detta förslag, synes antyda att detsamma har funnit en lycklig medelväg. Ty, såsom det latinska ordspråket säger: "in medio consistit virtus", hvilket i detta fall torde

lämpligen kunna öfversättas med: "sanningen ligger emellan de motsatta åsigtterna.

Herr Rydin: Jag ber att få yttra några ord, egentligen endast i afseende å den under diskussionen berörda frågan, huruvida Riksdagen kan ega grundlagsenlig rätt att med hänseende till denna beskattning besluta för en längre tid. Man har åberopat Svenska folkets beskattningsrätt såsom ett hinder mot fattandet af ett sådant beslut, men denna beskattningsrätt är öfverlemnad åt Riksdagen allena och Riksdagen måtte således ega att afgöra, ej blott om beskattningen skall ske, utan också under hvilken tid och på hvad sätt den skall inträda samt de förberedelser för dess ordnande, som kunna anses erforderliga. Det kan således icke utgöra något hinder för Riksdagen att besluta, att denna beskattning nu skall ordnas för en viss tid på ett sätt, och att Riksdagen framdeles beslutar till hvilken klass af inkomster denna skatt skall räknas, huruvida den skall behandlas såsom ordinarie inkomst, eller såsom en bevilling, eller såsom en med tullen och dess lagstiftning beroende statsinkomst. Jag ber att få anföra ett exempel på en beskattningsfråga, som blifvit ordnad på detta sätt, nemligen frågan om jernvägstrafikmedlen. Jag har icke hört talas om att man ansett nödigt att trafikutgifternas belopp skall i likhet med bevillingen vid hvarje riksdag bestännas och sedermera gälla endast intill slutet af det år, då nya afgifter blifva af Riksdagen fastställda. Jag kan icke heller finna, att, om man vill ordna den nu ifrågavarande beskattningen i sådan form att bestämmelserna derom gifvas samma karakter, som vid ifrågakommande ändring gäller för civillag, Riksdagen dertill skulle sakna befogenhet. Svenska folkets beskattningsrätt måste, efter hvad jag antydt, inbegripa ej endast att bevilja skatt och vägra skatt, utan äfven att bestämma sättet för skatts utgående, och detta sätt kan röra jemväl tiden då skatten skall börja att utgå. Sålunda och då bestämmelserna i grundlagen tydligen gifva vid handen att de afse att begränsa Konungens magt i beskattningsfrågor, men ej böra kunna lägga hinder i vägen för stiftandet af ändamålsenliga finanslagar, som ställas liksom lagar i allmänhet under Konungs och Riksdags gemensamma myndighet, kan jag icke finna att grundlagen lägger hinder i vägen för vidtagande af den af Grefve Mörner föreslagna åtgärden att hos Kongl. Maj:t begära utfärdandet af en kungörelse angående tiden för den skattefrihet, som hvitbetssockertillverkningen skall åtnjuta; och jag går så långt, att jag anser att något slutligt ordnande af denna beskattningsfråga icke kan vinnas, utan på det sätt, att frågan i dess helhet regleras genom utfärdande af en lag, som innefattar fullständiga bestämmelser angående tiden, vilkoren och sättet för beskattningen. Man vill nemligen på samma gång å ena sidan understödja en viss näring och å andra sidan tillse att Statsverket ej må lida förlust genom mistning af inkomster; och till följd af det dubbla ändamål, som denna beskattningsfrågas ordnande sålunda afser, faller frågan om dess bestämmande både under Riksdagens beskattningsrätt och under den Konungen genom grundlagen tillerkända lagstiftningsrätt i hushålls-

mål. Vid detta förhållande kan man till och med anse att frågan lämpligast bör ordnas genom civillag, som af Konung och Riksdag gemensamt stiftas och upphäfves eller förändras. Jag vill i detta hänseende erinra om ett exempel, som i närvarande fall ligger nära till hands. I 72 §:en Regeringsformen stadgas, att Riksbanken skall förblifva under Riksdagens egen vård och förvaltning, och att sålunda Riksdagen ensam eger att besluta i allt hvad densamma rör; men detta har ej hindrat, att Kongl. Maj:t, till följd af Riksdagens anhållan, utfärdat 1830 års Banklag, som slutar med den bestämmelsen, att de deri lemnade föreskrifterna icke kunna ändras eller upphäfvas utan till följd af Konungens och Riksdags gemensamma beslut. Jag tror sålunda icke, att något bestämdt hinder kan anses för Riksdagen förefinnas att i afseende å den nu ifrågavarande beskattningen besluta att densamma skall ordnas genom utfärdande af civillag. Man har i andra länder i liknande fall gått till väga på samma sätt, i det man sökt ordna dylika frågor genom lagar, hvilka icke kunnat upphäfvas eller modifieras utan af Regering och Representation gemensamt. I denna omständighet ligger naturligtvis en garanti att de sålunda utfärdade lagarne skola blifva gällande så länge de förhållanden, som påkallat desamma, ännu kvarstå och de enskilda personer, som byggt sin ekonomi på dessa lagar, kunna derigenom vara förvissade, att deras rättigheter skola blifva af Staten respekterade.

Hvad beträffar sjelfva frågan rörande lämpligheten af det beskattningsförslag, som Bevillnings-Utskottet nu framlagt, så anser jag det vara af största vikt att den inhemska hvitbetssockertillverkningen uppmuntras, och denna tillverkning kan sväriligen komma till någon större utveckling innan frågan om dess beskattning blifvit afgjord på ett sådant sätt, att de personer, som vilja anlägga fabriker för dylik tillverknings bedrifvande, kunna med säkerhet veta när och i hvad mån densamma kommer att underkastas beskattning. Nu kan man visserligen ifrågasätta om någon betryggande säkerhet verkligen kan åstadkommas i afseende å vidhållandet af en gång fattadt beslut rörande denna beskattnings progressiva förhöjande i bestämd proportion med bestämda terminer. Men äfven om man lemnar å sidö de konstitutionella garantier, som i detta hänseende kunna beredas på nyss antydda sätt, så böra vi ihågkomma att Kongl. Maj:t, till följd af sin ekonomiska lagstiftningsrätt, eger att nedsätta afgifter, som af Riksdagen blifvit den ena eller andra näringen pålagda, och att sålunda, om kommande Riksdagar icke skulle vilja honorera de löften, som i afseende å nu ifrågavarande beskattning kunna af denna Riksdag lemnas, Kongl. Maj:t likväl har magt att nedsätta den beskattning, som af dessa kommande Riksdagar kan beslutas, till det belopp som öfverensstämmer med det en gång fastställda beskattningssystemet.

Jag anser sålunda för min del att vi icke böra tveka att godkänna det förslag, som Utskottet nu framlagt och i hvars utarbetande sakkunnige personer deltagit. Anmärkingar hafva visserligen blifvit framställda emot lämpligheten af de uti förslaget inrymda detaljbestämmelser i afseende å sättet för skattens beräkande. Men dervid torde böra ihågkommas, att Kongl. Maj:t på grund af sin eko-

nomiska lagstiftningsrätt eger magt att i afseende å Riksdagens beslut äfven i beskattningsfrågor, förändra beslutet i de delar, som icke röra sjelfva beskattningens belopp, och att sålunda, om nu ifrågavarande bestämmelser skulle framdeles visa sig vara olämpliga, Konungen då alltid kan modifiera desamma.

På grund af de skäl jag nu anfört, får jag för min del yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Odelberg: Då jag förra gången hade ordet yrkade jag afslag å Utskottets Betänkande utan att framställa något positivt förslag till annat beslut i frågan. Jag har emellertid icke hört mera än några få af Kammarens ledamöter instämma i yrkandet om rent afslag, och då det i alla händelser måhända kunde vara mindre välbetänkt att nu fullständigt afslå detta förslag, eftersom man derigenom kunde riskera att alldeles samma förslag återkom vid nästa riksdag, så vill jag för min del ej motsätta mig, att Kammarerna nu godkänner den del af förslaget, som afses beviljandet af vissa frihetsår. Jag har emellertid begärt ordet, egentligen endast för att fästa Herrarnes uppmärksamhet på faran af att antaga detta förslag i sin helhet, med afseende särskildt på de deri innehållna speciella bestämmelser rörande sättet för skattens beräkning. Utskottet har nemligen i 3:dje punkten föreslagit adopterandet af det belgiska beräkningssystemet, som Utskottet anser ega det företräde framför de i Tyskland och Frankrike begagnade, att detsamma gör kontrollen å beskattningen lättare. Det belgiska systemet medför emellertid för sjelfva produktionen det största men, ty enligt detta system beräknas sockerquantiteten efter uppmätning af hvitbetsaftens och undersökning af dess specifika vikt vid en viss värmeegrad. Denna procedur måste verkställas under det saften befinner sig i de så kallade skedningspannorna, i hvilka dess första behandling försiggår, och då saften vid mätningen måste ega en temperatur af + 15 grader, så är det nödvändigt att dessförinnan låta pannorna af svalna, hvarigenom uppstår tidsförlust och flera andra olägenheter. Denna beräkningsmetod synes sålunda medföra långt större svårigheter än den i Frankrike brukliga, hvilken sednare närmast öfverensstämmer med den metod som för närvarande hos oss begagnas för kontrollering af sprittillverkning; ty ehuru denna kontroll kan förefalla kinkig på papperet, så är den dock i verkligheten ganska lätt. Den förutsätter nemligen endast att den tillverkade varan en gång om dygnet uppmätes och att noggrann tillsyn hålles deröfver att ingenting olöfligen från fabriken bortföres.

Den vidare öfverläggningen i ämnet uppsköts till sammanträdet å eftermiddagen.

Anmäldes och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Utlåtanden, Betänkanden och Memorial, nemligen från

Konstitutions-Utskottet:

N:o 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i Tryckfrihetsförordningen;

Stats-Utskottet:

N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående upphörande såväl af tackjernstionden och andra deremot svarande tackjernsafgifter, som af de friheter i fråga om ränta eller rotering, hvilka vissa orter i egenskap af bergslager nu åtnjuta;

N:o 83, i anledning af återremiss å en punkt uti Stats-Utskottets Utlåtande angående grundskatternas omsättning i penningar, m. m.;

N:o 84, i anledning af väckt motion om upphörande af åtskilliga från kyrkorna i vissa orter hittills utgående afgifter;

N:o 87, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Utskottets Betänkande N:o 66, angående väckta frågor dels om uppgörande af planer för framtida jernvägsanläggningar samt sättet för deras utförande, dels om beviljande af statsbidrag till dylika anläggningar;

N:o 88, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut, i fråga om anstånd med betalningen af 1868, 1869 och 1870 års annuiteter å det för byggande af jernbana emellan Ystad och Eslöf beviljade statslån;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 16, angående beräkningen af tullmedlen, postmedlen, stämpelpappersafgiften och bränvinsbränningsmedlen;

Banko-Utskottet:

N:o 12, angående Riksbankens låne- och kreditivrörelse;

N:o 13, angående arvode för extra biträde vid Banko-Utskottets kansli;

N:o 14, med förslag till instruktion för nästkommande Riksdags Banko-Utskott;

Sammansatta Banko- och Lag-Utskottet:

N:o 6, angående arvode åt den hos Utskottet anställde sekreterare.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att, enligt emellan Talmännen träffad öfverenskommelse, omröstningar jemlikt 65 § Riksdags-ordningen komme att anställas nästa Lördag den 8 dennes öfver alla de voteringspropositioner, som dessförinnan blifvit af Kammarne godkända.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 5 Maj 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen samt protokollet för den 21 sistlidne April eftermiddagen.

Upplästes och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 38, angående de i 63 § Regeringsformen föreskrifna kreditivsummor;

N:o 39, angående statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt kanaler, äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag; samt

N:o 40, angående allmänna vilkor och stadganden i afseende å de statsbidrag, som under denna riksdag beviljats för väganläggningar och vägförbättringar, hamnanläggningar, kanaler och andra vattenkommunikationer, äfvensom för sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 44, angående ändring i 20 § af Kongl. Instruktionen för kompanicheferne vid Flottans båtsmanskompanier af den 6 April 1838; och

N:o 45, angående lotsfartygs förläggande under Skagen.

Fortsattes föredragningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning å sockertillverkningen af hvitbetor eller andra organiska ämnen.

Herr Brun:

Herr Arrhenius: Då jag i dag på förmiddagen ånyo begärde ordet, var det med anledning af ett yttrande af en högt aktad ledamot af Kammaren, min värderade vän Herr Odelberg. Jag beklagar att han nu är frånvarande, men jag hoppas att han skall få del af mitt försvar. Han förundrade sig öfver att jag, såsom Landtbruksakademiens sekreterare och således i viss mån landtbrukets målsman, kunde förorda beskattning af hvitbetssockerfabrikationen. Jag får då förklara, att jag gör detta af innersta hjerta samt under fast öfvertygelse att endast på denna väg den sväfvande frågan kan blifva löst, och jag tillåter mig nämna, att en mängd landtbrukare hedrat mig med bref, deri de uttalat belåtenhet med min motion och Utskottets förslag. I dessa dagar har jag erhållit ett den 29 April dateradt bref från en af Skånes mest utmärkte landtmän, deri han uttalar samma tanke och tillägger det han vore glad om han finge upplefva den dag, när frågan blefve afgjord, och att denna dag skulle i landtbrukets historia blifva en bemärkelsedag. Jag hoppas att denna dag snart skall inträffa. Herr Odelberg och en annan talare hafva ock antydt att, om hvitbetsodlingen vunne insteg i landet, skulle vårt jordbruk gå en sorglig framtid till mötes, enär jorden skulle blifva utsugen. De hafva rätt, under förutsättning att odlingen komme att bedrivas utan jordens gödsling, men detta är rentaf omöjligt. Vi erinra oss alla hvad Fredrik den store ansåg erfordras för att föra krig, det var: penningar, penningar och ännu mera penningar; så fordras ock för odling af hvitbetor: gödsel, gödsel och ännu mera gödsel. Det är icke möjligt att odla denna växt, utan att jorden erhåller en hög kultur; för sådant ändamål måste landtbrukarne använda bättre gödningsämnen än de nuvarande, och då lära de sig äfven samtidigt att tillämpa detta på sitt öfriga jordbruk; detta ombildas helt och hållet och kommer att i hög grad utvecklas. Så har skedd i andra länder, och så hoppas jag ock skall inträffa här.

Innan jag yttrar mig vidare, anhåller jag få veta, huruvida något protokollsutdrag ankommit angående Andra Kammarens beslut i denna fråga.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ankommet protokollsutdrag, det förevarande Betänkandet blifvit i dess helhet af Andra Kammaren bifallet.

Herr Arrhenius: Vid sådant förhållande finner jag mig så mycket mera föranlåten att vidhålla mitt förra yrkande om bifall till Utskottets förslag, och jag gör det desto heldre, som, om man äfven får medgifva, att några af de här i dag särskildt framställda förslagen kunna hafva goda skäl för sig, klokheten och försigtigheten dock bjuda att vi stadna vid samma beslut som Andra Kammaren. I annat fall skulle denna viktiga fråga förfalla vid denna riksdag.

Herr Bennich: Efter den upplysning vi nyss erhållit om Andra Kammarens beslut, skall jag ej länge taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Jag önskar endast få framställa några erinringar med anledning af en talares yttrande på förmiddagen. Det var en af mina lärda vänner, som åberopade sig på vetenskapliga teorier, för att visa att det sätt för afgiftens bestämmande Utskottet föreslagit icke vore lämpligt. Om sådana teorier vågar jag naturligtvis ej tvista med honom, men han framlade äfven några praktiska betänkligheter mot förslaget, och i detta fall vill jag möta honom. På sätt jag förut upplyst, är det af Utskottet förordade systemet antaget i Belgien, och det har der genomgått det hårdaste prof. Det underkastades nemligen en sträng granskning af den konferens, som sammanträdde för uppgörande af förarbeten till konventionerna mellan Frankrike, England, Holland och Belgien angående beskattning å och drawback vid utförseln af socker, och denna konferens, hvilken var sammansatt af både vetenskapsidkare och praktiskt bildade män, godkände enhälligt det Belgiska systemet såsom fullständigt uppfyllande hvad man äsyftade eller att få reda på rendementet af sockersaften. Då nu i följd häraf Belgien fick ingå med de andra staterna i förenämnda konvention, är väl detta ett bevis att systemet, lika väl som något annat, återger den verkliga sockerhalt, hvilken bör vara föremål för beskattning. Det är en sanning, att densimetern anger den egentliga specifika vigten, som beror ej endast af sockerhalten, utan äfven af andra i saften befintliga ämnen såsom salter och dylikt, hvilka förhindra sockerkristallisationen, men genom mångårig erfarenhet har man emellertid uttrönt, att det medium som antagits såsom utbyte af sockerhalten är så riktigt, att man derpå med full trygghet kunnat grunda såväl lagstiftningen i ämnet inom Belgien som traktater med andra länder. Då man har detta praktiska beslut för sina ögon och dessutom känner de praktiska bevisen angående jordbrukets framsteg i de länder, der hvitbetsodling och hvitbetssockertillverkning ega rum, synes det mig som inga vetenskapliga betänkligheter borde afhålla Svenska Riksdagen mera, än de afhållit andra stater, att godkänna ett beskattningssystem, sådant som det ifrågavarande.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag, hvilket ock redan blifvit af Andra Kammaren med stor pluralitet antaget.

Herr Berlin: Jag hade tillfälle under förmiddagen att uttrycka mina betänkligheter angående förmänen af hvitbetsodling, och jag tog mig då friheten uttala den förmodan, att, så framt premium icke gafs åt hvitbetssockerfabrikationen, det vore tvifvelaktigt, huruvida betodling lemnade större behållning än sädesproduktion. Detta har

upptagits till vederläggning af en talare i mitt grannskap, hvilken för detta ändamål anført, att vid Säbyholms egendom, der hvitbetsodling bedrivits i stor skala, uppgick sädesproduktionen, innan hvitbetsodlingen började, till 1,800 tunnor om året, men utgör numera 4,500 tunnor; och talaren har deri velat se en stor praktikens seger öfver teorien. Jag är skyldig hålla teorien ryggen fri, och bör fördenskull erinra att jag grundat mina tvifvelsmål, icke på några abstrakta teorier, utan på af erfarenheten bestämda siffertal, hvilka jag framlade på samma gång jag uttalade mina betänkligheter. Hvad den stora skilnaden mellan 1,800 och 4,500 tunnor angår, så ligger mellan de båda talen en tidsskilnad af 18 år, och det är väl bekant att många jordbrukare, äfven der inga hvitbetor odlats, hafva under en sådan tidrymd uppdrivit sin sädesproduktion i samma grad. Dyliga uppgifter skulle endast i det fall ega någon betydelse, att man ena året odlade hvitbetor å ett jordstykke och följande året besådde samma jordstykke med säd och sedermera jemförde den olika netto-behållningen.

Medan jag har ordet, anhåller jag att få yttra några ord om de olika förslag, som här framlagts. De två förslag, som afgifvits, det ena af Grefve Hamilton, det andra af Grefve Mörner, hafva, såvidt jag uppfattat dem, samma hufvudsakliga syftning, nemligen att lemna hvitbetssockerfabrikationen vissa års frihet, efter hvilkas förlopp skatten skulle bestämmas; skilnaden mellan båda förslagen synes vara frihetsårens antal. För min del anser jag en kortare tid vara lämpligare, enär det sedermera alltid står Riksdagen öppet att förlänga frihetsåren, om så skulle erfordras.

För antagande af Utskottets förslag i afseende å sättet att bestämma sockerhalten, har den siste talaren åberopat det praktiska resultat, som blifvit en följd af en konferens mellan Frankrike, England, Holland och Belgien, angående beskattning å socker. Äfven jag har åberopat erfarenheten till stöd för mina betänkligheter, och till grund för mina uppgifter hafva legat rent praktiska, teknologiska skrifter, hvilkas författare, på samma gång de uppvisat de praktiska olägenheterna af det Belgiska systemet, äfven anført skälen eller orsakerna till dess olämplighet. Jag kan så mycket mindre förorda detaljerna i Utskottets förslag, som deri förekommer något, hvilket jag för min del anser högligen obestämdt, att icke säga origtigt. Der talas om densimeter och grader af denna densimeter. En densimeter är en aréometer, ämnad att bestämma egentliga vigten på vätskor tyngre än vatten; men detta instrument är ej deladt i grader, utan afdelad i 10:delar, 100:delar och 1000:delar. Hvad Utskottet då förstår med densimeter-grader är således omöjligt att utgrunda. Möjligen finnes i Belgien någon bestämmelse, som förklarar detta, men så är åtminstone icke förhållandet i Frankrike, hvarest benämningen densimeter för hvad vi kalla areometer just begagnas. Har man åter åsyftat Boumés aréometer, så är denna visserligen delad i konventionela grader, men ej på sådant sätt att för hvarje grad af densamma afkomsten i socker skulle kunna, såsom Utskottet föreslagit, beräknas till $9\frac{236}{1000}$ -dels skålpund.

Jag har anført detta, icke för att klandra Utskottet, hvars förtjenstfulla Utlåtande jag gör all rättvisa, utan endast såsom ännu ett skäl hvarföre jag anser Riksdagen, i stället för att sjelf uppgöra ett detaljeradt förslag, hvilket alltid måste vara förenadt med många och flera svårigheter, böra ingå till Kongl. Maj:t med anhållan att han ville låta detaljerna af sakkunniga personer utarbetas.

Friherre Raab, Adam: Den förre talaren har behandlat frågan ur teoretisk synpunkt; jag ber att få yttra mig öfver den ur praktisk synpunkt, hvilket närmast öfverensstämmer med mina insigter i densamma. Min utgångspunkt är, att, om vi kunde lyckas att tillvägabrunga hvitbetsodling i vårt land, skulle det vara särdeles lyckligt för vårt jordbruk; men jag tviflar storligen, att detta lyckas så hastigt som mången tror. Härtill fordras ganska stora kapitaler, och att alltid påräkna utländska kapitaler kan hvarken vara lätt eller för landet nyttigt; men härtill fordras vidare, att jorden är lämplig för denna kultur, och det är den långtifrån öfverallt, och slutligen fordras många år, innan folket vänjer sig att odla en ny växt, och jag ber att härpå få anföra ett exempel. Då jag för mer än 20 år sedan hade äran att stå i spetsen för Calmar läns hushållningssällskap, sökte jag få en hvitbetssockerfabrik i gång; men ingen ville i början köpa aktier i detta företag. Sedermera har i Calmartrakten, en af de mest tjenliga i vårt land för hvitbetsodling, en dylik näring uppstått; men i ganska obetydlig skala, ty den högsta kvantitet betor, som orten kunnat producera, har ej öfverstigit 5,000 centner. Jag har utaf egaren till den i nämnda län anlagda fabriken hört, att det otvifvelaktigt skulle vara en god affär att tillverka hvitbetssocker, om fabriken kunde få så mycket hvitbetor den behöfde; men derpå hänger det, och man kan naturligtvis icke nedlägga större kapitaler i sådana fabriker, utan att veta, om man kan få råprodukter till sin rörelse i tillräcklig kvantitet. I Stockholmstrakten möter den svårighet mot hvitbetsodling, att sommartiden är mycket svårt och i följd deraf dyrt, ja ofta omöjligt, att få tillräckligt antal hjonedagsverken för att rensa betorna och sköta dem väl. Denna svårighet har lagt hinder i vägen för rofodlingen och enahanda kommer förhållandet att blifva med hvitbetsodlingen.

I början af 1830-talet var allmänna jargonon, att, om vi lade oss till med elektoralfär och odlade raps, skulle vårt jordbruk stiga så ofantligt och i synerhet i Skåne hade denna föreställning gjort sig gällande. Jag undrar, om icke det är på samma sätt nu med hvitbetorna. Det har blifvit en jargon, att genom att odla hvitbetor skulle vi, som man säger, skära guld med tålgknifvar. Gud gifve, att vi kunde det och vi böra försöka; men härför fordras, att vi icke fortfarande såsom under de 3 sista riksdagarne ställa hinder i vägen för försöken. Ordspåket: säg mig hvar du bor, och jag skall säga hvilken jernväg du vill hafva, kan äfven tillämpas på striderna i denna fråga. Det är besynnerligt, att från Göteborg, en för öfrigt utmärkt stad, hafva städse utgått motioner, som åsyfta att hindra denna inhemska näring att uppspira och att icke lägga hinder i vägen för importen af råsocker samt konsuntionen af våra raffinadörers till-

verkningar; och detta allt gör man för att ej Staten skall lida af minskade tullinkomster. Jag fruktar dock att man här är för öm om Statens kassa, och jag fruktar att det icke är att hoppas, att hvitbetsodlingen så skall tilltaga, att icke konsumtionen af socker skall stiga i samma mån, då naturligtvis den hittills inflytande sockertullen kommer att fortfarande uppgå till ungefär samma belopp.

Jag för min del skulle således vilja biträda det förslag, som går ut på att så länge som möjligt hindra beskattningen af hvitbetssocker och att sedan göra denna beskattning så billig som möjligt i förhållande till beskattningen å råsocker. Man har talat om Frankrike och anfört huru hvitbetssockertillverkningen der visat sig kunna bära en dryg accis, oaktadt den nedsättning i importtullen å råsocker detta land gjort till förmån för sina kolonier. Jag får fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att det är fransmän, som bebo dessa kolonier, och att det var en fråga på lif och död för kolonierna att få sälja sitt socker, deras enda produktion. Det var således en del franska undersåter, som ansågo sig böra göra en koncession för andra franska undersåter; men det var något helt annat än, om vi Svenskar skulle göra det till förmån för utlandet, Vestindien och Brasilien — ett sådant sätt att gå till väga, som väl ej kan kallas statsekonomiskt klokt.

Jag har nyss nämnt, att det är från ett och samma håll dessa påståttningar om en beskattnings påläggande på hvitbetssockerfabrikationen alltid komma. Jag har därför autecknat några af de skäl, som från detta håll blifvit anförda och anhåller att i korthet få bemöta några af dem. Hufvudmotionären, som varit radikalast i frågan och som gör mig den äran att nu stå bredvid mig, har yttrat att, då frågan om beskattning på hvitbetssockerfabrikationen återkommer vid hvarje riksdag, måste häri ligga ett bevis, att detta påstående är riktigt. Jag ber att få omtala, att redan vid den första riksdag jag bevistade, nemligen 1834, och sedan dess hvarje riksdag, hafva motioner blifvit väckta om afskuddande af grundskatterna; men jag hemställer, om i den omständigheten, att frågan derom återkommit vid hvarje riksdag, ligger ett bevis för, att det varit rätt att stryka ut grundskatterna.

Vidare säger den värde motionären, att, om vi än skulle kunna uppbringa vår sockerfabrikation ända till de 40 millioner skålpund, vi konsumera, skulle landet blifva utarmadt genom den skatt, vi då behöfde pålägga i stället för den försvunna sockertullen. Jag vågar hysa en motsatt åsigt. För det första tror jag, att, om vi vore så lyckliga att kunna uppbringa vår sockerfabrikation till 40 millioner skålpund, så skulle vår konsumtion stiga till 60 millioner skålpund. Jag har dock redan förut antydtt, att jag icke har ringaste förhoppning om att denna näring kan komma så långt på ännu 100 år; men under antagande att sådant kan hända, lärer väl icke förnekas, att ett sådant förhållande antyder stigande välmåga i landet, och hvad beträffar de millioner, hvarmed budgeten skulle minskas, så får jag erinra, att för det första återkomma dessa till en stor del i form af bevilling, och för det andra, att, när vi kommit så långt, att vi kunna

producera 40 millioner skålpund socker inom landet, tiden kan vara inne att pålägga denna näring en ganska konsiderabel skatt.

Den värde motionären har framställt en annan sats, mot hvilken jag måste protestera. Han säger nemligen att ingen näring, som behöfver skydd, kan bära sig utan att på samma gång utarma landet. Jag har i min hand tulltaxan och ser der bland annat artikeln "sydda kläder" belagd med tull. Skulle det då icke bära sig i vårt land att vara skraddare — eller skulle skraddareyrket utarma landet. Således finner man, att man genom att till alla dess konsekvenser utsträcka grundsatsen, att ingen näring, som behöfver skydd, bör hos oss utöfvas, just ex absurdo bevisar ohållbarheten af denna sats. Motionären har yttrat missnöje öfver Utskottets förslag därför, att det stannar vid en beskattning uppgående till fyra femtedelar af den tull, kolonialsockret drager. Han ansåg, att man icke borde stadna härvid, utan att hvitbetssocker borde draga samma skatt som kolonialsocker. Deri ligger ett bevis på sjelfva grundtonen i hans sträfvan, eller att man bör företrädesvis skydda importen framför vår modernäring, jordbruket, och häremot anser jag ej någon vederläggning behöflig.

Jag vill icke upptaga Kammararens tid med att genomgå de satser jag under diskussionen hört framställas; men jag vill dock göra en annan representant från Göteborg rättvisa för en betänklighet han framställt, nemligen den, att man icke bör lagstifta så, att fabrikanterne af råsocker gå under. Det är ett sorgligt faktum, att så snart någon näring i vårt land bär sig, så söker man lägga på den allt större och större bördor, så att det slutligen går som med bonden och oxarne. Men derföre vill också jag, för att förekomma den af Herr Wærn förespeglade olyckan i rätt tid, pålägga vår inhemska sockerproduktion en lämplig beskattning. För öfrigt instämmer jag i de anmärkningar mot 3:dje punkten, som af flere talare och sednast på vetenskaplig väg af Herr Berlin blifvit framställda.

Jag tror icke, att många af Eder, mina Herrar, känna till hvad en densimeter är, och kan det då vara lämpligt att nu stadga, att genom en sådan maskin sockerhalten skall utrönas, då en så utmärkt vetenskapsman som den nyssnämnde häremot framställt betänkligheter. Jag tror, att det vore vågadt att antaga ett beskattningssätt, hvarom vi icke veta annat än, att det är antaget i ett annat land. Vi hafva ju sett huru i fråga om sättet att beskatta bränvin vi gått från den ena beskattningsgrunden till den andra och innan 15 år hafva förflutit, skall man väl, om vi lyckas framkalla hvitbetssockerfabriker i vårt land, kunna hitta på något sätt att bestämma sättet för denna närings beskattning, utan att vi nu behöfva bry våra hufvuden med den saken.

För min del hade jag ämnat instämma i Grefve Mörners förslag. Skilnaden mellan detta och Grefve Hamiltons förslag är icke obetydlig. Grefve Hamiltons förslag börjar med tillkännagifvande, att hvitbetssockerfabrikationen är en näring, som *bör* beskattas, men beskattningen bör uppskjutas till några år. Grefve Mörners förslag börjar med tillkännagifvande, att nämnde fabrikation *icke bör* beskattas förr än efter en viss tid. I detta sednare uttryckssätt ligger en tankegång,

som jag gillar och då jag hyser den åsigten, att det är af vigt för vårt jordbruk, att vi i denna fråga icke förhåsta oss, är jag, som sagdt, sinnad att sluta mig till Grefve Mörners förslag. Men då jag hört, att Andra Kammaren antagit Utskottets förslag, sådant det är, och jag icke är säker, huruvida denna fråga är af den beskaffenhet, att vi derom kunna anställa gemensam votering, eller om den förfaller, då Kamrarne stadna i motsatta beslut, vill jag, innan jag afger sista ordet, hos Grefve Mörner och andra lagkunnige i Kammaren höra mig för, huru härmed förhåller sig. Förfaller ej frågan, om Kamrarne stadna i olika beslut, så röstar jag för Grefve Mörners förslag. Eljest får jag väl vara belåten med Utskottets förslag, hvarifrån jag dock bestämdt yrkar, att tredje punkten måtte uteslutas.

Herr Schartau: En högt aktad talare, som har förskaffat oss officiell upplysning om denna frågas utgång i Andra Kammaren, har med anledning häraf uttryckt den förmodan, att frågan möjligen kunde förfalla, om denna Kammare stadnade vid ett olika beslut. Jag deremot är fullkomligt öfvertygad om, att frågan derigenom icke förfaller och jag stödjer denna min åsigt på 65 § Riksdags-ordningen, som säger, att "när i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller angående Riksbankens eller Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt Utskotts förslag varda sammanjemkade, skola bägge Kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stadnat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda Kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. Således måste denna fråga, som afser en beskattning på hvitbetor, ovilkorligen hemfalla under 65 § och behandlas på det sätt, som der är stadgadt; jag är derföre icke så rädd för, om denna Kammare fattar det beslut, som den anser vara det rätta, äfven om det skulle afvika från Medkammarens. För min del kan jag ingalunda finna rätt att, derför att beslutet från annat håll utfallit annorlunda, kasta öfver bord, hvad man sjelf anser vara det rätta; men så tillvida måste Andra Kammarens beslut inverka på mig, att mitt yrkande om återremiss numera icke tjenar något till, hvadan jag återtager detta yrkande och ansluter mig till Grefve Mörners förslag.

Jag anhåller emellertid att som en fortsättning af hvad jag förut yttrat angående olämpligheten af stadgandet i 3:dje punkten få för Kammaren uppläsa några delar af ett utlåtande, som i dessa dagar afgifvits af en på en gång vetenskapligt bildad, sakkunnig och praktisk man, hvilken förut under öfverläggningen blifvit här citerad och hvilken blifvit hitkallad endast för att afgifva sitt utlåtande i fråga om en hvitbetssockerfabriks anläggande härstädes. Utlåtandet är skrivet på Tyska; men har blifvit öfversatt på Svenska och har följande lydelse:

"Det blir för betsockersindustrien i Sverige af största vigt huru de styrande mot densamma komma att förhålla sig, och det vore att önska att man ginge samma väg som i Preussen, såvida man annars håller industriens utbredning i Sverige för en lycka och vill befordra den. Svenska styrelsen skall alltså, om hon hyser allvarlig önskan

att framkalla betsockerindustrien, icke kunna undgå att handla på samma sätt som den preussiska, således lemna de först uppstående fabrikerne obeskattade och detta så länge till dess tullintraderna för utländskt socker väsendtligen förminska. Då blir det tid att låta en beskattning inträda och då skall fabrikationen fullkomligt kunna bära denna skatt, proportionerligt pålagd. Men det beror icke allenast derpå när skatt på betsockerfabrikationen blir införd, utan väsendtligen derpå huru detta sker, och då är det af största vikt att inga hinder och inskränkningar påläggas fabrikationen i och för skattens utrönande och uppbärande. Fabrikanten måste fullkomligt fritt få röra sig i sin fabrik, han måste hvarje ögonblick kunna vara i stånd att efter önskan förändra arbetsförfarandet, och det vore därför att anse såsom en olycka om styrelsen adopterade ett system för skattens upptagande af den beskaffenhet som det i Belgien, der man beräknar skatten efter den erhållna betsaften och dess förmenta sockerhalt. Man hindrar och skadar dermed fabrikanten i många hänseenden, utan att på minsta vis ernå en rätt beskattning på det verkliga sockret såsom annorstädes. Så har man t. ex. genom detta olyckliga beskattningssystem i Belgien förhindrat införandet af Robertska diffusionsmetoden, — denna den bästa af alla hittills kända metoder.

Om man nu vill införa ett annat beskattningssystem, vid hvilket fabrikationen lemnas fullkomligt fri och obehindrad, så kan detta tillvägbringas endast genom råvarans — betans — beskattande, sådan denna ingår i fabriken, eller på fabrikatet, sådant detta ur fabriken utgår. I Preussen, der man anställt de mest omfattande och grundliga forskningar, har man ännu icke kunnat besluta sig för att öfvergifva det hittillsvarande systemet för betans beskattning och öfvergå till sockrets, då man ännu icke tilltror sig kunna öfvervinna svårigheterna att på rättvist sätt åstadkomma densamma, och man anser såsom en stor lycka att Regeringen och den mycket öfvervägande majoriteten bland sockerfabrikanterne i denna fråga äro fullkomligt eniga.

Vore därför undertecknad i det läge att kunna råda de styrande i Sverige, så skulle rådet blifva att följa Tullföreningens exempel“.

Stockholm den 30 April 1869.

Schöttler.

Det förefaller mig, som man här alltför mycket från hvarandra åtskiljer de så nära sammanhängande frågorna om odlingen af hvitbetor och om dessa betors tillgodogörande till socker. Man rigtar all omsorg åt medlen att åstadkomma produktion af betor; men synes ej nog påakta, att odlingen af betorna och deras fabrikation till socker måste gå hand i hand. Det säkra är, att det kostar vida mindre att göra experimenter med odling af betor än med anläggning af fabriker, hvarest af dessa betor kan göras socker. En sådan anläggning uppgår till omkring 200,000 R:dr, och om en eller annan jordbrukare kan vara benägen att "hoppa på" odlingsförsök i större skala, så går det icke så lätt att finna deltagare när det är fråga om en anläggning, som fordrar så stort kapital som ett sockerbruk. Derför är det af största

största vikt, att det beslut, man fattar, är af en betryggande egenkap för fabrikanten, ty eljest kan väl hända att man för en kort tid skapar en hvitbetsodling, som är en sak för sig; men icke någon större hvitbetssockertillverkning. För att kunna komma till detta sistnämnda resultat, måste man genom ett beslut i förväg betrygga fabrikanten, att han under en viss tid icke blir alltför strängt efterhållen. Från denna synpunkt utgår Grefve Mörners förslag, som innehåller, att man skulle ingå till Kongl. Maj:t med en skrivelse med tillkännagifvande, att Riksdagen anser, att någon skatt icke bör påläggas hvitbetssockerfabrikationen förrän 1875, och för öfrigt anholder, att Kongl. Maj:t måtte taga frågan om hand, hvilket jag tror varit från början nyttigt, icke minst därför, att man då kunnat få ett förslag, hopkommet på säkrare grunder än Bevillnings-Utskottets nu föreliggande Utlåtande. Jag vill icke klandra detta Utlåtande, ty det är helt naturligt, att, då man icke sjelf förstår en sak, man lånar sitt öra åt den, som tror sig förstå saken, men det oaktadt måhända icke riktigt uppfattar den; men skall man stifta lagar, som skola gälla för lång tid, för en tid af 15 år, bör man se sig väl före, och det veta vi af gammalt, att vår Regering icke kommer fram med förslag, som icke undergått en grundlig pröfning.

Jag tror därför, att Riksdagen nu bör besluta, att fabrikationen till en viss tid bör vara fri, och i fråga om framtida beskattning begära en Kongl. Proposition i ämnet. Vill Riksdagen sedan göra några ändringar i den Kongl. Propositionen, må så vara; men då har man åtminstone en säker basis att stödja sig på.

På dessa skäl frångår jag mitt yrkande om återremiss och instämmer i Grefve Mörners förslag.

Herr Wærn: Då jag i mitt sista yttrande icke framställde något bestämdt yrkande, ber jag nu att få förena mig i Grefve Hamiltons förslag. I afseende å motiveringen för mitt yrkande är jag till en stor del förekommen af de båda nästföregående talarne, Friherre Raab och Herr Schartau, oaktadt dessa slutat med att förena sig i ett annat, nemligen Grefve Mörners förslag. Dessa förslag skilja sig emellertid endast genom den längre frihetstid, som Grefve Mörner föreslagit, men äro lika deri, att båda innehålla att man bör bestämma frihetstiden och anhålla hos Kongl. Maj:t om Proposition i ämnet till en blifvande Riksdag. I afseende på frihetstiden hemställer jag, om man icke bör lägga en viss vikt dervid, att en bestämmelse, som låter frihetsåren upphöra med år 1873, skulle vara i öfverensstämmelse med hvad Andra Kammaren redan beslutadt i det afseendet genom sitt bifall till Utskottets förslag. Frågan om hvad inflytande den ena Kammarens beslut bör hafva på den andras, hör till de mera ömtåliga, då man naturligtvis på ena sidan hyser den största aktning för Medkammarens motiver, och å den andra ej kan annat än låta i hvarje sak sin egen öfvertygelse om hvad man anser rätt och nyttigt göra sig gällande, utan afseende på hvad å ett annat håll blifvit beslutadt. Men såvidt det gäller sådana saker, i hvilka man kan göra både det ena och det andra, sådana saker, der olikheten i

beslut mellan båda Kamrarne kunde framkalla en förveckling i afseende å sakens behandling, der bör man, såvidt möjligt är, rätta sig den ena efter den andra. Här har yttrats, att ett skiljaktigt beslut emellan Kamrarne i denna fråga skulle föranleda en gemensam votering, alldenstund det är en bevilningsfråga; beviljandet af skattefrihet på vissa år har dock alltid ansetts falla under den ekonomiska lagstiftningen, i följd hvaraf frågan således skulle anses förfallen i händelse af stridiga beslut Kamrarne emellan. I afseende å den ifrågasatta frihetstiden skulle jag derföre helst önska ett sammanstående beslut, hvilket äfven vinnes genom bifall till Grefve Hamiltons förslag. I detta afseende tror jag således, att det vore bäst om man kunde komma öfverens.

Hvad åter angår sjelfva grunderna för skattens utgörande, hvarom Bevilnings-Utskottet framlagt ett förslag, som numera af Andra Kamraren antagits, anser jag verkligen att de skäl, som emot förslaget i den delen anförts, till större delen varit grundade på sakförhållanden, der man har svårt att rätta sig den ena efter den andra. Här hafva också blifvit framställda en hel mängd yrkanden. Man har visserligen sagt, att Bevilnings-Utskottet i fråga härom varit enhälligt; men åtminstone en af dess ledamöter har visat sig vara af olika mening mot Utskottets majoritet, då han här förordat det tyska sätet, och en framstående vetenskapsman och ledamot af Kamraren har lemnat oss den upplysning, att tillämpningen af den tredje punkten kan blifva ganska qvistig.

Jag har sjelf påpekat, att denna bestämmelse svårligen kan vara tillämplig under hela 15 år, då man vet, huru allt går framåt och känner till, huru många förändringar beskattningssättet i främmande länder undergått. Härmed bortfaller ock ett af skälen att fatta ett med Andra Kamraren i allo öfverensstående beslut.

Man har äfven velat gifva liksom en större helgd åt Medkammarens beslut genom att meddela den upplysningen, att det var med stor majoritet som Kamraren fattade det, och detta är visserligen sannt, såvidt fråga är om den slutliga voteringen; men vid en föregående votering om kontraposition måste den förseglade sedeln gifva utslaget, hvilket bevisar, att meningarne äfven der varit ganska delade.

Vill man fatta ett beslut, hvilket för längre tid skall influera på idkarne af denna industri — ett beslut hvilket således kommer att beröra tredje mans rätt och på samma gång djupt ingripa i vårt lands ekonomiska förhållanden — är det högst viktigt, att detta beslut fattas efter en på full sakkunskap grundad utredning och på grund af sorgfällig pröfning. Men jag betviflar att man kan komma till ett sådant resultat på annat sätt, än att Kongl. Maj:t tager saken om hand och till en blifvande Riksdag afåter Proposition i ämnet, hvarom man kunde hoppas, att de nu skiljda åsigtarna lättare kunde förena sig. Jag kan derföre icke annat än anse Grefve Hamiltons förslag vara det, som bäst kan bidraga till en lycklig lösning af denna viktiga fråga, och anhåller äfven om bifall till det samma.

Grefve af Ugglas: Sedan förmiddagens sammanträde har ett faktum tillkommit, som äfven lägger sin tyngd i vågskålen vid afgörandet af denna svårlösta fråga — det beslut, som Andra Kammaren fattat och den af åtskilliga talare framhållna stora vigten af öfverensstämmelse mellan Kamrarnes beslut. En talare har till och med förklarat att, om Första Kammaren icke fattade samma beslut, så skulle frågan vara förfallen. Detta kan dock icke ske, utom för den händelse att denna Kammare skulle rentaf afslå Utskottets Betänkande; i sådant fall kunde naturligtvis någon sammanjemkning icke ske, utan frågan vore förfallen — ty till bevillningsfrågor läser den ej kunna räknas, helst fråga är om åsättande af skatt på en artikel, hvilken beskattning dock icke skulle ega rum förrän efter förloppet af några år. Om deremot Första Kammaren beslutar någon åtgärd i anledning af detta Betänkande, så blir det Bevillnings-Utskottets skyldighet att se till i hvad mån de bägge Kamrarnes beslut kunna sammanjemkas. Under sådana förhållanden kan jag icke annat än önska, att Första Kammarens beslut icke måtte bli detsamma som Andra Kammarens, enär jag tror, att det skulle vara mest fördelaktigt om genom en sammanjemkning ett annat beslut kunde åstadkommas. Jag anser det nemligen ligga en så stor fara uti hvad Utskottet här föreslagit, eller att nu göra en bestämd reglering och binda sig i en så viktig fråga som den om sockertullen och accis på hvitbetssockret för en så lång tidrymd som femton år, att jag verkligen frågat mig sjelf, huruvida, för den händelse att många hvitbetsfabriker skulle uppstå och i följd deraf de gamla raffinaderiernas tillverkning nedgå så mycket, att tullbeloppet inom denna tid nedsjönk till hälften, hvarigenom ett betydligt deficit yppades i statskassan, — huruvida, säger jag, i sådant fall, man kan vara fullt säker, att en kommande Riksdag verkligen skall anse sig kunna infria det hederlöfte, som nu blifvit ifrågasatt att gifvas. Jag vill för min del icke sätta framtiden på prof i detta fall.

Jag medger äfven att bland de förslag, som å motsatta sidan blifvit gjorda, intet finnes, som fullkomligt tillfredsställer mig. Det förslag, hvartill jag dock vill närmast sluta mig, är det, som Grefve Hamilton framlagt. Emellan detta och Grefve Mörners är en icke ringa skilnad i fråga om tiden för den utlofvade skattefriheten, och jag tror för min del att, i fall man utsträcker skattefriheten till år 1873, eller i ytterligare 4 år, det då verkligen blir på tiden att beskatta denna industri, som, lemnad obeskattad, ganska säkert småningom helt och hållet skall undergräfvad den inkomst, Staten för närvarande har af sockertullen. I det afseendet gifver jag således afgjort företräde åt Grefve Hamiltons förslag. Dertill kommer en annan sak, nemligen att Grefve Hamiltons förslag eger större likhet med Utskottets, just i fråga om sjelfva hufvudprincipen, eller att denna industri bör beskattas, hvilket bestämdt uttalas af Grefve Hamilton, hvarföre jag tror, att det skulle bli lättare att åstadkomma en sammanjemkning emellan detta förslag och det beslut, Andra Kammaren i frågan fattat. Jag föreställer mig nemligen att Utskottet kunde, om Första Kammarens beslut blefve sådant, vid sammanjemkningen komma till det resultat, att Utskottet tillstyrkte Kamrarnes att i afseende å första

punkten i det nu föreliggande förslaget låta det bli vid hvad Utskottet nu föreslagit, nemligen skattefrihet till år 1873, och att sedermera i andra punkten uttala sig för en *progressiv* beskattning, om de närmare grunderna, hvarför man dock skulle hos Kongl. Maj:t anhålla att han ville låta utarbета och Riksdagen underställa ett detaljeradt förslag.

Jag skiljer mig nemligen ifrån Grefve Hamilton i tvänne saker. Den ena är, att Grefve Hamilton begär, att Kongl. Maj:t icke skulle komma in med detta förslag förrän vid 1872 års riksdag, och den andra, att han icke velat uttala sig för en *progressiv* beskattning. Jag tror likväl att det för industriidkarne vore angenämt att så snart som möjligt få veta, åtminstone på ett ungefär, huru för framtiden denna beskattning skulle komma att gestalta sig, och derföre vore det att önska, såväl att Kongl. Maj:t tidigt inkom med sitt förslag till Riksdagen, som ock att Riksdagen a priori yttrade sig om att beskattningen skulle blifva *progressiv*. Jag skulle derföre helst sluta mig till den tanke, som reservanterne inom Utskottet uttalat, men då jag, på sätt jag nyss antydde, i alla fall anser att Utskottet vid en sammanjemkning af de bägge besluten kan komma till ett resultat, något så när liknande det jag för min del tror vara klokast och riktigast, ber jag blott att få nu ansluta mig till Grefve Hamiltons förslag.

Herr von Geijer: Jag anhåller endast att få frångå det yrkande jag framställde på förmiddagen samt att i stället få biträda Grefve Hamiltons förslag.

Grefve Hamilton, Henning: Till en början ber jag att med några ord få förklara orsaken, hvarföre jag skiljt mig från Grefve Mörner, rörande tiden för skattefriheten. Vore det blott fråga om att bestämma något, som jag ansåg vara önskvärdt, så hade jag visst ingenting emot, att man bestämde det hvitbettssockerfabrikationen skulle vara skattefri till år 1875, men då vi hört, att åtskilliga talare här och hela Andra Kammarens majoritet ansett att en sådan beskattning bör förr inträda, tror jag att det är väsendtligt att man icke sätter frågan på denna spets, så mycket mer, som jag af åtskilliga personer hört sägas, att hvitbettssockerfabrikanterna äro mindre rädda för att få en lämplig skatt, än för ovissheten i afseende å denna beskattning och för möjligheten att på en gång beläggas med en skatt, som skulle undergräfvat deras bestånd. Detta är skälet hvarföre jag antagit 1873, såsom det är, då skattefriheten skulle sluta.

Orsaken hvarföre jag föreslagit, att hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla, att han först 1872 måtte inkomma med sitt förslag, ligger deruti att, om Kongl. Maj:t inkomme med sitt förslag redan vid nästa riksdag, funnes i det färdiga förslaget en stark fröstelse för dem, som önska beskatta sockerfabrikationen, att icke göra gällande den åsigt, som nu blifvit uttalad om nödvändigheten af skattefrihet under en viss tid, hvaremot om Kongl. Maj:ts framställning först framkomme år 1872, man kan bemöta alla tidigare förslag i sådan syftning med det svar, att Riksdagen begärt en framställning från Regeringen år 1872, hvarföre man till dess måste lugna sig, och

tror jag att man härigenom ganska lätt skall kunna afvärja alla försök, som göras från motsatt håll.

Till svar å Grefve af Ugglas' andra anmärkning, rörande progressiv beskattning, får jag säga, att jag för min del icke är viss, att den af Utskottet föreslagna är den rätta. Riktigast synes mig att, då man pålägger en skatt, till en början bestämma den ganska måttlig. Visar det sig att denna beskattning är tillräcklig att motverka förlusten af tullinkomst, så finnes det icke något motiv att höja den, utan må den då bibehållas till dess den inhemska fabrikationen tagit den fart, att man ser sig nödsakad, att göra en förhöjning. Det kan ock hända, att det för fabrikanterna sjelfve vore fördelaktigare, om man genast fastställde en högre skatt, men betryggade dem under en längre följd af år för rubbningar deri. Då t. ex. Utskottet föreslagit, att man borde börja med $\frac{1}{2}$ -del och höja skatten hvar tredje år, vore det måhända till fabrikationens befrämjande mera verksamt, om skatten år 1873 bestämdes till $\frac{2}{3}$ -delar af sockertullen, men att denna skatt sedermera finge blifva orubbad i nio år. Det finnes sålunda, efter min uppfattning, många omständigheter, som vi icke nu kunna utan närmare undersökning bedöma, och derföre tror jag att man icke nu bör i en skrifvelse till Kongl. Maj:t uttrycka några bestämda åsikter, utan heldre hos Kongl. Maj:t begära att han år 1872 ville inkomma med det förslag i ämnet, som han efter pröfning af omständigheterna kan finna lämpligt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Olikheten mellan mitt förslag och Grefve Hamiltons är, efter hvad jag kan finna, väsentligare, än han antydt. Efter hans förslag sker blott en opinionsyttring i fråga om huru länge skattefriheten skall räcka, då det deremot enligt mitt förslag är fråga om ett bestämdt beslut i detta hänseende. Grefve Hamiltons förslag innehåller nemligen att Riksdagen måtte förklara sig "anse tillverkningen af hvitbetssocker inom landet böra åläggas en särskild beskattning, som likväl icke bör vidtaga före den 1 Juli 1873", och vidare att Riksdagen "med anmälan om denna sin åsigt, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller" etc. Det är således blott en uttalad önskan om huru länge skattefriheten bör fortfara. Efter mitt förslag skulle Riksdagen deremot fatta ett bestämdt beslut, att denna näring icke skall åläggas särskild beskattning förrän efter utgången af år 1875, om hvilket beslut man anhåller att Kongl. Maj:t ville genom kungörelser meddela allmänheten kännedom. Detta är åtminstone betryggande för dem det gäller, hvaremot Grefve Hamiltons förslag är mera sväfvande, och jag vågar påstå att just detta obestämda i Grefve Hamiltons förslag är hvad som beredd detsamma understöd af hans egna motståndare. Och om uti ett sådant förklarande, som icke binder någon, ligger något för sjelfva saken verkligen gagneligt, det lemnar jag åt Kammaren att bedöma.

Man har lagt mycken vikt på det af Andra Kammaren fattade beslutet och den stora majoriteten dervid. Detta har dock, efter hvad jag fått veta, sin anledning uti ett sammanträffande af flera omständigheter. Inom Andra Kammaren funnos åtskilliga, som icke ville hafva någon beskattning alls på denna industri, andra, som ville

hafva en sådan beskattning i öfverensstämmelse med hvad Utskottet hemställt, och slutligen några, som ville gå än strängare tillväga. Representant för den sistnämnda meningen var Friherre Gripenstedt, som yrkade att beskattningen skulle börja redan år 1872. De, som ingen beskattning ville hafva, yrkade afslag helt och hållet på Utskottets framställning. Emellan dessa två meningar blef det votering, hvilken af dem, som skulle blifva kontraposition, sedan Talmannen, enligt vedertaget bruk, förklarade sig hafva hört att Utskottets förslag hade majoriteten för sig. Rösterna för de olika meningarne voro emellertid så delade, att den förseglade sedeln måste öppnas, och denna råkade händelsevis vara för Friherre Gripenstedts förslag. Man hade således vid den slutliga voteringen inget annat val än emellan Utskottets och Friherre Gripenstedts förslag, och då var det naturligt, att majoriteten kastade sig på det förra, såsom åtminstone något förmånligare än Friherre Gripenstedts. Man bör derföre icke fästa alltför mycket afseende vid den stora majoritet, hvarmed Andra Kammarens beslut blifvit fattadt.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: Tankarne synas här vara mycket delade, om man bör antaga Utskottets förslag, det som Grefve Hamilton framställt, eller Grefve Mörners. Det är visserligen sannt att man kan hysa betänkligheter vid att, på sätt Utskottet tillstyrkt, så långt förut fatta ett bestämdt beslut om grunderna för denna skatts utgörande och beräkning, men man måste å andra sidan se till hvad följden blir, om denna Kammare fattar ett annat beslut än Medkammaren. Man har här hållit fram att det skulle bli en lätt sak för Utskottet att genom sammanjemkning af de olika åsigterna komma till ett resultat, som Riksdagen skulle kunna godkänna, men jag vågar betvifla möjligheten häraf. För min del är jag alldeles öfvertygad, att Andra Kammaren på det aldra bestämdaste kommer att motsätta sig hvarje förslag till annan beskattning på hvitbetssocker än som den nu antagit. Det är åtminstone icke sannolikt, att man vid denna riksdag skall få Andra Kammaren att antaga något annat. Det förslag Utskottet här framlagt är sådant, att det förenar de olika åsigterna och att det tillgodoser hvitbetsodlarnes intresse så långt jag tror det varit möjligt, och derföre hoppas jag att alla, som önska framgång åt denna industri, måtte förena sig om Utskottets förslag och antaga detsamma oförändradt. På dessa skäl anhåller jag ock om bifall dertill.

Friherre Raab: Jag ber endast att få säga ett par ord. Då jag icke hört någon framställa begäran om proposition på Utskottets förslag med utslutande af 3:de punkten, så får jag nu vördsamt anhålla derom, och ber jag dervid att få erinra Kammarens ledamöter om lydelsen af 4:de punkten, deri det står: "att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes dels utfärda allmän författning i öfverensstämmelse med förestående beslut, dels ock låta utarbета och för nästa Riksdag framlägga förslag till de reglementariska stadganden, hvilka i och för tillämpningen af och kontrollen öfver den föreslagna beskattningen anses erforderliga". Då här talas om erforder-

derliga reglementariska föreskrifter, hvilkas utarbetande man öfverlemnar åt Kongl. Maj:t, synes 3:dje punkten vara alldeles öfverflödigt, äfven om Kammaren i öfrigt skulle bifalla Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Bevillnings-Utskottets förevarande Betänkande, dels af Herr Dickson, Charles . . . . .

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr Dickson: Då det af mig framställda yrkande ej vunnit några sympatier, så ber jag att få afstå derifrån och yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefven och Talmannen förmälte vidare, att Grefve Mörner hade yrkat, att Kammaren skulle fatta ett så lydande beslut: "dels att Riksdagen ville besluta, att tillverkningen af hvitbetssocker inom landet icke åläggas särskild beskattning förr, än efter utgången af år 1875; och dels att Riksdagen ville, med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes om detta beslut utfärda nådig kungörelse, tillika i underdånighet hemställa, det Kongl. Maj:t behagade, före nämnda tids förlopp, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag, ej allenast till de, med billigt afseende på den ståndpunkt hvitbetssockertillverkningen då kan hafva uppnått, lämpade grunder, hvarefter skatt må utgöras, utan ock till de reglementariska föreskrifter, hvilka i och för tillämpning af och kontroll öfver den nämnda beskattningen finnas erforderliga; att Grefve Hamilton hade begärt proposition å ett förslag till beslut af följande lydelse: "Riksdagen förklarar sig anse tillverkningen af hvitbetssocker inom landet böra åläggas en särskild beskattning, som likväl icke bör vidtaga före den 1 Juli 1873, och beslutar Riksdagen att, med anmälan om denna sin åsigt, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, i hvad mån ett behörigt afseende å Statens inkomster må göra en, i förhållande till gällande tullsats å utländskt råsocker beräknad, särskild beskattning å tillverkningen af hvitbetssocker nödvändig, samt låta utarbета och för den år 1872 sammanträdande Riksdagen framlägga förslag, såväl angående grunderna för sådan skatts utgörande, som ock till de reglementariska stadganden, hvilka i och för tillämpning af och kontroll öfver densamma finnas erforderliga"; samt att slutligen Friherre Raab yrkat bifall till Betänkandet med uteslutande af 3:dje punkten deri.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Betänkandet i dess helhet och, då dervid svarades talrika ja, blandade med många nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Efter förmälan, det Kammaren borde bestämma, hvilketdera af de öfriga tre yrkandena skulle utgöra kontrapositionen vid voteringen, framställde Herr Grefven och Talmannen särskilda propositioner å antagande af Grefve Mörners eller Grefve Hamiltons eller Friherre Raabs förslag såsom kontraposition, hvilka samtliga propositioner med blandade ja och nej besvarades; hvarefter och sedan proposition å antagande af Grefve Mörners förslag till kontraposition vid voteringen ånyo blifvit framställd samt med många ja och nej i blandning besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig hafva funnit denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering om kontrapositionens innehåll.

Herr Grefven och Talmannen hemställde nu, huruvida Kammaren såsom nejproposition vid voteringen om kontrapositionens innehåll antog Friherre Raabs förslag, och, då dervid svarades ja och nej i blandning, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att, vid blifvande votering om bifall till Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, kontrapositionen skall innehålla bifall till det af Grefve Mörner i frågan framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antager Kammaren till kontraposition vid voteringen Friherre Raabs förslag i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 51.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15, i anledning af väckta motioner om särskild beskattning å sockertillverkningen af hvitbetor eller andra organiska ämnen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Betänkandet med uteslutande af dess 3:dje punkt.

Vid denna omröstnings utgång befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 51;
Nej — 41.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 28 och 30 sistlidne April bordlagda protokollsutdrag N:o 248, med återlemnande af frågan om revision af fattigvårdsförordningen m. m., för så vidt den rörde 11:te punkten, 2:dra mom., 15:de punkten, 3:dje mom. och 16:de punkten i Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 33.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att ofvanberörda delar af frågan, i afseende hvarå Kamrarne stadnat i olika beslut, skulle punktvis företagas till afgörande.

Ropades ja.

Till följd häraf förekom nu:

11:te punkten, 2:dra mom.

Grefve Wachtmeister, Hans: Den nu föredragna punkten, som afser att göra kommunalstämman till sista instansen i mål rörande fattigvårdsförhållanden, är alldeles lika med den af Utskottet ursprungligen föreslagna, men i denna Kammare med tre rösters pluralitet afslagna. Andra Kammaren har nu åter upptagit denna punkt. Då jag nu önskar, att Första Kammaren, med frånträdande af sitt förra beslut, ville förena sig om det beslut, Andra Kammaren fattat, så vill jag ej trötta Kammaren med att åter upprepa alla de skäl, som förut blifvit i saken anförda. Jag vill hufvudsakligast hålla mig vid en omständighet. De, som yrkade på besvärsmålets kvarstående, gjorde det hufvudsakligast af farhåga, att de fattiges rätt eljest ej skulle blifva tillräckligt bevakad, och att kommunen skulle kunna missbruka sin magt, om ej rättighet funnes att hos högre myndighet öfverklaga kommunalstämmans beslut. Jag betviflar dock på det högsta, att det sålunda åsyftade målet kan vinnas genom besvärsmålets bibehållande i det omfång kommunalförfattningarne medgifva. Det är nemligen uti kommunalförfattningarne föreskrifvet, att besvär öfver kommunalstämmas beslut icke få anföras i annat fall, än då beslutet kränker allmän eller enskild rätt, hvilat på oriktig grund, eller tillkommit i olaglig ordning. Besvär, som blefve anförda öfver en nekad eller för liten fattighjelp, skulle således, då ju de fattige icke vidare hafva någon rätt, i de flesta fall icke förämla till annat, än att den pröfvande myndigheten förklarade sig icke kunna å besvären fästa afseende. Ingen fördel skulle derföre vinnas genom besvärsmålets bibehållande, men deremot skulle derigenom förorsakas många olägenheter, emedan hos den fattigare befolkningen komme att bibehållas en oriktig åsigt om möjligheten att i besluten vinna rättelse. De svikna förhoppningarne skulle hos de fattige

väcka bitterhet och missnöje, synnerligast som de i allmänhet icke kunde uppfatta, på hvilken grund besvärsrätten hvilade. Deremot tror jag att, om man borttog detta stadgande om rättighet att anföra besvär, det skulle bidraga till att hos allmänheten häfva den olyckliga och olycksbringande föreställningen, att förmånen att erhålla fattigunderstöd är en rättighet; ty jag tror att det mindre goda förhållande, som i åtskilliga kommuner för det närvarande eger rum emellan dem, som utgifva fattigbidragen, och dem, som erhålla dem, till hufvudsakligaste del är förorsakad af det pockande, som på grund af den nuvarande lagstiftningen gör sig gällande. Vida bättre är det då, om fattigförsörjningen anses såsom ett kommunens frivilliga åtagande. Kommunen kommer då att djupare känna sitt ansvar och samvetsgrannare fullgöra sina skyldigheter. Fråga är här naturligtvis ej om annat än den frivilliga fattigvården, ty hvad den obligatoriska beträffar, så är rättigheten obestridd att i dertill hörande mål hos Konungens Befallningshafvande öfverklaga fattigvårdsstyrelsens beslut.

Såsom ytterligare skäl för mitt yrkande, att denna Kammare måtte biträda Andra Kammarens beslut, vill jag anföra ännu en omständighet, som jag ej vet huruvida Kammarens ledamöter gjort sig fullt reda för. Min egen uppmärksamhet har ej förr än helt nyss blifvit derpå fästad. Det följer nemligen af stadgandet i Riksdagsordningens 63 §, att i alla frågor, som behandlas af tillfälligt Utskott, fullkomlig enighet måste råda emellan bägge Kamrarne, såvida förslaget skall kunna föranleda till någon åtgärd. Det är ej nog med att Kamrarne äro ense i de flesta och viktigaste punkterna, ty om skiljaktighet förefinnes i någon enda punkt, så förfaller hela frågan. Om därför Första Kammaren icke skulle finna sig vid att bifalla Andra Kammarens beslut, och Andra Kammaren, då frågan der åter förekommer, äfven vidblifver sitt beslut, så har hela förslaget till ny fattigvårdslag för denna Riksdag förfallit.

Jag yrkar därför, att Första Kammaren ville biträda Andra Kammarens beslut i den nu föredragna punkten.

Herr Hasselrot: Jag är hufvudsakligen förekommen af den föregående talaren, och instämmer fullkomligt i hvad han anför. Jag tillåter mig därför blott att i minnet återföra den grund, hvarpå hela förslaget hvilar, nemligen skilnaden emellan den obligatoriska och den frivilliga fattigvården. Hvad den förstnämnda beträffar, kunna besvär i dithörande frågor i lagenlig ordning föras, men så bör icke vara förhållandet, hvad beträffar den frivilliga, som beror uteslutande på fattigvårdsstyrelsens pröfning. Den har karakteren af en kärlekshjelp, och då bör någon klagan eller någon högre myndighets pröfning ej kunna komma i fråga. I full öfverensstämmelse med denna uppfattning står äfven det nu föredragna momentet, sådant Andra Kammaren formulerat det. Att åter medgifva besvärsrätten i den form denna Kammare förra gången beslöt, torde medföra vissa vådor, ty då inträffar nödvändigtvis ett af de två. Antingen uppfattar myndigheterna författningen rätt och säga förthy i de aldra flesta fallen, att på understödstagarens klagan icke kan fästas något afse-

ende, och i sådant fall tjenar ju besvärserättens bibehållande endast att hos de fattige väcka förhoppningar, som blifva gäckade; — man öppnar en dörr för den fattige, men jagar genast ut honom igen. *Eller* också missuppfattas lagen af myndigheterna, som anse sig kunna ingå i pröfning af sjelfva det för handen varande behofvet; och då stå vi på samma punkt som nu. Klagorättens inskränkning är därför så grundad i hela detta förslags anda, att det i Andra Kammaren ej ens var votering om detta moment. För öfrigt kan man, såsom ofta är sagdt, vara fullt förvissad, att kommunerna mera beredvilligt skola uppfylla sina pligter i detta afseende, när de känna, att sista afgörandet ligger i deras egen hand.

Med åberopande för öfrigt af hvad Grefve Wachtmeister nyss påpekade, eller att hela förslaget skulle förfalla, om Kamrarne icke blöfve ense i denna punkt, yrkar jag således bifall till Andra Kammarrens beslut.

Herr Faxé: Om de första paragraferna i denna lag, sådana de blifvit af Kamrarne godkända, ej vore så tvetydiga, så skulle jag för min del ej vilja motsätta mig det beslut, som nu är i fråga. Men denna tvetydighet gör, att jag tror det vara alldeles nödvändigt att en pröfningsrätt finnes öfver kommunalstämmorna. Visserligen är det möjligt, att i åtskilliga kommuner man fullt behjertar de fattiges nöd, men att man ej gör det öfverallt, vågar jag påstå; och jag påstår tillika, att följderna af denna lag i åtskilliga kommuner blifver våld och despotism, samt att landet kommer att blifva öfversvämmadt af fattige. När man ej fäster något afseende vid 18 § i nu gällande fattigvårdsförordning, som ålägger kommunerna att godtgöra, hvad andra kommuner utgifvit för de förstnämndas fattige, så är det gifvet, att man ej vidare kommer att hafva det ringaste band på de ogina kommunerna. De skola låta sina fattige, med undantag måhända af vansinniga och barn, stryka omkring och tigga, och riskera därför icke annat än att på sin höjd få godtgöra deras hemförsling, som kostar en obetydlighet.

Det ligger, såsom jag nämnde, i första paragrafen af förslaget en stor tvetydighet. Der talas om föräldralösa barn; och hvad menas väl dermed? Menas sådana, som ej hafva några föräldrar, som endast hafva endera af föräldrarne i lifvet, eller som föräldrarne öfvergifvit. Det kan verkligen inträffa fall, att man ej vet, om fattigdom skall behandlas efter första eller andra momentet; och i så fall synes det mig vara nödigt att frågan pröfvas af en öfverordnad myndighet.

I den här åberopade norska fattigvårdslagen läser, efter hvad jag hört sägas, pröfningsrätten öfver kommunernas åtgöranden i dylika fall vara uppdragen åt stiftsdirektionen; och kan detta försiggå i Norge, så bör det med lika litet äfventyr kunna praktiseras äfven här.

Man har uttalat sin farhåga för att hela förslaget skulle falla, i händelse Första Kammaren ej biträdde Andra Kammarrens ifrågasvarande beslut, men detta är väl ej så alldeles gifvet, ty, om denna Kammare vidblifver sitt beslut, skall frågan återgå till Andra Kamraren; och önskar den en ny fattigvårdslag, så får den väl beqväma sig till att instämma i hvad Första Kamraren beslutat.

Jag anhåller af nu anförda skäl att Kamraren ville vidblifva

sitt förut fattade beslut och ej biträda Medkammarens beslut i denna del.

Herr von Gegerfelt: Jag får för min del instämma i den siste talarens yrkande, men på något olika skäl. Jag gör det nemligen ej med hänsyn till de fattiges rätt, ty då fattigvården enligt 1 § med högst få undantag är frivillig, så följer deraf, att de fattige i allmänhet, när de ej hafva någon rätt, ej kunna få ändring i de beslut, som rörande deras understödjande blifvit fattade, eftersom enligt kommunalfattningarne ändring kan ske endast när det öfverklagade beslutet kränker allmän eller enskild rätt, eller hvilat på oriktig grund, eller ej i laga ordning tillkommit. Men det är andra omständigheter, hvarföre jag tror det vara vådligt att afskåra en sådan klagan. Enligt Andra Kammarens beslut skulle klagan ej ens få föras af kommunens öfriga skattdragande medlemmar. Vi skola se till, hvarthän detta skulle komma att leda. Om inom en kommun är belågen en större egendom, hvars egare kommit i ett spändt förhållande till kommunalstämmans öfriga ledamöter, så kan kommunalstämman vägra understöd åt de fattiga som tillhöra hans egendom, utan att likväl befria honom från skyldigheten att deltaga i de gemensamma fattigvårdsutgifterna. På detta sätt tvingas egendomsegaren ej allenast att underhålla sina egna fattige, utan äfven att bidraga till underhållet af kommunens öfrige fattige. I ett annat moment har Utskotet ansett, att frågan om indelning af rotar i och för fattigvården kan afgöras genom $\frac{2}{3}$:delars pluralitet på två särskilda kommunalstämmor. I så fall skulle rotarne vara fria från skyldigheten att underhålla några andra än sina egna fattige. Om nu klagan öfver kommunalstämmans beslut ej vore medgifven, så skulle ju genom enkel pluralitet en del af kommunen kunna utkastas, hvilken blefve vägrad allt understöd för sina fattiga, hvarigenom den nödgades ensam försörja dessa, utan att dervid, såsom när ordentlig roteindelning eger rum, erhålla den förmånen, att blifva befriad från skyldigheten att deltaga i de öfrigas underhåll. Ett stadgande, som kan gifva anledning till sådant, vill jag för min del icke biträda.

Då det nu är gifvet, att Andra Kammaren bör vara lika intresserad som denna, att erhålla en ny fattigvårdslagstiftning, och det väl icke lärer kunna antagas, att den för ett afslag å ifrågavarande moment låter hela frågan falla, så finner jag mig hafva grundade skäl att anhålla, det Första Kammaren måtte vidblifva det beslut, som den en gång i frågan fattat.

Herr Lagerstråle: Då denna fråga förra gången förevar i Kammaren, var det först efter en mycket omfattande diskussion och mångsidig pröfning, som Kammaren afgjorde densamma efter votering, och redan på denna grund synes det mig olämpligt, att Första Kammaren nu afviker från sitt en gång efter omröstning fattade beslut. Men äfven andra skäl förefinnas, som ytterligare styrka den mening, som då blef den segrande.

Den föregående talaren har framhållit de olägenheter, som för kommunens egna medlemmar skulle uppstå, om klagan ej finge föras

öfver kommunalstämmas beslut i fattigvårdsfrågor, och äfven för den understödssökande kan det vara betänkligt att borttaga besvär-rätten, då lagen gifver anledning till tvekan, hvilka fall äro att hänföra till den obligatoriska eller frivilliga fattigvården. Det är ej heller så lätt att i ett kort lagstadgande så afgjort begränsa kategorierna, att ej åtskilliga fall komma att ligga utom de uppdragna gränserna, men då bör man också genom tillfälle till klagan söka afhjelpa olägenheterna af dylika tvetydigheter.

Med afseende å den här yttrade farhågan, att hela frågan skulle falla, derest Första Kammaren vidblefve sitt beslut, får jag fästa uppmärksamheten derpå, att Första Kammaren ej beslutat annat än att de principer, som i kommunallagstiftningen rörande klagans rörande äro gällande, äfven i förevarande fall skulle vinna tillämpning. Andra Kammarens beslut deremot innefattar ett undantag ifrån den gällande lagstiftningen. Det är väl då mera skäl uti, att Andra Kammaren frångår sitt beslut, i händelse meningarne fortfarande inom bägge Kamrarna äro delade. Skulle man åter tänka sig, att Andra Kammaren fästade så stor vikt vid detta speciela stadgande, att Kammaren, heldre än att frånträda sitt beslut låte saken bero, så hade visserligen frågan om den nya fattigvårdslagstiftningen för denna gång fallit. Jag må dock bekänna att man i sådant fall är berättigad att antaga, att Andra Kammaren icke finner den nu gällande fattigvårdslagstiftningen medföra så stora olägenheter, eller vara så ofullkomlig som man påstått.

På nu anförda skäl anhåller jag, att Kammaren måtte vidblifva sitt förut fattade beslut, hvilket derefter blir delgifvet Andra Kam-maren, som jag förmodar då äfven kommer att biträda detsamma.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med de tre föregående talarne får jag instämma i anhållan, att Kammaren måtte vidblifva sitt efter votering fattade beslut rörande lydelsen af detta moment. Jag kan ej antaga, att deraf skall blifva en följd, att hela frågan förfaller, ty den skall i så fall återgå till Andra Kammaren, som torde vara lika skyldig att jemka med sig i afseende å sitt beslut, som vi med afseende å vårt. För min del har jag ett ytterligare skäl för denna anhållan. Vi hafva en lag, som stadgar ansvar för misshandel af kreatur. Denna lags tillämpning är det hvar och en medgifvet att påkalla, och man eger att fullfölja missnöje öfver besluten ända till högsta instansen. Beslut om misshandling af människor skulle deremot icke få öfverklagas. Det skulle då finnas en klass af människor, som ej blott vore dömda att lida nöd, utan äfven skulle sakna rätten att göra sin nöd känd för att påkalla andras hjälp. Jag har stridt mot åtskilliga andra stadganden i detta förslag, hvaraf Herrarne funnit att jag ej är någon beundrare af detsamma; derom är dock nu ej fråga. Men exempel förekomma, som verkligen göra att man med fog kan tvifla på de menckliga känslorna. Jag erfor det sednast för ett par dagar sedan, då jag fann en person, som gick på ett träben och hvars andra ben var sönderslaget af bensår, och hvilken person af läkare blifvit förklarad oförmögen att försörja sig, men dock af sin församling blifvit nekad fattigunderstöd.

Grefve Ehrens wård: Om det beslut, Första Kammaren i denna fråga fattat, hade blifvit fattadt med en så kallad impositant majoritet, så skulle jag hafva funnit det betänkligt att nu ifrågasätta en förändring, derföre att Medkammaren varit af en annan åsigt. Men då detta beslut fattades med en pluralitet af endast 3 röster, och det således ganska lätt kunnat hända, att majoriteten blifvit minoritet, så tror jag, att det skäl, som blifvit anfördt emot att Kammaren vid sådant förhållande skulle förändra sitt beslut, icke väger så synnerligen mycket, åtminstone ej så mycket, att det ej kunde vara skäl att underkasta frågan en ny pröfning.

I sammanhang härmed ber jag att i anledning af en föregående talares yttrande, att Första Kammaren ej skulle kunna förändra ett beslut, som genom votering tillkommit, få erinra, att, om Andra Kammaren vore af samma åsigt, nemligen att ett sålunda fattadt beslut ej skulle kunna ändras, så skulle följden blifva, att ingenting kunde åtgöras i denna fråga, som i så hög grad upptagit icke blott Riksdagens, utan hela landets uppmärksamhet. Det är derföre, som jag tror, att vi nu böra begagna tillfället att förändra vårt beslut, icke för att denna Kammares Utskott, eller minoriteten förra gången, skulle få fram sin mening, utan på det att vi må komma till något slut i frågan och få till Kongl. Maj:t inkomma med den underdåniga hemställan, som skulle föranleda en förändring af den öfverklagade fattigvårdsförordningen. Om denna punkt vore en lagparagraf, som borde af Kongl. Maj:t antingen oförändrad antagas eller afslås, så skulle jag ock mindre ifrigt förorda en förändring i den syftning, som Andra Kammaren och Utskottet tillstyrkt. Men det är här ej fråga om några lagparagrafer, utan endast om grunderna för en ny fattigårdslagstiftning, som Riksdagen vill underställa Kongl. Maj:ts pröfning, på det att Kongl. Maj:t, med tillämpning deraf, må låta utarbete en ny fattigvårdslag, hvilken, i fall Kongl. Maj:t finner sådant lämpligt och nödigt, skulle ånyo framläggas för Riksdagen, eller ock att Kongl. Maj:t, om han finner sig dertill berättigad, genast må utfärda en sådan författning. Då således frågan om redaktionen af denna punkt ej är af stor betydelse, men det deremot är af mycket stor betydelse, att landet må se, att vi kommit till något resultat — hvilket ej kan vinnas, om Första Kammaren ensidigt vidblifver sin åsigt och Andra Kammaren lika ensidigt vidblifver sin — så får jag hemställa, att Kammaren ville, med frånträdande af sitt förra beslut, ansluta sig till Andra Kammarens.

Det har här blifvit sagt, att detta skulle vara så mycket mera betänkligt, som en viss otydlighet skulle finnas uti de första punkterna i Utskottets, af Kammaren biträdda förslag i afseende å den obligatoriska och den fakultativa fattigvården. Med anledning af denna anmärkning ber jag att få erinra om hvad jag nyss sade, nemligen att här icke är fråga om några lagparagrafer, utan endast om ett förslag, som skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning; och om Kongl. Maj:t finner, att några otydligheter vidlåda dessa punkter, så är det lätt för Kongl. Maj:t att vid utfärdandet af den blifvande författningen undanrödja dessa otydligheter; och då en utväg således finnes att, utan att hela saken skall förfalla, få dessa

otydligheter borttagna, så kan jag ej finna annat än att detta skäl ej kan ega någon betydelse.

Här har vidare blifvit sagdt, att det vore nödvändigt att bibehålla denna rättighet att få öfverklaga ett fattigvårdssambälles beslut, derföre att på många ställen det ej skulle vara barmhertighet utan omensklighet, som i fråga om fattigvården gjort sig gällande. Det är redan taladt så mycket om detta, att det kan vara nog; och jag tror, att hvad som från ena eller andra sidan säges ej inverkar på Kammarens uppfattning af denna fråga. Denna beror nemligen på huru mycket hvar och en lefvat med folket; kanske icke så mycket med folket i städerna, der en mängd förhållanden äro anorlunda, utan på egentliga landet. Men om man säger, att det är nödvändigt att medgifva denna rättighet att öfverklaga fattigvårdssambälles beslut, derföre att de ofta skulle vittna om bristande människokärlek, så tror jag, att just derigenom, att denna rätt funnits, beslut blifvit fattade, som vittna om en väl stor filantropi och som i hela landet väckt mycket ogillande; just derföre att fattigvårdssambälles beslut blifvit ålagda att utgifva understöd åt personer, som de dertill ej ansett berättigade och i en form, som de ej ansett lämplig, samt icke allenast understöd för kort tid eller för framtiden, utan till och med retroaktivt, så att den ifrågavarande personen derigenom fått sig ett litet kapital. Det är på grund af hvad jag nu haft äran anföra, som jag begär, att Herrarne ville, med frånträdande af sitt förra beslut, biträda hvad Andra Kammaren beslutat.

Grefve Mörner, Oscar: Den siste ärade talaren erinrade derom, att här endast vore fråga att bestämma grunderna för en blifvande författning, men ej om något definitivt beslut. Detta må vara; men då man kommer till Kongl. Maj:t och uttalar vissa principer, så bör man väl ock tillse, att dessa äro rigtiga och i sådan form, att de hafva sammanhang sinsemellan samt ej leda till ett mål, som man ej önskar och Kongl. Maj:t ingalunda lärer vilja befordra.

Jag har förut yttrat mig emot denna lag, och jag får erkänna, att jag vidhåller min åsigt i detta hänseende, och särskildt har jag velat bestrida det stadgande, som denna Kammares Tillfälliga Utskott föreslagit och som nu äfven af Andra Kammaren, i enlighet med dess Tillfälliga Utskotts hemställan, blifvit godkänt, nemligen att klagan ej skulle få föras öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit vägradt, så framt ej visas kunde att beslutet ej i laga ordning tillkommit. Här har mycket blifvit taladt om denna saken, och jag vill ej upprepa det för att ej trötta Kam-maren.

En annan omständighet, ber jag dock att få fästa uppmärksamheten på. Uti artikeln om bettlande förekommer nemligen i 1:sta punkten att bettlande ej får ega rum, hvarföre det åligger hvarje fattigvårdssambälle att ordna sin fattigvård så, att bettlande före-kommes. Men detta är något, som beror på fattigvårdssambälles att göra eller icke göra, allt som de vilja, ty om de icke antaga något reglemente så går det an. Här förekommer vidare taladt om en person, som skulle kallas tillsyningsman, och hvilken skulle hafva

till åliggande att införpassa bettlarne till Konungens Befallningshafvande, som skulle ega att, när skäl dertill vore, döma den, som sålunda utom den socken eller stad, der han eger hemortsrätt, kringstrukit och bettlat, till arbete under kortare eller längre i författningarne begränsad tid. Hvad vill detta nu säga, om icke att Konungens Befallningshafvande måste sätta sig ned och undersöka den ifrågavarande personens förhållande, och slutet blifver kanske, att Konungens Befallningshafvande säger: den karlen har ej åtnjutit något understöd; vi kunna ej ädöma honom ansvar för bettlande, utan släppa honom lös. Och följderna af en lag, som är byggd på sådana grunder, kan enligt min tanke icke blifva annat, än att tiggeriet skulle röna ytterligare framgång och så att säga legaliseras; och jag kan ej föreställa mig, att meningen är att skriva en fattigvårdslag i sådant syfte. Herrarne må förfara huru som helst med denna fråga; jag är dertill oskyldig, jag har redan nedlagt min protest emot denna lag och samma protest nedlägger jag äfven nu. Men jag måste särskildt i detta fall yrka afslag å den föredragna punkten och att Första Kammaren måtte vidblifva sitt förut fattade beslut.

Om majoriteten var ringa, så var det illa. Jag skulle önskat att den varit större, men det var dock en majoritet, och jag inser ej, hvarföre den icke skulle få gälla; en majoritet kan ofta bestå af blott en enda röst, men den är ändå lika giltig, och jag tror, att den bör vara det i detta fall likasom i andra.

Herr Hasselrot: En högt ärad talare på andra sidan framhöll nödvändigheten att bibehålla besvärsrätten, derföre att 1:sta punkten stadgade, att vansinnig och föräldralöst barn hade rätt till understöd, och det vore nödigt att få utrönt, om en person verkligen tillhörde någon af dessa kategorier. Det är för mig uppenbart, att hvar och en, som gör anspråk på understöd på grund af 1:sta punkten, har rättighet att få sitt anspråk pröfvadt i laglig väg. Om således någon säger, att här är ett föräldralöst barn, som behöfver understöd, så skola myndigheterna pröfva, om så verkligen är förhållandet. Men att vilja bibehålla en klagorätt, der alla medgifva att den ej skulle lända till något resultat, det förekommer mig besynnerligt, och jag kan ej se att man dermed vinner något annat än att riva sönder hela förslaget.

En talare har sagt, att denna klagorätt borde finnas, på det kommunens medlemmar, om de ansågo sin rätt genom något beslut för nära träd, skulle ega rättighet att klaga. Men detta vore detsamma, som att lemna dörren öppen äfven för understödstagare, hvilka lätteligen skulle kunna förmå någon medlem i kommunen att föra deras talan.

En annan talare har sagt, att Andra Kammaren, om den ville en förändrad fattigvårdslagstiftning, nog skulle öfvergå på Första Kammarens sida. Jag har verkligen i denna fråga mycket talat vid Andra Kammarens ledamöter vid ett sammanträde som dessa hade, för att höra om de skulle vara sinnade att gifva vika; men jag har erfart, att Andra Kammarens ledamöter äro så deciderade, att de heldre

dre låta frågan falla, än ändra sitt beslut i denna punkt. Ty om denna punkt strykes, anse de fattige sig komma att stå under myndigheternas ok lika väl som nu; det är hela hemligheten. Här har visserligen blifvit sagdt, att myndigheternas rättighet vore inskränkt genom 2:dra momentet, som angaf beskaffenheten af den icke-obligatoriska fattigvården. Ja, om den klagande icke har rätt, så är det uppenbart, att hans klagan ej kan lända till något resultat. Men hvartill tjénar det då att komma med en klagan, hvarpå ingenting kan vinnas; det ligger ett öppet hån i något sådant.

Då frågan första gången i denna Kammare förevar, uttalade jag min åsigt att det vore omöjligt att genom dessa Tillfälliga Utskott, dem man snart sagdt skulle kunna benämna slopningsmaskiner, komma till något resultat. Nu äro vi dock ganska nära att vinna ett lyckligt resultat, om vi blott icke i en enda punkt vilja envist vidhålla vårt förra beslut. Jag anser det derföre vara angeläget att vi förena oss och för den goda sakens skull gifva vika för Andra Kammarens beslut. Ty jag kan ej inse, hvartill det skall tjena att skicka frågan fram och tillbaka, om ej för att få allt att gå om intet. Jag får derföre upprepa mitt yrkande och anhålla om bifall till Andra Kammarens beslut.

Herr Beckman: Man har velat framställa såsom af mindre vikt, huruvida den ifrågavarande punkten af Andra Kammarens beslut skulle af Första Kammaren godkännas eller ej. Jag tror dock, att de som yttrat detta motsäga sig sjelfva, ty det visar sig lätt, att denna punkt är af stor vikt, icke allenast derföre att en dissensus mellan bägge Kamrarna eljest uppstår, utan äfven derföre att de, hvilka försvarat punkten, hafva ansett den gifva hela detta förslag den betydelse man åsyftat och utgöra sjelfva karakteren och klämman deri.

För min del får jag säga, att jag ur en helt annan synpunkt betraktar denna fråga såsom ytterst vigtig, och jag vågar nästan tro, att de, hvilka ej anse den i och för sig vigtig, ej fullt genomskådat hvad en sådan bestämmelse som denna innebär. Låtom oss nemligen erinra oss, att hvarje medborgare, hvilkens rätt blifvit eller kan blifva genom kommunalstämmas beslut för nära trädd, har sig tillerkänd rättigheten att öfverklaga ett sådant beslut. Är det då en ringa sak och ej i högsta måtto betydande, att i vissa fall beröfva en Svensk medborgare denna rättighet, nemligen att, då hans rätt blifvit för nära trädd, få klaga öfver det beslut, hvarigenom detta skett. Man skall måhända svara mig, att den fattige icke har någon rätt att bevaka; och är det bestämdt, att han ej har någon rätt, så behöfves ej detta stadgande. Men detta resonnement är ej riktigt, ty stadgandet innebär ej, att den, hvars enskilda rätt ej vore för nära trädd, ej skulle få klaga, utan det innebär, att den fattige, om han också ansåge sin enskilda rätt för nära trädd, ej skulle få klaga. Det är derföre, som jag ifrån begynnelsen motsatt mig denna bestämmelse, som jag finner vara i strid med de djupaste och väsendtligaste grundsatserna uti den Svenska lagstiftningen.

Jag ber derjemte att få erinra, att praktiskt gestaltar sig denna sak så, att det vore emot andan i denna författning, att utgå från det antagandet, att den fattige ej i något fall skulle hafva rätt att klaga. Det är nemligen ej förhållandet, att detta moment är så sammankedjadt med det föregående, att det derigenom förlorar hela den betydelse, som ligger uti dess ordalag. Detta moment är visserligen sammankedjadt med klagan öfver 2:dra punkten, men uttrycken äro så allmänna, att det äfven för en vansinnigs målsman afskär rättigheten att klaga, derest kommunalstämman på oskäligen grunder nekat att fästa afseende vid hans begäran om understöd. Ätminstone är det så stäldt genom det generela i uttrycket att ett sådant missförstånd kan framkomma. Jag lägger för öfrigt mindre vikt vid praktiken än vid det upprörande i sjelfva grundsatsen. Jag säger ej, att alla fattiga skola hafva rättighet till understöd, långt derifrån. Jag skulle vilja gå längre än Utskottet. Jag skulle möjligen vilja instämma med en eller annan, som yrkat, att äfven några andra kategorier, som gäfvé rätt till understöd, måtte intagas i första punkten. Men det må nu vara. Rätten är här bestämd, och då det är bestämdt, att endast vissa hafva rättighet till understöd, så kunna ju de, som ej hafva rättighet till understöd, ej vinna något genom att klaga. Deruti består, såsom en talare här i närheten på ett tillfredsställande sätt har utvecklat, företrädet hos denna förordning framför den nu gällande. Hvad som man i denna sednare egentligen anser mindre lämpligt och vill hafva ändradt äro bestämmelserna, om hvem som har rättighet, och hvem som icke har rättighet till understöd: det vill säga, hvilka som endast genom välvilliga kärleksverk från kommunens sida kunna erhålla understöd, och hvilka som skola hafva rättighet dertill. Är detta bestämdt, så är det ej någon fara, att låta klagorätten qvarstå. Är det åter så att det är ovisst, att ej äfven andra kunna hafva rätt, uppstår den orimligheten, att man gör undantag för vissa, hvilkas rätt kan för nära trädas och säger: den må vara för nära träd, så få de dock ej klaga. Ur denna synpunkt är det som jag fortfarande på det varmaste förordar, att Första Kammaren måtte vidblifva sitt förut fattade beslut och afslå Andra Kammarens.

Herr von Koch: Jag kan förstå att de, som icke vilja förslaget, sätta sig emot Andra Kammarens beslut, hvilket öfverensstämmer med hvad Första Kammarens Tillfälliga Utskott från början tillstyrkt. Men jag kan knappast förstå, att de, som vilja förslaget, verkligen motsätta sig denna punkt; ty för mig synes det ej vara följdrigtigt att, om man vill proklamera frihet, underkasta just denna fråga, som angår frivilligheten, myndigheternas tvång.

Såsom skäl hvarför klagan skulle få föras, har man egentligen anført, dels att författningen vore otydlig i afseende på den obligatoriska och icke obligatoriska fattigvården. Men är detta något, som icke är tydligt skrifvet, så kan det naturligtvis rättas. Och är detta en gång tydligt bestämdt, såsom jag finner det vara i detta förslag, så är det för mig alldeles klart, att, så fort fråga är om vägradt understöd åt den som har obligatorisk rätt dertill, så eger rätt till klagan rum, men eljest icke.

En annan ledamot har velat bibehålla besvärsrätten, på det att en minoritet inom kommunen, som ansåge sin rätt kränkt genom ett kommunalstämmobeslut, skulle hafva rättighet att klaga deröfver. Jag vet icke att det någonsin är tillåtet för en minoritet af en dömande myndighet att klaga öfver majoritetens beslut; och här gör man kommunalstämman till en dömande myndighet. Är deras rätt för nära träd, så blir det en särskild sak hvaröfver må klagas. Men ej kan jag finna, att man bör tillåta hvem som helst att klaga. Det enda följdriktiga för dem som äro med om 2:dra punkten — ej för dem som vilja rifva upp dem, ty de äro i sin goda rätt — men för dem som sätta värde på 2:dra punkten, är att biträda Andra Kammarens beslut, hvilket jag anhåller att Kammaren, med frånträdande af sitt med en ringa majoritet fattade beslut, måtte göra.

Herr Lagerstråle: En ledamot har sagt, att den egentliga olägenheten af det nuvarande förhållandet vore, att kommunerna låge under myndigheternas ok. Jag tror ej att det så mycket varit detta ok, som icke fastmera de bestämmelser, hvilka återfinnas i den nuvarande fattigvårdslagstiftningen, som gjort en förändring i det nuvarande tillståndet önskligt; ithy att den nuvarande författningen framkallat obilliga anspråk hos dem, som ansett sig berättigade till understöd. Myndigheternas befogenhet har naturligtvis varit större under de nu gällande bestämmelserna om den, som bort erhålla fattigunderstöd, än då rätten till sådant understöd inskränktes till några få fall. Det är denna omständighet, som synes mig utgöra en väsendtlig olikhet emellan det föreslagna och det redan bestående. När i allt fall besvärsrätten ej kunnat i hela dess vidd borttagas, utan det förutsattes, att besvärsrätt fortfarande skall finnas när beslutet ej tillkommit i laga ordning, frågar jag, huru man kan tro att icke en hvar fattig, som får afslag på sin begäran om understöd, skall söka att på denna grund få rättelse deruti och söka visa att beslutet ej i laga ordning tillkommit. Låt vara att så ej är förhållandet; men hans uppfattning är dock sådan, att, när han ej fått hvad han begärt, så har beslutet ej tillkommit i laga ordning. Det är en erfarenhet som öfverallt besannats, att, om den missnöjde också har blott en grund att klaga på, så begagnar han tillfället att framställa alla möjliga skäl för sin klagan. Jag tror således, att Konungens Befallningshafvande skall komma att erhålla i det närmaste lika många fattigvårdsmål att pröfva som nu; men jag medgifver att de kanske skola blifva lättare att expediera. Men sjelfva den grundsatsen att, då lagstiftaren i alla andra fall ansett att kommunalstämmas beslut bör under vissa förhållanden få öfverklagas och utgöra föremål för pröfning, ett undantagsstadgande derifrån skulle införas i en författning, som kommer att gälla för den del af befolkningen, som ej har någon talan vid dessa lagars stiftande, det synes mig hvarken ädelt eller klokt.

Herr Tornerhjelm: Jag beklagar, att jag icke från början fått åhöra denna diskussion, som helt säkert varit mycket upplyftande; men jag är öfvertygad, att allt hvad som blifvit sagdt emot det före-

liggande förslaget ej kunnat rubba min öfvertygelse, hvilken är grundad på den erfarenhet, jag vunnit under ett långvarigt vistande på landsbygden.

Frågan om förändring i vår fattigvårdslagstiftning är en bland de viktigaste frågor, som förekommit under denna riksdag, och den har blifvit följd med synnerlig uppmärksamhet, icke blott inom representationen, utan inom hela landet. Den del af frågan, som nu föreligger till afgörande, utgör sjelfva hufvudmomentet i hela förslaget. Man har såsom skäl för afslag å denna punkt, sådan den blifvit af Andra Kammaren formulerad, åberopat att Första Kammaren borde vidblifva sitt en gång fattade beslut. Men, mine Herrar, vi böra taga i betraktande, att, då Kammaren förra gången fattade sitt beslut rörande denna punkt, hvilken Första Kammarens Utskott föreslagit till enahanda lydelse, som Andra Kammaren för sin del beslutat, ledamöternas antal, i anseende till den långt framskridna tiden — klockan var nära 11 då vi voterade rörande denna punkt — var mycket fåtaligt och att beslutet fattades med en ganska ringa majoritet. Vi böra icke heller förglömma, att detta förslag tydligt och klart bestämmer hvilka, som äro *lagligen berättigade* till understöd; och det kan väl då icke vara i sin ordning att medgifva dem, som äro icke lagligen berättigade härtill att i annat fall klaga öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit dem vägradt, än då beslutet ej i laga ordning tillkommit. En vidsträckt klagorätt i detta fall skulle endast gifva anledning dertill, att *hvar och en*, som ej funne sig belåten med kommunalstämmas beslut, skulle klaga deröfver; den skulle gifva en oriktig uppfattning af lagens anda och betydelse, samt framkalla brist på företagsamhet, håglöshet för arbete samt liknöjdhet att göra besparingar för sitt uppehälle på ålderdomen.

Slutligen tror jag det vara af vikt, att denna Kammare förklarar sig med hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat, äfven dertföre, att i annat fall hela denna viktiga fråga förfaller; och då skulle vi ej heller kunna berömma oss af något enda stort resultat af våra arbeten under denna riksdag. Men om vi kunna komma öfverens om en förändrad fattigvårdslagstiftning, så hafva vi gjort ganska mycket.

Jag får dertföre för min del yrka bifall till hvad Andra Kammarer rörande denna punkt beslutat.

Herr von Gegerfelt: Då jag från början motsatt mig den princip, hvarpå ifrågavarande förslag är grundadt, anser jag mig, med anledning af en föregående talares yttrande, böra förklara, att min invändning emot denna punkt ingalunda afser att sönderrifva hela förslaget. Det yrkande, jag framställt, grundar sig på de vådliga följdena, jag anser den föreslagna inskränkingen i besvärsrätten medföra, men framför allt derpå, att denna inskränking strider emot den konsekvens, som bör finnas i hvarje lagstiftning. Må man bestämma den enes eller andres rätt huru som helst, men må man ej förneka den, som förmenar sig vara i sin rätt kränkt, att få sin sak pröfvad af någon annan än motparten.

En talare har frågat, om någonsin minoriteten i en domstol hade rätt att klaga öfver majoritetens beslut. Härpå svarar jag, att kommunalstämma ej är en dömande myndighet; den är i detta fall den ena parten, som svarar på en af den andra parten gjord framställning. Uti intet annat fall är i lag förbjudet, att, om man förmenar sig ega en rätt, man ock får söka göra densamma hos vederbörande myndigheter gällande.

Det är på dessa skäl, som jag anser, att Kammaren bör vidblifva sitt en gång fattade beslut. Enligt fullgiltiga, hitintills följda grunder för sammanjemkning är det Andra Kammarens beslut, hvilket bör vika, enär detta gått längre i förändring af gällande bestämmelser än den Förstas. Jag fruktar ej att en sådan sammanjemkning icke skall kunna ske; och om än ej detta skulle blifva fallet, så behöfva dock frukterna af dessa öfverläggningar ej gå förlorade, ty Kongl. Maj:t kan på annan väg än genom en skrifvelse få reda på de åsikter, som inom Riksdagen gjort sig gällande, och är oförhindrad att i fall, sådana som det förevarande, utfärda de förfatningar, han kan finna vara erforderliga.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefveu och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren, med frånträdande af sitt förra beslut, skulle antaga det beslut, som Andra Kammaren i förevarande hänseende fattat, och dels att det förra beslutet skulle vidhållas och Andra Kammarens beslut afslås; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på förstberörda yrkande och, då dervid svarades talrika och starka ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som vill, att Kammaren, med frånträdande af sitt förut fattade beslut, skall antaga Andra Kammarens beslut rörande 11:te punkten, 2:dra mom. i dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 33, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, vidblifver Kammaren sitt förra beslut och afslår hvad Andra Kammaren i förevarande hänseende beslutat.

Omröstningen försiggick, och vid dess slut hade rösterna utfallit sålunda:

Ja — 47;
Nej — 26.

15:de punkten, 3:dje mom.

Herr von Gegerfelt: Jag får vördsamt anhålla, att Kamma-

ren måtte vidblifva sitt förra beslut i denna punkt, och detta af det skäl, att kommunens skyldighet att utgifva ersättning för hemförsöring af fattige, måste vara beroende deraf, huruvida den kommun, dit de förslas, har förpligtelse att underhålla dem. När nu detta författningsförslag gör underhållsskyldigheten, utom såvidt den rör föräldralösa barn och vansinnige, beroende af kommunens egen fria vilja, så följer deraf ovilkorligen, att*inga andra än föräldralösa barn och vansinniga kunna på kommunens bekostnad hemskickas. Om kommunen förklarar sig ej vilja gifva underhåll åt några andra, så är kommunen i sin goda rätt, och det måste anses för en obehörig åtgärd att på kommunens bekostnad hemförsla andra bettlande än dem, kommunen har skyldighet att underhålla.

Jag yrkar således, att Kammaren, med afslag å hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat, måtte vidblifva sitt eget beslut.

Herr Hasselrot: Jag ber att, i anledning af den föregående talarens yrkande, att Första Kammaren skulle vidblifva sitt förra beslut i denna punkt, få nämna, att denna Kammares Utskott aldrig gjort något förslag i afseende på bettlande barn, och att Kammaren ej heller fattat något beslut i sådant hänseende. Således är Kammaren i denna fråga ej bunden af något förut fattadt beslut.

Jag må bekänna, att inom Utskottet väckte denna fråga, som der diskuterades, mycken tvekan. Å ena sidan ansåg man, att ett sådant stadgande skulle göra, att hvarje kommun så ordnade sin fattigvård, att bettlande förekom, men å andra sidan fann man, att det icke kunde vara rätt, då kommunen, enligt förslaget, ej hade obligatorisk skyldighet att underhålla andra personer än vansinniga, och föräldralösa barn, att stadga, det kommunen skulle betala förslingskostnaden för bettlande barn, som den icke voro pligtig att försörja.

Då emellertid Andra Kammaren, i enlighet med dess Utskotts tillstyrkande, ansett lämpligt att införa ett stadgande derom, att förslingskostnaden för kringstrykande, bettlande barn skulle gäldas af det fattigvårdssamhälle, dessa barn tillhörde, så tror jag, att Första Kammaren handlar rätt och klokt, att, då förslaget i öfrigt bifalles, äfven lemna sitt bifall här till.

Skulle Kongl. Maj:t finna, att detta stadgande icke bör i en blifvande förordning inflyta, så kommer det ju icke längre, och det kan således aldrig skada, om Kammaren godkänner det, men deremot skulle ett afslag å detsamma kunna göra, att hela förslaget förföll.

Jag anhåller därför på det varmaste, att Första Kammaren måtte bifalla hvad Andra Kammaren i denna punkt för sin del beslutat.

Herr von Gegerfelt: Till följd af hvad den siste talaren anmärkt, får jag anhålla, att denna punkt måtte afslås. Jag har ej något egentligt emot denna punkt i och för sig sjelf, utan endast med afseende på det sammanhang, hvori den står till följande punkt, hvori föreskrifves, att hemsändandet af bettlande barn skall ske på fattigvårdssamhällets bekostnad. Det är detta, som jag ej kan godkänna, emedan det strider emot principen af frivillig fattigvård. Kom-

munens skyldighet att betala hemforslingen af kringstrykande, bettlande barn, måste vara beroende af kommunens skyldighet att underhålla dem. Dessa bägge saker hänga så tillsammans med hvarandra, att jag ej skulle vilja, att Riksdagen inginge till Kongl. Maj:t med en framställning sådan som denna, hvilken icke står tillsammans med förslaget i öfrigt. Det är godt och väl, att Kongl. Maj:t har en högre rätt qvar att ändra ett förslag, men det utesluter dock icke skyldigheten för Riksdagen att se till, att den ena punkten i ett förslag ej står i strid med en annan.

Jag yrkar således afslag å denna punkt.

Herr Faxé: Ehuru jag fullkomligt instämmer med Herr von Gegerfelt deri, att stadgandena i detta och nästa moment alldeles ej äro öfverensstämmande med förslaget i öfrigt, så föranlåtes jag likvisst att yrka bifall på bägge dessa moment, emedan, om Kongl. Maj:t skulle utfärda en förordning i öfverensstämmelse med detta förslag, så blefve stadgandena i dessa moment den enda hållhake på tredskande kommuner och det enda sätt att förmå dem draga försorg om fattiga barn. Det är derföre jag anhåller, att Första Kammaren måtte bifalla hvad Andra Kammaren i dessa moment beslutat.

Herr von Möller: Jag för min del anser stadgandet i detta moment vara ganska lyckligt, ty det är det enda sätt, hvarigenom kommunerna kunna förmås att ordna fattigvården så, att bettlande i någon mån förekommes. Jag hade samma åsigt, då Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Betänkande föredrogs, och jag uttalade då mina skäl dertill. Jag anhåller nu att få påpeka ytterligare en omständighet.

Enligt skolstadgan hafva skolstyrelserna rättighet att hålla församlingens barn till skolgång. Denna rättighet kommer ej att inskränkas genom det fattigvårdsreglemente, vi kunna få; men om detta moment utströkes, så skulle fattiga barn, om hvilka deras egen kommun ej vill draga försorg, nödgas att stryka omkring i främmande kommuner för att der genom bettlande söka sig uppehålla, och till följd deraf ej kunna hållas till skolgång. Sålunda skulle tiggeriet i sin utsträckning blifva privilegieradt; ty ehuru 14:de momentet föreskrifver, "att hvarje fattigvårdssamhälle bör ordna sin fattigvård sålunda, att bettlande må förekommas", är dock denna föreskrift utan betydelse, så snart ingen påföljd finnes för underlåtenheten att ställa sig föreskriften till efterrättelse. Genom ett stadgande sådant som det ifrågavarande skola församlingarne åtminstone kunna förmås att icke låta fattiga barn svälta, så att de behöfva springa omkring i främmande socknar för att få bröd.

Jag anser således stadgandet i denna punkt ganska lyckligt, likasom det i 16:de punkten, som bestämmer det enda ansvar ett fattigvårdssamhälle kan få, om det icke drager försorg om fattiga barn, nemligen att det måste betala forslingskostnaden för de barn, som strukit omkring i främmande socknar och bettlat.

Jag yrkar derföre bifall till hvad Andra Kammaren beslutadt i såväl 15:de punkten, som den 16:de.

Herr Tornerhjelm: Jag begärde ordet för att söka vederlägga en del juridiska paradoxer, som blifvit här framställda, men jag vill icke upptaga Kammarens tid dermed, synnerligast som jag är fullkomligt öfvertygad derom, att denna Kammarens majoritet ej vill, genom ett afslag å ifrågavarande punkt, förstöra hela detta viktiga förslag. Jag inskränker mig därför till att yrka bifall å hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag vill ej så mycket fästa mig vid *denna* punkt; det betänkligaste förekommer i nästa. Att bettlande barn kunna hemskickas, deremot kan jag ej inse, att man kan hafva något att invända. Man har visserligen anmärkt, att en föreskrift sådan som denna stode i strid med förslaget i öfrigt, enär hemortsrätten ej medför rättighet till understöd; men då vi i 14 § föreslagit ett stadgande, att fattigvårdssamhälle skall ordna sin fattigvård sålunda, att bettlande må förekommas, så ligger deri en slags skyldighet, som motiverar ett sådant hemsändande, som det i denna punkt föreslagna.

Man kunde likväl hafva ganska mycket att anmärka i afseende på såväl denna punkt som den nästa, men då man, såsom föregående talare framhållit, skulle, genom afslag å dessa stadganden, kunna riskera hela förslaget, anser jag att, om man vill dess framgång, man bör förena sig med Andra Kammaren i hvad den uti dessa punkter beslutat, äfven om man icke kan fullkomligt instämma i dessa stadgandens ändamålsenlighet. Jag tror dessutom, att den, som kommer att skriva den blifvande författningen, nog skall fästa uppmärksamhet vid hvad här under diskussionen blifvit yttradt, och hvar och en, som ej godkänner dessa punkter, kan under denna inlägga sin reservation deremot.

Jag yrkar därför, att Kammaren måtte bifalla denna punkt, helst de egentliga anmärkningarne torde kunna rättas icke så mycket emot denna, som fastheldre emot nästa punkt.

Herr Odelberg: Äfven jag förenar mig med dem, som yrka bifall till hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat; men då jag gör detta, sker det endast därför, att jag önskar det icke hela förslaget må förfalla; ty detta tillägg till hvad denna Kammare beslutat står visserligen i disharmoni med hela förslagets riktning i öfrigt. Det är författningens anda, att icke några processer mellan kommunerna skola komma i fråga, men detta stadgande kan likväl gifva anledning dertill. Jag hoppas emellertid, att den olikhet i åsichter beträffande lämpligheten af detta stadgande, som eger rum inom bägge Kamrarna, blir bekant för landets Regering, och kommer att beaktas vid utfärdandet af blifvande förordning i ämnet.

Af det skäl jag först anförde, yrkar jag emellertid bifall till hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagandet af Andra Kammarens beslut i förevarande hänseende och dels afslag

derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på beslutets antagande och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

16:de punkten.

Grefve Wachtmeister, Hans: Med åberopande af de motiver, jag nyss anförde, vill jag inskränka mig till att yrka, det denna Kammare måtte låta bero vid hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat.

Herr Beckman: Ehuru jag för min del icke kan godkänna hvad i denna punkt förekommer, hvilken mening jag önskar få i protokollet förvarad, ser jag mig likväl nödsakad, för att icke riskera det hela förslaget förfaller, yrka bifall äfven till denna punkt.

Herr von Gegerfelt: Jag inskränker mig till att på förut anförda skäl yrka afslag å denna punkt, för så vidt den rör kringstrykande barn.

Herr Reuterswärd: Jag har begärt ordet endast för att yrka bifall till denna punkt.

Grefve Wachtmeister: Jag afstår från mitt förra yrkande och anhåller att Kammaren måtte bifalla denna punkt.

Herr Hasselrot: Då hela förslaget möjligen kunde komma att anses förfallet, derest Kammaren beslutade att låta bero vid hvad Andra Kammaren i denna punkt beslutat, så finner jag mig föranlåten att yrka bifall till denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af Andra Kammarens beslut uti förevarande hänseende och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på beslutets antagande och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda protokollsutdrag N:r 261, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 35, med anledning af Herr Jöns Olssons i Nordanå motion N:o 24, om underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att arrendatorerne af Upsala och Lunds akademihemman måtte till dessa hemman tillförsäkras optionsrätt, i likhet med hvad för domkyrko hemman är stadgadt.

Herr von Gegerfelt: Jag får i denna fråga åberopa den af Utskottets ordförande. Herr Lindhagen, afgifna reservation, samt yrka afslag å hvad Andra Kammaren i denna fråga beslutat. En motion i enahanda syftning som den i detta Utlåtande behandlade, men hvilken rörde endast Lunds akademis hemman, väcktes i Andra Kammaren förra riksdagen och blef der afslagen. Något nytt förhållande har derefter icke inträffat, om icke det, att motionen blifvit utsträckt till Upsala akademis hemman. Arrendatorerne af akademiemman hafva ingen annan rätt än den, som grundar sig på deras kontrakter. När arrendetiden är slut, är deras rätt ock slut; och akademierna böra öfver sina arrendatorer hafva samma rätt, som enskilda öfver sina. Då det icke är ifrågakäldt, att arrendatorer af enskild jord skola hafva optionsrätt, finnes ej för mig något skäl, att arrendatorer af akademiemman skulle hafva sådan rätt.

Jag yrkar således afslag å detta Utlåtande.

Herr Beckman: Jag anhåller blott att få instämma med den siste talaren och yrka afslag å hvad Andra Kammaren i denna fråga beslutat.

Herr von Koch: Jag kan för min del ej annat än yrka bifall till Andra Kammarens ifrågavarande beslut. Det skäl, som för afslag härå blifvit åberopadt, att nemligen Andra Kammaren vid förra riksdagen afslagit en motion i lika syftning med denna, synes mig vara af föga värde. Det händer lätt att man ändrar opinion. Vi hafva t. ex. sett, att Andra Kammaren denna riksdag fattat beslut rörande beskattning å hvitbetssocker, under det att samma Kammare vid förra riksdagen ej ville medgifva ens en underdånig skrifvelse i ämnet. Men det hufvudsakliga skälet, som föranleder mitt yrkande, är det att, såsom bekant är, Kronan funnit det förmånligt att etablera denna optionsrätt för sina arrendatorer, nemligen dem i allmänhet, hvilkas kontrakter Kammar-kollegium utfärdar. Erfarenheten har visat, att dessa arrendatorer sköta hemmanen bättre, än om de vore i saknad af denna rätt. Jag har sjelf varit i tillfälle att se, huru personer, hvilka fått optionsrätt till af dem arrenderade Kronans fastigheter, genast verkställt grunddikningar och gjort andra ändamålsenliga förbättringar. Det är ju dessutom endast fråga om en underdånig skrifvelse "med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes, efter det vederbörande blifvit hörde, taga i öfvervägande, huruvida optionsrätt för arrendatorerne af de universiteterna i Upsala och Lund tillhöriga hemman, i närmaste likhet med hvad som uti Kongl. Stadgan den 7 November 1859 är bestämdt för domkyrkans i Lund hemman, kan vara öfverensstämmande med nu gällande hushållsplan för universiteternas fasta egendom samt jemväl i öfrigt må finnas lämplig". Kongl. Maj:t kan således, om Han finner sådant för godt och om någon särdeles olikhet skulle förefinnas med afseende på hemman, tillhöriga Upsala universitet och dem, som tillhöra Lunds, för hvartdera fallet gifva särskilda bestämmelser.

Det skäl, reservanten anfört för afslag å motionen, att arrendatorerne skulle få snart sagdt eganderätt till de af dem arrenderade

hemmanen, torde icke, enligt mitt förmenande, vara af någon betydelse. Man vet, att optionsrätt är den rättighet, som tillkommer den siste innehafvaren af arrenderad fastighet, att, mot fastställd maximiavgift, få öfvertaga arrendet, derest hemmanet blifvit väl häfdadt; och denna optionsrätt uppkom, emedan det stundom inträffade, att vid åboledigheter arrendebeloppet dyrkades upp i oändlighet. Jag känner ej speciellt om olägenheter följt af denna optionsrätt, men att detta icke måtte hafva varit förhållandet, synes man kunna sluta deraf, att så sent som 1859 en sådan rätt medgifvits arrendatorer af Lunds domkyrkohegman.

Jag har icke hört några skäl anföras, som tala för afslag å Andra Kammarens ifrågavarande beslut, å hvilket jag yrkar bifall.

Herr Rydin: Jag får för min del instämman i hvad Herrar Beckman och von Gegerfelt yrkat. Det är naturligt, att Riksdagen bör hafva ett särskildt skäl för att ingå till Regeringen med en skrifvelse uti ett förvaltningsärende och inblanda sig i det sätt, hvarpå Kronans eller andra till allmänna ändamål anslagna egendomar förvaltas.

Med afseende på akademihemman och speciellt de hemman, som tillhöra Upsala akademi, så utarrenderas de på vissa år, sedan arrendebeloppets maximum och minimum förut blifvit bestämda. Bjuda vid auktionen flera personer maximum, så skiljes dem emellan genom anbud af kontant städja, att vid tillträdet på en gång erläggas; men Consistorium Academicum minus har i detta fall rättighet att antaga ett annat anbud än det högsta, och i allmänhet tillgår sålunda, att den förre arrendatorn, om han väl skött hemmanet, är, derest han bjuder maximum, sjelfskrifven till arrendet, såvida maximum ej blifvit tilltaget i alltför liten skala. Jag vet flera tillfällen, då Consistorium afgjort dessa frågor så, att ej den mestbjudande, utan den, som ansetts vara den dugligaste arrendatorn, fått arrendet.

På sätt Herr Lindhagen i sin reservation anført, synes det vara nödvändigt, för att Riksdagen skall kunna inblanda sig i denna fråga, att vederbörande arrendatorer böra hafva derom gjort någon anmälan hos Regeringen, och att det visat sig, att Regeringen ej fäst afseende å deras anhållan.

Jag yrkar, till följd af hvad jag sålunda anført, afslag å Andra Kammarens ifrågavarande beslut.

Herr von Geijer: Denna fråga är, enligt mitt förmenande, alltför litet utredd, för att kunna föranleda en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och jag instämmer derföre till alla delar med föregående talare, som yrkat afslag å detta Andra Kammarens beslut. För min del är jag dessutom tveksam, huruvida det är nyttigt och lämpligt att arrendatorer af Staten eller allmänna verk och inrättningar tillhöriga jord-egendomar blifva genom författningar tillförsäkrade optionsrätt vid egendomarnes upplåtande under nytt arrende.

En föregående talare, som tillstyrkt Andra Kammarens beslut, har anført, att Staten, i fråga om sina utarrenderade fastigheter, medgifvit optionsrätt och funnit sig väl deraf. Men jag torde få an-

märka, att för en mycket stor del af Statens domäner, nemligen de för indelta regementenas löningsfonders räkning utarrenderade militieboställen, har optionsrätt ännu icke blifvit arrendatorerne tillförsäkrad. År 1847, på Ständernas derom framställda begäran, blef, genom en Kongl. Kungörelse, optionsrätt tillförsäkrad arrendatorer af sådana kungsgårdar och kronolägenheter, för hvilka arrendeafgiften ingår omedelbart till Statsverket. Och lär det varit Ständernas önskan, att samma stadgande måtte blifva gällande äfven för utarrendering af militieboställen. Men boställsdirektionerna och andra vederbörande, som i saken hördes, satte sig deremot; och om optionsrätt i detta ords egentliga betydelse, det vill säga rättighet för arrendatorn af en egendom, att emot fastställande maximiavgift vid gårdens förnyade utarrendering arrendet öfvertaga, finnes, såsom nämnt är, icke något stadgadt, hvad dessa egendomar angår. I ett Kongl. Cirkulär, som utkom år 1850, förklarade Kongl. Maj:t visserligen att, utan hinder af nådiga Reglementet den 19 Juli 1832, som bestämde att militieboställe skulle utarrenderas genom auktion, boställsdirektion egde, då den fann sådant med löningsfondens fördel förenligt, att utan auktion upplåta bostället till den förutvarande arrendatorn emot belopp, som kunde pröfvas skäligt, men icke fick understiga förra arrendesumman. Men detta nådiga stadgande innefattar naturligtvis icke någon optionsrätt för arrendatorn.

Om optionsrätten, enligt 1846 års Kungörelse, likasom ock om den rättighet, som blifvit åt boställsdirektionen öfverlemnad genom Cirkuläret af år 1850, kan mycket sägas. Jag för min del tror, att härigenom åstadkommits mera ondt än godt. Ofta tillgår på det sättet, att, sedan vid legostämmans slut, den förutvarande arrendatorn öfvertagit gården på nytt arrende emot billigt satt arrendeavgift, säljer han, emot skäligt hög så kallad utrymning, arrenderätten till en annan, hvilken, härigenom utarmad, saknar erforderliga medel för jordens förbättrande. Vederbörande auktoritet kan visserligen förhindra en sådan öfverlåtelse, om det nemligen anses, att den person, på hvilken arrendet blifvit öfverlätet, icke är dertill passande. Men det ligger i sakens natur, att det sällan ifrågakommer att förhindra öfverlåtelsen, och att en afträdessumma blifvit af tillträdaren utbetald, är ju lätt att förhemliga.

Som sagdt är, jag har icke kunnat finna att optionsrätten enligt 1847 års författning haft annan följd, än att dåvarande arrendatorerne blifvit satte i tillfälle att genom försäljning af arrenderätten förskaffa sig på det allmännas bekostnad en oskäligt stor vinst. Vid sådant förhållande, och med fästadt afseende på det outredda skick, hvori frågan befinner sig, yrkar jag afslag å hvad Andra Kammaren för sin del beslutat.

Herr Odelberg: Jag vill endast i korthet tillkännagifva, att jag förenar mig med Herr von Gegerfelt och yrkar, på de af honom anförda skäl, afslag. Då akademierna med full eganderätt innehafva sina hemman, så synes det vara betänkligt att göra några bestämningar, hvarigenom denna rätt inskränkes. Jag kan

således icke med min röst bidraga till bifall af Andra Kammarens beslut, hvarå jag yrkar afsäg.

Herr Trolle: Äfven jag förenar mig med dem, som yrka afslag å ifrågavarande Betänkande. Ett bifall till den ifrågasatta underdåniga skrifvelsen skulle innefatta understöd till motionen, och härtill saknar man anledning. Om något afseende fästades å en sådan hemställan, som denna underdåniga skrifvelse innehåller, så skulle akademierna inskränkas i dispositionsrätten öfver sina fastigheter, och på sådant sätt kunde akademiernas inkomster minskas och i ringare mån än förut förslå till nödvändiga utgifter. Hvad åter arrendatorernes fördel beträffar, så löper den ingen fara genom det sätt, hvarpå akademiernas hemman nu utarrenderas. Vanligtvis utgör arrendetiden 30 år, och det finnes således icke något skäl för arrendatorerne att, till följd af kort arrendetid, vanvärda hemmanen.

Äfven jag yrkar därför afslag å ifrågavarande Andra Kammarrens beslut.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels antagande af Andra Kammarens beslut i ämnet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på beslutets antagande, hvarvid svarades många nej jemte ett eller annat ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte ett eller annat nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 30 sistlidne April och den 1 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 262, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 36, med anledning af Herr Sven Nilssons motion N:o 80, om vidtagande af åtgärder för att från Danmark utfå åtskilliga der befintliga handlingar och kartor.

Herr von Möller: Detta förslag afser endast handlingar, som beröra Skåne, Halland och Blekinge. Här nämnes icke något om de många historiska handlingar, som röra Sverige i öfrigt. Beträffande de ifrågavarande handlingarne, så erkänner Utskottet på sidan 11, att Kongl. Maj:t, med anledning af en förut gjord framställning, "icke ansett lämpligt att nu, efter så lång tids forlopp, affördrå Kongl. Danska Regeringen de ifrågavarande provinser rörande handlingar, hvilka till följd af fredssluten bort till Svenska Regeringen utlemnas". Om det varit fråga om att erhålla de Sverige rörande historiska handlingar, som finnas på danska geheimearkivet samt äfven, fast i mindre antal, i Kongl. räntekammararkivet i Köpenhamn, så hade möjligen skäl förefunnits att taga frågan i öfvervägande; men detta förslag rör endast de 7,545 särskilda, i danska geheimearkivet förvarade handlingar, hvilka äro upptagna i Falkmans registratur, och finnas att tillgå på riksarkivet, Malmö landskontor och Lunds universitetsbibliotek, der således hvar och en, som för något

särskildt ändamål sådant åstundas, kan få kännedom om dem. Skulle man önska någon särskild handling i sin helhet, så kan afskrift deraf, emot billig lösen, erhållas från Köpenhamn utan någon svårighet, ty i registraturet hänvisas till viss tom och visst nummer.

Då det således endast är fråga om den nytta, de i provinserna Skåne, Halland och Blekinge boende kunna hafva af dessa 7,545 handlingar, på hvilka vi redan ega tillgång i minst 3 exemplar, men ej om något gagn för den historiska forskningen, kan jag ej finna, att Riksdagen bör anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för dessa handlingars utbekommande.

Jag yrkar således afslag å detta Betänkande.

Flere ledamöter hördes häri instämma.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, gjordes först proposition på antagande af Andra Kammarens ifrågavarande beslut, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Föredrogs Andra Kammarens den 30 sistlidne April och 1 denes bordlagda protokollsutdrag N:o 263, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 38, angående väckt förslag om befrielse för Svensk kommun att utgifva ersättning för i Norge lemnadt understöd åt Svenske arbetare.

Herr von Gegerfelt: Det synes mig som om denna Utskottets hemställan icke grundar sig på en fullt riktig uppfattning af Kongl. Förordningen den 15 Februari 1853, som stadgar huru kommuner, som i det ena riket utgifva fattigunderstöd åt någon fattig som tillhör det andra riket, skola få ersättning derföre ur dess statskassa, men icke innefattar bestämmelse derom, huruledes sålunda förskjutna medel skola återgåldas af de kommuner, hvilka de fattiga tillhöra, utan i detta hänseende hänvisar till gällande författningar. Klart är emellertid, att, så länge, enligt Svensk fattigvårdslagstiftning, kommunerna skola bekosta hemforsling af sina fattiga, hvilka begifvit sig till annan ort inom riket, måste enahanda skyldighet gälla i afseende på dem, som begifvit sig till Norge. Klart är äfven, att, om, i öfverensstämmelse med de principer som båda Kamrarne i fattigvårdsfrågan uttalat, den obligatoriska fattigvården i allmänhet upphör, skyldigheten att bekosta hemforslingen jemväl förfaller och således det mål, som motionären åsyftat, på annan väg vinnes. Jag får derföre yrka afslag å Andra Kammarens beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på antagande af Andra Kammarens i ämnet fattade beslut, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 265, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts första hemställan i Utlåtandet N:o 40, angående Herr A. Myrtins motion N:o 105, om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande skyldighet för utländsk undersåte, som i riket förvärfvar och besitter fast egendom, att, der han icke tillika är här bosatt, för sig hafva ständigt i orten bosatt ombud.

Herr von Gegerfelt: Jag får i denna punkt anmärka, att Kongl. Förordningen den 4 Juli 1868 innefattar skyldighet för norsk man, hvilken utan Kongl. Maj:ts tillstånd eger här i riket besitta fastighet, att ställa sådant ombud, som i Andra Kammarens beslut afses. Nu åsyftar beslutet att få dylika föreskrifter gällande för utlänning i allmänhet, för hvilkas rätt i berörda hänseende Kongl. Maj:ts tillstånd erfordras. Utskottets Betänkande upplyser att, hvarje gång sedan 1857 sådant tillstånd genom Kongl. Resolution erhållits, föreskrift jemväl meddelats i öfverensstämmelse med hvad 1868 års förordning rörande norrmän stadgar. Vid sådant förhållande synes det icke vara behöfligt och följaktligen icke heller lämpligt att ingå till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af en allmän författning i ämnet, då dessa föreskrifter otvifvelaktigt hädanefter som hittills i hvarje särskildt fall uti resolutionen meddelas. I andra punkten vill motionären hafva föreskrift om att domaren skall vid förefallande behof förordna ombud för utlänning, som varit, men ej vidare är fastighets-egare, men denna punkt, hvilken jag tror mig veta motionären hufvudsakligen fäst sig vid, har icke af Andra Kammaren blifvit bifallen, hvarföre jag om denna icke behöfver orda. Jag inskränker mig således att yrka afslag å Andra Kammarens beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på antagande af Andra Kammarens beslut i ämnet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 30 sistlidne April och 1 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 267, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 42, angående Herr C. Orres motion N:o 29, om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förändrade föreskrifter i afseende å ekonomiska besigtningar.

Herr Beckman: I afseende på de af motionären framställda önskingar, behöfver jag, för så vidt de angå andra boställen än de ecklesiastiska, icke yttra mig. Det är sålunda endast beträffande de sednare som jag vill göra några anmärkningar. Det är, såvidt jag riktigt uppfattat motionärens syftning, hans mening att så mycket som möjligt undvika de s. k. ekonomiska besigtningarne, såsom enligt hans förmenande obehöfliga.

Utskottet har visserligen icke velat gå så långt som motionären föreslagit, men likväl uttryckt önskan om längre mellantid, än som nu är stadgad. För min del kan jag icke inse någon vinst af en sådan åtgärd med hänsyn till de ecklesiastika boställena, och vill framför allt bestrida det antagandet, att dessa besigtningar skulle vara öfverflödiga och kunna ersättas genom af- och tillträdessynerna. Det är fastmera förhållandet, att de myndigheter, som hafva dessa boställen under sin vård, mera än väl i många fall behöfva egna dem denna, om jag så får uttrvcka mig, mellantillsyn, hvilken åstadkommes genom de ekonomiska besigtningarne, för att kunna fullgöra sitt åliggande i detta fall. Många exempel skulle kunna anföras, som ådagalade dessa syners behöflighet. Ur denna synpunkt vill jag för min del i afseende på ecklesiastika boställen icke tillstyrka att tiden förändras till hvart åttonde år.

Hvad åter vidkommer motionärens önskan om dessa besigtningarnes företagande i en bestämd ordningsföljd, hufvudsakligen med afseende å boställenas geografiska läge, så är en sådan bestämmelse med afseende å de ecklesiastika boställena öfverflödig. Ett sådant afseende eger redan rum, så till vida som ekonomisk besigtning helst samtidigt anställas på samtliga boställen inom samma pastorat, när samma år är besigtningssår.

Hvad slutligen vidkommer bestämmelsen att inträffad laga syn måtte gälla äfven för ekonomisk besigtning och verka lika med en sådan, så är detta redan med afseende å ecklesiastika boställen föreskrifvet och derom behöfver således icke någonting här särskildt stadgas. Jag kan således icke inse något skäl, hvarföre motionären i sitt förslag lätit de ecklesiastika boställena inflyta, då den boställsordning, dessa hafva, mig veterligen, icke lemnat antagliga skäl till några klagomål.

Jag kan emellertid icke på denna enda grund yrka afslag å Utskottets förslag, då jag icke vet, huru Kammarens ledamöter i afseende på öfriga boställen äro sinnade, men jag har endast velat anhålla att, om förslaget i öfrigt bifalles, de der förekommande ord, som angå "ecklesiastika boställen", måtte uteslutas.

Herr Faxe: I anledning af den föregående talarens yttrande ber jag få erinra, att meningen med det nu framställda förslaget just är att få besigtningarne å de civila boställena ordnade till öfverensstämmelse med redan gällande föreskrifter angående besigtningar å militära och ecklesiastika boställen. Sistnämnda boställen besigtigas nemligen endast hvart femte år, hvaremot de civila boställena, enligt gällande författningar, skola besigtigas hvart tredje år, hvilket synes vara alltför ofta. I öfrigt har Utskottet åsyftat att eljest inträffande laga syn må, i fråga om bestämmandet af tiden för nästkommande ekonomiska besigtning, lika med sådan besigtning anses. Det nu framlagda förslaget innebär sålunda icke annan ändring med hänseende till föreskrifterna om besigtningar å ecklesiastika och militära boställen, än att desamma böra ske i ordnad följd efter boställenas belägenhet,

belägenhet, så att synförrättarne icke må behöfva att resa kors och tvärs och derigenom åstadkomma onödiga utgifter för Statsverket.

Herr Lagerstråle: De olägenheter, som motionären velat undanrödja, äro hufvudsakligen de, som härflyta från de alltför ofta återkommande besigtningarne å de civila och militära boställena och framförallt å soldattorpena. Han har visserligen i motionen berört äfven de ecklesiastika boställena och föreslagit att ekonomiska besigtningar å alla sådana boställen, torp och lägenheter på landet, å hvilka dylika besigtningar hittills förekommit, må hädanefter förrättas endast hvarjtåttonde år; men Utskottet har, på sätt synes, icke biträdt motionärens förslag, i hvad det rör bestämmandet af en viss tidrymd mellan besigtningarne, utan endast hemställt, att "Kongl. Maj:t täcktes förordna att den tid, hvarinom de ekonomiska besigtningar, som enligt gällande författningar å ecklesiastika, militära och civila boställen böra förrättas, sättas lika för alla boställen, och bestämmas så rymlig, som med omsorgen om boställenas ordentliga häfd och vidmagthållande möjligen är förenligt, äfvensom att dessa besigtningar inom hvarje slag af boställen ordnas efter en bestämd följd i förhållande till boställenas belägenhet, så att resorna kräfva minsta möjliga väglängd och tidspillan, samt med iakttagande jemväl deraf, att inträffande laga syn må, i fråga om bestämmande af tiden för nästföljande ekonomiska besigtning, lika med sådan besigtning anses."

För min del tror jag visserligen, lika med föregående talare, att fem år vore en lämplig mellantid med hänseende till besigtningen å boställen i allmänhet, äfvensom att den för besigtningen å civila boställen samt å soldat- och ryttaretorp nu föreskrifna mellantiden af tre år är alltför kort, isynnerhet hvad beträffar soldat- och ryttaretorpen, hvilkas stora antal naturligtvis gör, att de ofta återkommande besigtningarne å desamma blifva mycket och onödigtvis betungande. Vi behöfva emellertid efter min öfvertygelse icke hysa några farhågor att godkännandet å Riksdagens sida af det nu föreliggande förslaget skall föranleda Kongl. Maj:t att vidtaga någon annan åtgärd, än att ordna besigtningarne å de civila boställena och soldattorpen till likhet med hvad redan är föreskrifvet i afseende å de ecklesiastika boställena. Jag medgifver att, då man anser redan nu gällande föreskrifter för besigtningarne å sistnämnda boställen vara lämpliga, så hade dessa boställen ej bort i förslaget omnämnas; men jag vill ej endast af detta skäl yrka någon återremiss af förslaget, utan anhåller jag om bifall till detsamma.

Herr Beckman: Efter den siste talarens förklaring vill jag ej vidhålla mitt yrkande, ehuru det är alldeles klart, att förslagets nuvarande lydelse kan gifva anledning till den föreställning, att man önskar ändring af tiden för besigtningarne jemväl å de ecklesiastika boställena. Om det emellertid anses, att icke någon olägenhet är att befara af detta oegentliga uttryckssätt, så vill jag för min del ej vidare motsätta mig förslagets bifallande.

Öfverläggningen förklarades slutad och Andra Kammarens beslut i ämnet antogs.

Upplästes ett af Friherre von Otter ingifvet memorial af följande lydelse:

Till följe af sjukdomsfall inom min familj, anhåller jag vördsamt om permission från riksdagen, under fjorton dagar från och med morgondagen.

Stockholm den 5 Maj 1869.

Carl von Otter.

Denna anhållan bifölls.

Upplästes och godkändes förslag till Kammarens underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anmälan om den till följd af Friherre Nils August Silfverskiölds timade frånfalle inom Kammarerna uppkomna ledighet.

Herr von Gegerfelt: Jag får vördsamt hemställa att på föredragningslistan till nästa plenum måtte uppföras främst de i dag för första gången bordlagda Betänkandena och derefter de Betänkanden, som blifvit i dag för andra gången bordlagda.

Denna hemställan bifölls.

Kammarerna åtskiljdes kl. 10 eftermiddagen.

In fidem
O. Brakel.
